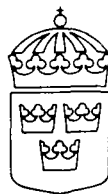

Regeringens proposition

1993/94:158

Vissa fiskeripolitiska frågor

Prop.
1993/94:158

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 17 februari 1994

Carl Bildt

Karl Erik Olsson
(Jordbruksdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa förändringar av fiskeripolitiken i syfte att anpassa fisket till den långsiktiga tillgången på fisk. Förändringarna föranleds också av internationaliseringen på fiskets område.

I fiskelagen (1993:787) införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om krav på tillstånd för användning av fartyg för yrkesmässigt fiske.

I fiskelagen införs vidare en bestämmelse som gör det möjligt för regeringen att besluta att miljökonsekvensbeskrivningar skall göras på fiskets område vad gäller fiskemetoder och utsättning av fiskarter. De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1994.

Anslagen Främjande av fiskerinäringen, Särskilda insatser för fisket och Bidrag till fiskevård förs upp med i stort oförändrade anslagsbelopp jämfört med innevarande budgetår.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	3
2.1	Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)	3
3	Ärendet och dess beredning	4
4	Internationalisering på fiskets område	4
5	Fisket i Sverige	5
5.1	Yrkesfisket	5
5.2	Vattenbruket	9
5.3	Beredningsindustrin m.m.	10
5.4	Fritidsfisket	11
6	EG:s fiskeripolitik	12
7	Särskilda frågor	13
7.1	Begränsning av fiskeansträngningen	13
7.2	Främjande av vattenbruket	14
7.3	Främjande av kust- och insjöfisket	16
7.4	Vissa skattefrågor	18
7.5	Fiske och miljö	18
7.6	Laxfisket	22
7.7	Kontrollorganisation	24
7.8	Användning av återstående prisregleringsmedel	25
8	Specialmotivering	26
8.1	Fiskelagen	26
9	Anslagsfrågor för budgetåret 1994/95	26
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Svenskt fiske (SOU 1993:103)	30
Bilaga 2	Sammanställning av remissyttrandena 32 över betänkandet Svenskt fiske (SOU 197693:103)	32
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 februari 1994		76
Rättsdatablad		77

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till – lag om ändring i fiskelagen (1993:787),
2. till *Främjande av fiskerinäringen* för budgetåret 1994/95 under nionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag på 3 684 000 kr,
3. medger att under budgetåret 1994/95 statligt stöd beviljas till särskilda insatser för fisket med sammanlagt högst 25 000 000 kr,
4. till *Särskilda insatser för fisket* för budgetåret 1994/95 under nionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag på 26 391 000 kr,
5. till *Bidrag till fiskevård* för budgetåret 1994/95 under nionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag på 3 612 000 kr.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i fiskelagen (1993:787)

Härigenom föreskrivs att 20 och 21 §§ fiskelagen (1993:787) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken hänsyn som vid fiske skall tas till naturvårdens intressen. Föreskrifterna får dock inte vara så ingripande att fisket avsevärt försvåras.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att det i ärenden enligt denna lag skall finnas miljökonsekvensbeskrivningar som gör det möjligt att bedöma vilken inverkan fiskemetoder och utsättande av fiskarter har på miljön. Föreskrifterna får innebära att en sådan beskrivning skall upprättas av den som avser att använda metoder eller sätta ut fiskarter.

21 §

Regeringen får för fiske som är fritt för var och en meddela föreskrifter som begränsar redskapsanvändningen för andra fiskande än sådana som

1. bedriver yrkesmässigt fiske,
2. innehar fiske med äganderätt eller har rätt till fiske på grund av nyttjanderätt som omfattar även annat fiske än det som är fritt för var och en.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på särskilt tillstånd för användning av fartyg för yrkesmässigt fiske.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1994.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen bemyndigade den 8 juli 1992 chefen för Jordbruksdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppgift att mot bakgrund av de internationella överenskommelser som har träffats på bl.a. fiskets område utreda fiskerinäringens utvecklingsmöjligheter (dir. 1992:83). Utredaren (generaldirektören Per Wramner) redovisade den 16 december 1992 i delbetänkandet Svenskt fiske – nuläge och utvecklingsmöjligheter (SOU 1992:136) förslag till vissa anpassningsåtgärder per den 1 juli 1993. Dessa förslag har behandlats under föregående riksmöte (prop. 1992/93:184, bet. 1992/93:JoU21, rskr. 1992/93:331). Utredaren har den 18 november 1993 överlämnat slutbetänkandet Svenskt fiske (SOU 1993:103). Utredningens sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena finns i *bilaga 2*.

Fiskeriverket har på regeringens uppdrag redovisat konsekvenserna på fiskets område för berörda myndigheter av ett svenskt EU-medlemskap i en promemoria den 20 december 1993. Promemorian beskriver de ekonomiska, organisatoriska och administrativa konsekvenserna. Bl.a. redovisas behov av ytterligare resurser och organisatoriska förändringar vid Fiskeriverket samt hur en kontrollorganisation på fiskets område bör organiseras.

4 Internationalisering på fiskets område

I prop. 1989/90:123 om fisket redovisades EFTA-avtalet om frihandel med fisk och fiskprodukter liksom dess konsekvenser för svensk fiskeripolitik. Riksdagen beslöt i enlighet med regeringens förslag att godkänna överenskommelsen (bet. 1989/90:JoU22, rskr. 1989/90:341). Riksdagen har därefter vid två tillfällen godkänt förslag till nödvändiga anpassningar av den svenska fiskeripolitiken till följd av avtalet (prop. 1990/91:87, bet. 1990/91:JoU25, rskr. 1990/91:283 och prop. 1991/92:120, bet. 1991/92:JoU20, rskr. 1991/92:304).

I prop. 1991/92:170 om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) redovisades bl.a. vissa konsekvenser för fisket till följd av EES-avtalet. Av

redovisningen framgår att avtalet behandlar väsentliga områden inom fiskerisektorn även om EFTA-staterna inte tar över EG:s regelverk på fiskets område och således inte heller ansluts till EG:s gemensamma fiskeripolitik. Avtalet innehåller bl.a. tullåtnader för fiskprodukter samt bestämmelser om statsstöd, gränsskydd, marknadsreglering och direktlandningar. Riksdagen beslutade i november 1992 att godkänna EES-avtalet (prop. 1991/92:170, bet. 1992/93:EU1, rskr. 1992/93:390 ff). Till följd av utfallet av den schweiziska folkomröstningen om avtalet beslutade riksdagen om vissa ändringar i avtalet i juni 1993 (prop. 1992/93:100, prop. 1992/93:225, bet. 1992/93: EU3, rskr. 1992/93:404). EES-avtalet trädde i kraft den 1 januari 1994.

Sverige ansökte sommaren 1991 om medlemskap i de europeiska gemenskaperna. Medlemskapsförhandlingar inleddes den 1 februari 1993. Därefter har den 1 november 1993 Maastricht- eller Unionsfördraget trätt i kraft.

5 Fisket i Sverige

5.1 Yrkesfisket

Inledning

Det svenska havsfisket bedrivs i Nordsjön, Skagerrak, Kattegatt och Östersjön. Fisket i Västerhavet har av tradition varit det viktigaste för svensk del. Under slutet av 1970-talet utvidgade länderna runt Nordsjön sina fiskegränser till 200 nautiska mil vilket innebar att det svenska fisket i detta område numera regleras genom årliga fiskeförhandlingar med EU och Norge. Sverige utvidgade vid samma tidpunkt sin fiskegräns i Östersjön. Gränsdragningen öster om Gotland, den s.k. vita zonen, löstes dock inte förrän år 1988. Fram till dess kunde ett oreglerat fiske bedrivas i detta stora och för fiskreproduktionen viktiga område. Det är en av orsakerna till dagens svaga torskbestånd i Östersjön. Andra orsaker är bristande saltvatteninflöde från Västerhavet och miljöstörningar.

Det svaga beståndet av torsk i Östersjön har kraftigt påverkat den svenska fiskerinäringen eftersom torskfisket sedan början av 1980-talet har utgjort en mycket viktig del av yrkesfisket. Eftersom de flesta andra kommersiella fiskarterna är kvoterade är möjligheterna begränsade att övergå till annat fiske. Bestånden av sill/strömning är däremot mycket goda. Det är dock svårt att få avsättning för denna fisk. Bestånden av ål och lax är i hög grad beroende av ut-sättningar. I stort sett alla laxodlingar har under de senaste åren drabbats av hög dödlighet hos yngel förorsakad av ett symptom kallat M-74.

Det yrkesmässiga insjöfisket bedrivs till helt övervägande del i Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmarren. Här fiskas i första hand högprisarter som lax, röding, gös, abborre, gädda, lake och sik.

Hälften av de svenska fiskfångsterna görs i Östersjön. De viktigaste arterna är sill/strömming, torsk, skarpsill och lax. För sill/strömming och skarpsill är beståndssituationen mycket god. Torskbeståndet i Östersjön har under senare år minskat kraftigt.

Det låga inflödet av salt, syrerikt vatten från Västerhavet har medfört att de för torskens reproduktion nödvändiga miljöerna numera finns bara inom få och djupare områden i Östersjön. Det mesta tyder på att det inbrott av saltvatten som inträffade under vintern 1993 inte var tillräckligt stort för att åstadkomma någon märkbar effekt på reproduktionen i det viktiga Gotlandsdjupet.

Den låga vattenomsättningen i kombination med övergödning har medfört en minskning av syrehalten i Östersjön. Det krävs en kraftig minskning av kväve- och fosforbelastningen för att åstadkomma en varaktig förbättring.

Ytterligare en faktor som orsakat minskade torskbestånd är det hårda fiskestryck som torsken har varit utsatt för under den senaste tioårsperioden. Av betydelse är framför allt förhållandet att det i princip bedrivits ett oregerat fiske i den s.k. vita zonen öster om Gotland fram till slutet av 1980-talet.

De flesta av Östersjöns vilda laxstammar har genom åren utrotats, främst genom utbyggnaden av vattendrag för kraftändamål. Kraftbolagen har ålagts att kompensera produktionsbortfallet genom att bekosta utsättningar av lax i de utbyggda älvarna. Laxbeståndet i Östersjön består i dag av ca 10 % vild lax. Den vilda och odlade laxen lever blandat inom de områden där ett havsfiske efter lax bedrivs vilket försvårar en selektiv beskattning av beståndet. Såväl de vilda som de odlade laxbestånden hotas av det tidigare nämnda symptomet M-74 vilket har orsakat mycket hög dödlighet hos nykläckta yngel under år 1992 och 1993. Detta förhållande har medfört dels att utsättningar av lax inte har kunnat ske i normal omfattning i vissa älvar, dels en försämrad naturlig rekrytering av vuxen lax. Fiskeriverket bedömer situationen som mycket oroande. Regeringen redovisar under avsnittet Laxfisket sina bedömningar i frågan.

Skagerrak och Kattegatt svarar för knappt hälften av de svenska fångsterna. Här fångas i huvudsak sill, skarpsill, torsk, makrill, nordhavsräka och havskräfta. Flertalet bottenlevande fiskslag är hårt exploaterade. Situationen för torsken i Skagerrak är relativt bra medan den är sämre i Kattegatt. Beståndet av havskräfta är relativt hårt pressat medan beståndet av räka i Skagerrak är starkt.

Nordsjön svarar för drygt 10 % av det totala fångstvärdet, motsvarande 4 % av den totala fångsten. Nordsjön är dock viktig genom att den väsentligt bidrar till flexibiliteten i det svenska fisket. De för svenskt fiske viktigaste arterna är sill, makrill, gråsej, kolja och torsk. De bottenlevande fiskslagen såsom torsk, kolja och gråsej är för närvarande hårt exploaterade. Situationen för räka är relativt god medan tillgången på makrill varierar.

De för kustfisket viktigaste arterna längs Norrlandskusten (Norrbottn-Gästrikland) är siklöja, sik, strömming, lax och öring. Siklöjan representerar

det högsta fångstvärdet. Detta fiske är nästan uteslutande inriktat på fiskens rom och utnyttjar beståndet fullt ut. Sikbeståndet är utsatt för ett hårt fisketryck. Fiske efter strömming kan ökas väsentligt. Laxfisket är till största delen beroende av kompensationsutsättningar.

Längs Östersjökusten (Uppland–Småland, inkl. Gotland) är ålen ekonomiskt sett den viktigaste arten. Strömming, torsk, abborre och gädda är andra betydelsefulla arter. Gös, skrubbskädda, piggar, sik, öring, lax och lake har lokalt intresse. Flera av bestånden är mycket stora i förhållande till kustfiskets nuvarande omfattning.

Längs sydkusten (Blekinge och Skåne) är ål och torsk de viktigaste arterna. Andra arter som beskattas är sill, skrubbskädda, öring och piggar.

Längs västkusten (Halland–Bohuslän) är ålen den för kustfisket viktigaste arten. Andra viktiga arter är torsk, skarpsill, sill, plattfisk och skaldjur.

I de stora sjöarna kan fisket inte öka nämnvärt på lax, röding och gös. Där emot finns utrymme för ökat fiske på abborre, gädda, lake och sik.

Fångster

Det svenska havsfiskets totala fångster utgörs till 80–90 % av torsk, sill och skarpsill. År 1992 uppgick den totala fångsten till drygt 300 000 ton, varav 165 000 ton var foderfisk, 93 000 ton sill/strömming och 19 000 ton torsk. Torskfisket i Östersjön har minskat med drygt 60 % sedan år 1985.

Det totala fångstvärdet år 1992 var 744 miljoner kronor. Det är en minskning med 16 % sedan år 1990. Torskfisket svarade år 1992 för 28 % av det totala fångstvärdet, sill- och strömmingsfisket för 19 % och foderfisket för 13 %.

Det kustnära fiskets fångster uppgick år 1992 till knappt 15 000 ton, varav hälften kom från Skagerrak och Kattegatt, ca 30 % från sydkusten och södra ostkusten och ca 20 % från norra ostkusten.

Fångsterna i det yrkesmässiga insjöfisket uppgick år 1992 till drygt 2 000 ton, varav drygt 75 % kom från de stora sjöarna. Insjöfisket svarade då för 5 % av yrkesfiskets totala fångstvärde.

Fiskemönster

Fiskemönstret inom det svenska havsfisket varierar under året vad gäller bl.a. fångstområden, arter som fiskas och redskap som används. Mönstret styrs av biologiska och ekonomiska faktorer, nationella regleringar och internationella överenskommelser.

Fiskemönstret karaktäriseras framför allt av stor flexibilitet. Fiskeflottan rör sig över hela det havsområde inom vilket Sverige har kvoter. Detta innebär att fiskeinriktning och fångstområden varierar över året.

Vid en jämförelse av det årliga fiskemönstret hos ett urval av de större fiskefartygen mellan åren 1988, 1991 och 1992 kan sammanfattningsvis konsta-

teras att den kraftiga nedgången av torskbeståndet i Östersjön har medfört att fisket under år 1992 inriktades på sill och skarpsill och att fångstområdena i Västerhavet inkl. Nordsjön ökade väsentligt i betydelse.

Yrkesfiskarna

Antalet yrkesfiskare år 1990 var 3 250. Till detta kommer 570 fiskare som enligt den officiella statistiken klassificeras som binäringsfiskare. Av yrkesfiskarna var 45 % hemmahörande på västkusten, 30 % på ostkusten och 25 % på sydkusten. För binäringsfiskarna var motsvarande fördelning 20, 60 resp. 20 %. År 1990 var antalet fiskare i sötvatten 350, varav 70 % fanns vid de stora sjöarna.

Medelåldern hos yrkesfiskarna är ca 40 år. Under 1980-talet har en förnying skett inom näringen, särskilt på västkusten och i insjöfisket.

Omkring hälften av samtliga yrkesfiskare i havsfisket bedriver sitt fiske med trål. I Göteborgs och Bohus län och i Hallands län är andelen trålfiskare över 75 %.

Fiskeflottan

År 1993 var antalet fartyg längre än 8 m ca 1 700. Av dessa bedrev ca 230 sillfiske och ca 340 torskfiske. Antalet havsfiskefartyg längre än 12 m var ca 550, varav 300 fanns på västkusten, 100 på sydkusten, 100 på södra ostkusten och 50 på norra ostkusten. Kustfiskeflottan uppgick till ca 900 fartyg varav ca 400 fanns i södra Östersjön, ca 290 i Skagerrak och Kattegatt, 120 i norra Östersjön och 110 i Bottenviken.

Insjöfiskeflottan uppgick till ca 230 fartyg, varav ca 100 fanns i Vänern, drygt 30 i Vättern, drygt 40 i Mälaren och knappt 30 i Hjälmaren.

Beräknat på försäkringsvärdet uppskattas värdet på de svenska fiskefartyg som är över 8 m till 1,8 miljarder kronor.

Den svenska fiskeflottan har under senare år genomgått en omfattande modernisering. Elektronikutrustningen ombord för bl.a. fiskletning och positionsbestämning har blivit mer avancerad. Arbetet på däck och i lastutrymmen har rationaliserats. Arbetsmiljön ombord har förbättrats väsentligt.

Fisket som företag

Det totala fångstvärdet i det svenska fisket uppgick under det första halvåret 1991 till 491 miljoner kronor vilket kan jämföras med 345 miljoner kronor under motsvarande period år 1993. Fångstvärdet har sålunda totalt minskat med 146 miljoner kronor eller 30 % på två år. Torskfisket har minskat med 206 miljoner kronor medan foderfisket har ökat med 75 miljoner kronor.

Det totala fångstvärdet för sill under budgetåret 1992/93 var ca 122 miljoner kronor. Det totala pristillägget för sill uppgick under samma period till ca 45 miljoner kronor, vilket innebär att i genomsnitt 27 % av sillfiskarnas totala inkomst utgjordes av pristillägg. Pristilläggets betydelse varierade dock mellan olika kuststräckor. På ostkusten var det genomsnittliga förstahandspriset på sill under budgetåret 1992/93 ca 1,50 kr per kg. Prisstödet uppgick till samma belopp. På sydkusten var det genomsnittliga priset 85 öre per kg och pristillägget 1,20 kr per kg. På västkusten var motsvarande tal 1,30 kr per kg resp. 1 kr per kg.

Förutsättningarna för sillfisket förändrades radikalt i och med att det statliga pristödet avvecklades den 1 januari 1994. Ett alternativ till sillfiske är en övergång till riktat fiske för framställning till fiskfoder. Priset på foderfisk är i dag ca 61 öre per kilo. För lönsamhet i detta fiske krävs fartyg med mycket stor lastkapacitet. Av de fartyg som under februari 1993 bedrev detta fiske var 80 % över 30 m.

I syfte att få en uppfattning om investeringsviljan inom fiskerinäringen har utredningen om fiskerinäringens utvecklingsmöjligheter gjort en sammanställning över ansökningarna om statligt stöd till fisket under perioden 1987–1992. Sammanställningen visar att intresset för att köpa nya eller begagnade större fartyg har minskat kraftigt eller från 83 % av det totala investeringsbeloppet år 1987 till 37 % år 1992. Intresset för investeringar som syftar till rationalisering av fisket har däremot ökat kraftigt, nämligen från 9 % av det totala investeringsbeloppet år 1987 till 56 % år 1992. Det totala investeringsbeloppet i ansökningarna har minskat från ca 223 miljoner kronor år 1987 till 141 miljoner kronor år 1992. Omräknat till 1992 års penningvärde innebär det en halvering av det totala investeringsbeloppet.

En god soliditet är viktig för fiskeföretagens förmåga att klara förlustperioder. Ett företag med relativt stor andel eget kapital har bättre förutsättningar att möta konjunkturedgångar och branschkriser än ett företag med en liten andel eget kapital. Av 37 fiskeföretag som granskats av utredningen hade 29 eller nästan 80 % mycket dålig soliditet. Det är utredningens bedömning att bilden är likartad inom hela den svenska fiskeflottan.

5.2 Vattenbruket

Det svenska vattenbruket omfattar huvudsakligen matfiskodling, odling av sättfisk, kräftodling, musselodling samt försöksodling bl.a. av torsk och ost-ron. Den viktigaste arten för svensk matfiskodling är regnbåge.

År 1992 producerades inom svenskt vattenbruk 5 800 ton matfisk (hel färskvikt). Produktionen bestod till 90 % av regnbåge. Vidare producerades 1 350 ton musslor och 8 ton kräftor. Det sammanlagda produktionsvärdet uppgick till 133 miljoner kronor.

År 1992 var ca 320 företag inriktade på odling av matfisk. Härutöver fanns 130 företag vars verksamhet huvudsakligen bestod av uppfödning av

sättfisk. Under de senaste åren har mellan 20 och 30 vattenbruksföretag gjort konkurs.

Utvecklingen fram till år 1988 visade en jämn och hög tillväxt i antalet producerande matfiskodlingar. År 1989 bröts utvecklingen och antalet matfiskodlingar har därefter minskat med en tredjedel. Antalet kräftodlingar har däremot mer än fyrdubblats. Av regnbågsproduktionen kommer närmare 30 % från stora företag i Östergötlands, Kalmar och Blekinge län. De kustbaserade företagen svarar för merparten av produktionen inom vattenbruket.

Importen av laxfisk uppgick år 1992 till ca 13 000 ton, varav ca 45 % utgjordes av färsk atlantlax från Norge och ca 30 % av fryst stillahavslax från USA. Importen av musslor, ostron och sötvattenskräftor uppgick till 3 100 ton varav 68 % utgjordes av sötvattenskräftor, huvudsakligen från USA.

Exporten av regnbåge var samma år ca 2 800 ton, nästan uteslutande i fryst form till främst Japan och Danmark. Exporten av musslor, ostron och sötvattenskräftor var ca 900 ton.

För att få bedriva vattenbruk krävs tillstånd både enligt fiskelagstiftningen och miljöskyddslagstiftningen. Prövningen enligt fiskelagstiftningen görs i syfte att förhindra spridning av fisksjukdomar samt av fiskarter och fiskstammar som kan utgöra ett hot mot värdefulla vilda bestånd. Fiskeriverket utarbetar föreskrifter och allmänna råd medan länsstyrelsen ger tillstånd och ansvarar för tillsynen.

Prövningen enligt miljöskyddslagstiftningen görs för att fastställa om ett vattenområde tål den föroreningsbelastning som ett planerat vattenbruk medför. Länsstyrelsen meddelar tillstånd och ansvarar för tillsynen.

Fiskhälsan AB, som till lika delar ägs av Laxforskningsinstitutet och Vattenbrukarnas riksförbund, har till uppgift att ge odlaren råd och hjälp. Bolaget skall också verka för att det byggs upp ett system av kontrollerade avelsstationer och sättfiskodlingar så att leverans av rom och fisk kan ske mellan odlingar och för utplantering på ett från smittskyddssynpunkt säkert sätt.

Utredningen har föreslagit ett antal åtgärder i syfte att främja utvecklingen av vattenbruksnäringen. Åtgärderna redovisas under avsnittet Främjande av vattenbruket.

5.3 Beredningsindustrin m.m.

Fiskdistributionen efter landning sker vanligtvis med lastbil till förstahandsmottagare och vidare till beredningsindustri, grossist, detaljist, konsument eller exportör.

De flesta av fiskehamnarna finns i regioner där fisket sedan länge har haft stor betydelse. Hamnarna är bl.a. utrustade för organiserad fångstmottagning med bl.a. isverk, kyllager och fryshus. Vidare finns tillgång till verkstäder, trålbinderi, skeppshandel m.m.

År 1992 fanns 160 registrerade fångstmottagare. De fiskarägda företagen stod för 30 % av uppköpen, auktionerna för 23 % och övriga företag för 21 %. Utländska uppköpare stod för resterande 26 %.

Den svenska fiskberedningsindustrin består huvudsakligen av konservindustri, frysindustri samt rökerier och övrig beredning. Industrin sysselsatte år 1990 totalt drygt 2 500 personer varav ca 70 % i Göteborgs och Bohus län. Utredningen om fiskerinäringens utvecklingsmöjligheter bedömer att den totala sysselsättningen inom fiskberedningsindustrin inkl. små fiskanläggningar uppgår till ca 3 000 personer. Det totala produktionsvärdet för fisk och fiskprodukter var ca 1,3 miljarder kronor år 1990.

Av livsmedelspartihandelns totala omsättning på ca 145 miljarder kronor år 1991 hänförde sig ca 7 miljarder kronor till omsättning av fisk och fiskkonserver.

Antalet försäljningsställen inom detaljhandeln med fiskdiskar är mellan 1 500 och 2 000. Ca 7 000 livsmedelsbutiker saluför djupfrysad fisk, rökta fiskvaror och skaldjur.

Konsumtionen av fisk och skaldjur i Sverige uppgick år 1988 till 31 kg färskvikt per person och år. Det innebär en ökning med 3 kg per person och år sedan år 1980. Som jämförelse kan nämnas att motsvarande konsumtion i Island är 119 kg per person, i Norge 46 kg, i Finland 31 kg och Danmark 15 kg. Konsumtionen av djupfrysad vitfisk och skaldjur har under senare år ökat starkt medan konsumtionen av sill och strömming har minskat kraftigt.

Fiskerinäringen är i jämförelse med andra näringar mer inriktad på produktion än på avsättning. Marknadsföringens svaga ställning återspeglas bl.a. i brister i distributionsledet.

Den svenska exporten av fisk och fiskprodukter omfattar i huvudsak konserver samt hel fisk i form av direktlandad torsk och sill i Danmark. Exportvärdet uppgår till ca 900 miljoner kronor medan importen uppgår till ca 2,7 miljarder kronor. EU:s tullar på fisk och fiskprodukter försvårar exporten av beredda fiskprodukter från den svenska beredningsindustrin. EES-avtalet innebär tulllättnader för bl.a. torsk, torskfiléer, regnbåge och kaviarsubstitut men inte för de för den svenska fiskerinäringen så viktiga produkterna sill, lax, makrill, räkor och havskräfta.

5.4 Fritidsfisket

Ungefär 2,2 miljoner vuxna svenskar är enligt en undersökning år 1990 intresserade av fritidsfiske. Av dessa kan 1,4 miljoner betraktas som sportfiskare, dvs. de fiskar enbart med handredskap. Av undersökningen framgår vidare att för 840 000 personer är fiske den viktigaste sysselsättningen på fritiden. Av de fiskande uppger 50 % att de så gott som uteslutande bedrivit fiske i sötvatten medan 31 % så gott som uteslutande bedrivit fiske i havet. Fritidsfiskets fångster uppskattas till 30 000–40 000 ton per år.

Sportfiske är en viktig del av den svenska turistnäringen. Sportfisket omsätter årligen minst 4 miljarder kronor inberäknat fiskekort, båtar, mat och logi, fiskeutrustning och resor. Sportfisket tenderar att mer än andra rekreativtaktiviteter spridas över året och över landet. Det är därför en viktig källa till kompletterande sysselsättning och inkomst i glesbygder.

6 EG:s fiskeripolitik

Målen för EG:s fiskeripolitik (CFP) är höjd produktivitet inom yrkesfisket, skälig levnadsstandard för yrkesfiskarna, stabil marknad, säkert och jämnt utbud samt skäliga priser och bra kvalitet. Målen skall uppnås genom resursförvaltning, marknadsreglering och strukturåtgärder.

Resurspolitiken rör förhållanden såväl inom gemenskapen som i förhållande till tredje land. Fördelningen av tillgängliga fiskeresurser inom gemenskapen sker enligt principen om relativ stabilitet där andelarna baseras på traditionellt fiske, men hänsyn tas även till regioner som är särskilt beroende av fiske samt den förlust av fiskeresurser som enskilda medlemsländer drabbades av i samband med tredje lands utvidgning av fiskezoner. Resursförvaltning i form av fiskeregler och kontroll är andra viktiga inslag i resurspolitiken liksom fiskeavtal med tredje land.

I marknadspolitiken ingår dels gemensamma marknadsföringsnormer, dels reglering av marknaden för fisk- och vattenbruksprodukter. Normerna för marknadsföring omfattar fiskens kvalitet, storlek eller vikt, förpackning och märkning. Fisk som inte uppfyller de fastställda normerna får inte saluföras. Det är medlemsländernas skyldighet att kontrollera att normerna uppfylls. De viktigaste inslagen i marknadsregleringen är reglering av överskott med stöd av s.k. orienterings- och återtagnspriser, fiskarägda producentorganisationer som svarar för överskottshanteringen samt reglering av importen genom referenspriser. Det mest verkningfulla instrumentet i importregleringen är dock tullarna på fisk och fiskprodukter.

Strukturpolitiken syftar primärt till att genom nationella program stödja en ändamålsenlig utveckling av medlemsländernas fiskeflottor samt främja utvecklingen inom vattenbruket. Reduktion av fiskeflottan har under senare år spelat en framträdande roll inom strukturpolitiken.

I de pågående EU-förhandlingarna är det på fiskets område av särskilt intresse för Sverige att fullt ut bevara de traditionella svenska fiskemönstren, införa EG:s marknadsorganisation för fiske och vattenbruk fr.o.m. anslutningsdagen samt inom ramen för EG:s fiskeripolitik upprätthålla och utveckla regionalpolitiska åtgärder. Sverige har presenterat förhandlingspositioner som omfattar bl.a. krav på fasta andelar av fiskeresurserna, avskaffande av tullar och bibehållande av det betydelsefulla foderfisket.

7.1 Begränsning av fiskeansträngningen

Regeringens förslag: Fiskeriverket bemyndigas i fiskelagen att besluta om krav på särskilt tillstånd för att få använda ett fartyg för yrkesmässigt fiske.

Regeringens bedömning: Begränsning av fiskeansträngningen bör i fortsättningen få en mer framträdande roll inom fiskeripolitiken.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som har berört förslagen är positiva till någon form av åtgärder för att begränsa fiskeansträngningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Utredningens förslag att begränsning av fiskeansträngningen (s.k. effort-begränsning) bör ges en mer framträdande roll inom fiskeripolitiken innebär att ett i princip nytt sätt att reglera det svenska fisket än det kvotsystem som i dag är den viktigaste regleringsformen introduceras. Begränsning av fiskeansträngningen kan omfatta olika typer av åtgärder som reglerar tillträdet till ett fiske i dess helhet eller begränsar vissa typer av fisken. Exempel på begränsande åtgärder är krav på licens, skrotning av fiskefartyg, planerat stillaliggande av fiskefartyg, reglering av fiskesäsongen, fiskeförbud vissa dagar i veckan, redskapsbegränsning, inrättande av fredningsområden och krav på redskapens utformning. Samtliga dessa former av begränsning har praktiserats inom det svenska fisket antingen genom beslut av myndigheter eller genom frivilliga åtaganden från fiskets sida.

Enligt utredningen är begränsning av fiskeansträngningen det mest effektiva sättet att reglera fisket så att fiskestopp undviks och fisket därmed fördelas jämnare över året. En begränsning av fiskeansträngningen främjar en anpassning av fiskekapaciteten till den långsiktiga fisktillgången och bör därför enligt utredningen i fortsättningen vara det centrala instrumentet vid reglering av fisket. Därigenom kan kvoterna mer ses som ett kontrollsystem. Kvoterna måste dock inom överskådlig tid vara utgångspunkten för den internationella regleringen av fisket. En begränsning av fiskekapaciteten bör enligt utredningen göras så generell som möjligt. Så bör t.ex. alla fartyg inom ett visst fiske omfattas, oavsett nationalitet. Utredningen föreslår mot denna bakgrund att fiskelagen kompletteras så att Fiskeriverket bemyndigas att besluta om krav på tillstånd för fartyg över en viss storlek för yrkesmässigt fiske. Grundläggande förutsättning för fartygstillstånd bör vara innehav av yrkesfiskelicens. Vid beslut om fartygstillstånd bör hänsyn tas till om det finns tillräckligt med fisk av det slag som den sökande avser att fiska.

Regeringen delar utredningens uppfattning att en begränsning av fiskeansträngningen bör spela en större roll vid regleringen av fisket än vad som hittills har skett. I det längre perspektivet bör denna form av reglering bli styrande för yrkesfisket. I dagsläget får begränsningen dock ses som ett komplement till den kvotreglering som sker efter internationella förhandlingar och som kan bedömas kvarstå under överskådlig tid.

Den nya fiskelagen som trädde i kraft den 1 januari 1994 gör det möjligt att begränsa den totala fiskeansträngningen genom att det ställs krav på licens för att få bedriva yrkesfiske och genom att användningen av redskap begränsas för fritidsfisket. Enligt regeringens uppfattning bör krav kunna ställas på fartygstillstånd i syfte att reglera tillträdet till den biologiska resursen. Det bör också beaktas att EG nyligen har beslutat om att inrätta ett gemensamt system med fartygslicenser (Council Regulation No 3690/93). Fiskelagen bör mot denna bakgrund kompletteras med en bestämmelse som gör det möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om krav på särskilt tillstånd för att få använda ett fartyg för yrkesmässigt fiske. Sådana föreskrifter kan exempelvis innebära att tillstånd lämnas för fiskefartyg av viss storlek eller med viss motorstyrka.

Utredningen har vidare föreslagit att det vid prövning av en ansökan om yrkesfiskelicens, utöver den allmänna tillgången på fisk också skall beaktas den inriktning på fisket som den sökande avser att ha. Vidare föreslås att myndigheten vid omprövning av en licens skall kunna återkalla den om den sökande bedriver ett annat fiske än det som avsågs med den ursprungliga ansökan.

Enligt regeringens uppfattning tillgodoses utredningens förslag vad gäller prövning av licens genom bemyndigandet att föreskriva om krav på tillstånd för fartyg för yrkesmässigt fiske. Vad gäller förslaget som rör återkallelse av en licens är enligt gällande regler en återkallelse möjlig om det visar sig att licensen har meddelats på grund av felaktiga uppgifter i licensansökan. Det finns för närvarande inte anledning att införa någon ytterligare grund för återkallelse.

7.2 Främjande av vattenbruket

Regeringens bedömning: Vattenbruksanläggningar bör i fortsättningen ingå i det särskilda stödsystem som finns för stormskador på fasta fiskeredskap. Fiskeriverkets instruktion bör förtydligas vad gäller verkets ansvar för vattenbruksnäringen.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som har berört förslagen är positiva.

Skälen för regeringens bedömning: Utredningen har föreslagit flera åtgärder i syfte att främja utvecklingen inom vattenbruksnäringen. Enligt förordningen (1993:382) om statligt stöd till yrkesfisket m.m. får bidrag under vissa förutsättningar lämnas om ett fast fiskeredskap som används för lax- eller ålfiske har skadats eller förlorats i samband med storm. Bidraget får lämnas med högst 60 % av skadan eller förlusten. En förutsättning för att bidrag skall utgå är att ägaren har anmält sig till stödordningen i förväg och betalat en avgift. Avgiften som skall täcka kostnaderna för stödordningen uppgår för närvarande till 5 % av redskapets värde. Enligt utredningen kan vattenbrukets odlingskassar vara väl så utsatta för stormskador som fasta fiskeredskap. Stormskador på odlingskassar föreslås därför kunna omfattas av detta försäkringssystem. Avgifterna för odlingskassar föreslås kunna differentieras om det visar sig att skadenivån inom vattenbruket avviker kraftigt från vad som gäller för de fasta redskapen. Regeringen anser att utredningens förslag bör genomföras.

Av Fiskeriverkets instruktion framgår inte uttryckligen att verket har ett ansvar för vattenbruksnäringen. Utredningen föreslår en ändring på denna punkt. Regeringen har för avsikt att förtydliga instruktionen.

Statistiken på fiskets område behöver enligt utredningens uppfattning utvecklas. Det saknas bl.a. uppgifter om vattenbrukets miljöpåverkan och om produktionen av sättfisk för sportfiskeändamål. Riksdagen har fattat ett principbeslut om ansvar för den statliga statistiken (bet. 1992/93:FiU7, rskr. 1992/93:122). Utgångspunkten för regeringens överväganden om ansvarsfördelningen mellan Statistiska centralbyrån (SCB) och andra myndigheter är att de sektorsmyndigheter som får ansvar för statistik också tilldelas de resurser som är avsedda för statistiken. Fiskeriverket har tilldelats 3 828 000 kr för fiskets statistikbehov. Fiskeriverket bör inom ramen för detta åtagande kunna medverka till att förbättra den brist på samordning av uppgiftsinhämtandet på vattenbrukets område som utredningen har pekat på.

Som närmare redovisas under avsnittet Främjande av kust- och insjöfisket har regeringen beslutat att uppdra åt Fiskeriverket och SCB att gemensamt se över statistiken på fiskets och vattenbrukets område mot bakgrund av de krav på statistikbehov som kan komma att ställas vid ett EU-medlemskap.

Vattenbrukets foderavgiftsmedel används i dag för att finansiera bl.a. Fiskhälsan, vissa utvecklingsprojekt inom vattenbruket samt vissa marknadsföringsinsatser. Avgifterna kommer att slopas vid ett EU-medlemskap till följd av förändringar inom jordbruksregleringen. Utredningen har föreslagit att medlen bör kunna utnyttjas även för andra ändamål, t.ex. för stöd för omställning till året-runt-slakt av fisk. Vattenbrukarnas riksförbund tillstyrker förslaget till omställningsstöd men föreslår att detta skall finansieras med andra medel. De behållna medlen, som förvaltas av Fiskeriverket, uppgick i januari 1994 till ca 10 miljoner kronor.

Det är en uppgift för Fiskeriverket att i samråd med Vattenbrukarnas riksförbund besluta om användning av de förvaltade medlen. Enligt regeringens uppfattning är det viktigt att hänsyn tas till behovet av åtgärder inom vatten-

bruksnäringen till följd av den ökade internationaliseringen. Utredningens förslag om stöd till omställning till året-runt-slakt bör kunna aktualiseras i detta sammanhang.

Prop. 1993/94:158

7.3 Främjande av kust- och insjöfisket

Regeringens bedömning: Fiskeriverket bör utreda förutsättningarna för att förbättra yrkesfiskets tillgång till fiskevatten i insjöar. Fiskevårdsområdesföreningarna bör även i fortsättningen ansvara för fiskevården i sina egna vatten. Fiskeriverket och Statistiska centralbyrån (SCB) bör gemensamt utreda statistiken på fiskets och vattenbrukets område mot bakgrund av ett EU-medlemskap.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som har berört förslagen är positiva.

Skälen för regeringens bedömning: För att bedriva ett uthålligt yrkesmässigt kustfiske fordras många gånger att fiske kan bedrivas efter flera arter och att det finns möjlighet att växla mellan olika fiskeinriktning under året. Ett lönsamt fiske efter vissa dominerande arter kan ge förutsättningar för fiske även på andra bestånd. Ett exempel är det norrbottniska kustfisket där lax och siklöja är de viktigaste arterna men där även fisket efter sik är viktigt. Också arter som gädda och abborre utnyttjas vilket annars knappast skulle kunna ske kommersiellt. Andra exempel är bottengarnfisket efter ål på södra ostkusten och sydkusten vilket ger bifångster av torsk, abborre och flundra. Minskar tillgången på de dominerande arterna ål, lax och siklöja får detta därför stora konsekvenser för det yrkesmässiga kustfisket även efter andra arter.

En norrlandsfiskare kan inleda fiskeåret med fiske efter gädda och strömming för att sedan övergå till laxfiske. En kustfiskare utefter södra ostkusten och sydkusten har möjlighet att växla mellan ett större antal arter medan en västkustfiskare har möjlighet att växla mellan bl.a. fiske efter vitfisk och skalldjur.

Förutsättningarna för att utveckla insjöfisket är i stora delar de samma som för det kustnära fisket. Det gäller exempelvis möjligheterna till kombinationsverksamhet, behov av utsättningar, förbättrad fiskevård och redskapsutveckling.

Utredningen pekar på behovet av forsknings- och utvecklingsinsatser för att utveckla kust- och insjöfisket och på så sätt få en jämnare och lokalt mer spridd försörjning av färskfiskmarknaden. Insatserna bör gälla studier över ett brett område och omfatta både biologiska och tekniska aspekter, såsom fis-

kevärd, fångstmetoder, fiskhantering, beredning, distribution och marknadsföring.

Regeringen vill för sin del framhålla följande. Under innevarande budgetår har regeringen avsatt 5 miljoner kronor för stöd till exportfrämjande åtgärder för fisk och fiskprodukter. I avsnittet Användning av återstående prisregleringsmedel redovisar regeringen sin avsikt att låta stödet ha samma omfattning och inriktning under nästa budgetår. Stödet omfattar även det kustnära fisket och insjöfisket. Den nya fiskelagen som gäller från den 1 januari 1994 bör förbättra förutsättningarna för det yrkesmässiga kust- och insjöfisket genom att konkurrensen från fritidsfisket minskar. De medel som är avsatta för långsiktig informationsverksamhet till förmån för fiskkonsumtion bör kunna användas så att avsättningsmöjligheterna ökar även för kust- och insjöfiskets produkter. Vidare har regeringen under innevarande budgetår avsatt 9 miljoner kronor för utsättning av fisk. Det har stor betydelse, inte minst för ålfisket längs kusten och i Hjälmaren. I avsnittet Användning av återstående prisregleringsmedel föreslås att utsättningarna bör ha samma omfattning även under nästa budgetår. Fiskeriverket bör vid fördelning av medel för utsättning särskilt beakta behovet av sådana utsättningar som gynnar kust- och insjöfisket.

Trots att det i många vatten finns biologiska förutsättningar för ett utökad yrkesmässigt insjöfiske begränsas möjligheterna enligt utredningen i vissa fall av bristande tillgång på fiskevatten. Genom möjligheten att med statliga medel underlätta bildandet av fiskevårdsområden har det skapats ändamålsenliga former för förvaltning av fiskevatten. I vissa fall har emellertid beslut i fiskevårdsområdesföreningar reglerat fisket så att ett yrkesfiske försvåras eller förhindras. Utredningen anser att problemet bör undersökas närmare. Staten har under lång tid framhållit vikten av att det bildas fiskevårdsområden i syfte att förbättra fiskevården och underlätta tillgängligheten till fiske för allmänheten. Genom den nya fiskelagen har fiskevattenägarna tilldelats ett större ansvar för fiskevården. För att få en uppfattning om omfattningen av problemen med tillgång till fiskevatten för yrkesfisket i insjöar och finna lösningar som kan tillgodose yrkesfiskets intressen utan att den grundläggande principen om fiskevårdsområdenas centrala roll äventyras bör Fiskeriverket som ansvarig myndighet granska frågan närmare.

SCB påpekar att behovet av statistik på fiskets och vattenbrukets område påverkas av ett medlemskap i EU vad gäller bl.a. kravet på rapportering till EG:s statistiska kontor, Eurostat. Regeringen har mot denna bakgrund beslutat att uppdra åt Fiskeriverket och SCB att gemensamt se över statistiken på fiskets och vattenbrukets område.

Utredningen om förutsättningarna för en levande skärgård (Jo 1993:02) skall avlämna sitt slutbetänkande den 1 april 1994. Kustfiske är för många boende i skärgårdskommuner en viktig inkomstkälla och bidrar på så sätt till en levande skärgård. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga.

Regeringens bedömning: Regeringen tar ställning till frågan om beskattningen av bensin som används inom yrkesfisket när energiskatteutredningens arbete avrapporterats. Förutsättningarna för ett särskilt yrkesfiskeavdrag bör undersökas.

Utredningens förslag: Bensin som används i fiskefartyg bör, i likhet med vad som gäller för diesel, undantas från skatt. Riksskatteverkets schablonavdrag för ökade levnadsomkostnader vid fiske utanför hemorten bör höjas till den nivå som gäller för heldagstraktamente för löntagare.

Remissinstanserna: Riksskatteverket avstyrker förslaget att schablonbeloppet för ökade levnadsomkostnader höjs.

Skälen för regeringens bedömning: Riksskatteverket påpekar att frågan om beskattning av drivmedel för fartygsdrift tas upp av energiskatteutredningen (Fi 1992:15). I utredningens uppdrag ingår bl.a. att anpassa energiskattebestämmelserna till motsvarande regler inom EU. Enligt de bestämmelser som gäller för beskattning av mineraloljor inom EU skall inte bara dieselolja utan också bensin undantas från skatt när drivmedlet används i fartyg som bedriver yrkesmässigt fiske. Regeringen tar ställning i frågan först efter det att utredningens arbete har slutförts.

Den höjning av schablonavdraget för ökade levnadsomkostnader vid fiske utanför hemorten, som utredningen har föreslagit, strider mot det grundläggande synsättet att ett sådant avdrag endast skall täcka verkliga merkostnader. Utredningen pekar dock på ett behov av att ge yrkesfisket jämbördiga konkurrensvillkor med andra länders fiskare. Regeringen avser därför att undersöka förutsättningarna för ett särskilt yrkesfiskeavdrag.

7.5 Fiske och miljö

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall kunna föreskriva att miljökonsekvensbeskrivningar skall finnas som gör det möjligt att bedöma vilken inverkan fiskemetoder och utsättning av fiskarter har på miljön.

Utredningens förslag: Miljökonsekvensbeskrivningar bör krävas för varje verksamhet inom fiskets område som har större eller mer principiell betydelse och som riskerar att påverka miljön negativt, exempelvis nya fiskemetoder och utsättning av nya fiskarter.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som har berört förslaget är positiva. Naturvårdsverket anser att Fiskeriverket bör åläggas att

systematiskt göra miljökonsekvensbeskrivningar även för nu förekommande fiskemetoder och för året-runt-produktion inom vattenbruket.

Skälen för regeringens förslag: I prop. 1993/94:111 Med sikte på hållbar utveckling; Genomförande av besluten vid FN:s konferens om miljö och utveckling – UNCED har regeringen presenterat en strategi för det fortsatta arbetet med anledning av de beslutade principerna i Riodeklarationen och handlingsprogrammet Agenda 21. Ett av de prioriterade områdena är att verka för en långsiktig och hållbar utveckling i Sverige inom ramen för ekosystemets bärighet. Detta mål är väl förenligt med deklarationen och handlingsprogrammet.

I den ovan nämnda propositionen redovisas allmänna riktlinjer för utvecklingen i Sverige inom olika områden och samhällssektorer. Tillsammans formar de en nationell strategi för hållbar utveckling och därmed en svensk Agenda 21. På fiskets område – kapitel 17 – är det angeläget att fisk och skaldjur och deras näringsorganismer bevaras i livskraftiga, naturligt reproducerande bestånd. Bevarandet av den biologiska mångfalden innebär bl.a. att särskild hänsyn måste tas till inomartsvariationen. Detta är viktigt för t.ex. laxen som tillsammans med flodkräftan och malen bör bli föremål för åtgärder inom ramen för ett handlingsprogram för upprätthållande av bestånd av hotade akvatiska arter. Möjligheterna att förbättra situationen för den naturligt reproducerande laxen ligger främst i en reglering av fisket men också bl.a. i att vid den omprövning av gamla vattenkraftsdomar som nu förestår, få till stånd skadeförebyggande åtgärder i form av nya vandringsvägar och restaurering av lekbiotoper.

Frågan om åtgärder för att undanröja hoten mot den naturligt reproducerande laxen behandlas i prop. 1993/94:30 En strategi för biologisk mångfald. Frågan om bekostande av skadeförebyggande och skadekompenserande åtgärder vid omprövning av tillstånd enligt äldre vattenrättslig lagstiftning bereds för närvarande i regeringskansliet med sikte på att förslag skall kunna lämnas till riksdagen under våren 1994.

Bevarandet av olika fiskbestånd är beroende av ett balanserat utnyttjande av befintliga fiskeresurser. Det är i det sammanhanget viktigt att kunna selektera fisket. Det gynnar också fångstmöjligheterna på sikt och minskar oönskade bifångster. Internationella överenskommelser om förvaltning av fiskeresurserna är av grundläggande betydelse för att behålla bestånden av marina arter. Regeringen återkommer till bedömningar angående laxen under avsnittet Laxfisket.

I prop. 1993/94:30 En strategi för biologisk mångfald framhålls bl.a. att sektorsmyndigheterna bör utarbeta konkreta planer eller program för bevarande av biologisk mångfald. En central utgångspunkt för arbetet bör vara landstudien om biologisk mångfald.

Genom beslut den 18 februari 1993 uppdrog regeringen åt Naturvårdsverket att i samråd med Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Fiskeriverket och Boverket utarbeta en svensk landstudie om biologisk mångfald. I riktlinjerna för uppdraget framhålls att landstudien skall ses som första steget i en process

och skall framför allt vara en statusrapport som så långt som möjligt ger en objektiv beskrivning av läget för den biologiska mångfalden. Studien skall redovisas under våren 1994. Fiskeriverket har i uppgift att i samråd med ansvariga miljömyndigheter följa upp landstudien. Regeringen avser mot denna bakgrund att komplettera Fiskeriverkets instruktion så att verkets ansvar för den biologiska mångfalden tydligt anges.

Miljökonsekvensbeskrivningar på fiskets område

Sektorsansvaret för miljön behandlades ingående i 1991 års miljöpolitiska beslut (prop. 1990/91:90, bet. 1990/91:JoU30, rskr. 1990/91:338). Därvid togs även myndigheternas sektorsansvar upp. Bl.a. framhölls att de miljömål som formulerades på politisk nivå och inom de centrala miljömyndigheterna skall av sektorsmyndigheterna kompletteras med sektorsmål och åtgärdsprogram. Fiskeriverkets sektorsmål framgår numera uttryckligen av dess instruktion. Således skall verket verka för ett rikt och varierat fiskbestånd och ett ansvarsfullt fiske. Sektorsansvaret för miljön har därefter behandlats i den ovan nämnda propositionen om en strategi för biologisk mångfald. I propositionen har ansvarsfördelningen mellan sektorsmyndigheterna och miljömyndigheterna närmare preciserats.

I den av Sverige nyligen ratificerade konventionen om biologisk mångfald ställs krav på miljökonsekvensbeskrivningar av aktiviteter som har en negativ effekt på den biologiska mångfalden. Konventionen kräver också att införsel av främmande växt- och djurarter förhindras eller kontrolleras.

Enligt 4 a § miljöskyddslagen (1969:387) skall naturresurslagen tillämpas vid prövning av miljöfarlig verksamhet. Anläggning av fiskodling för en produktion av mer än 10 ton fisk per år räknas enligt miljöskyddslagen som miljöfarlig verksamhet och är därmed tillståndspliktig. Tillstånd skall sökas hos länsstyrelsen. Ansökan om tillstånd skall bl.a. innehålla en miljökonsekvensbeskrivning som möjliggör en samlad bedömning av en planerad anläggnings inverkan på miljön, hälsan och hushållningen med naturresurser.

Fiskeriverket gör inom ramen för sin instruktionsenliga uppgift allmänna bedömningar av konsekvenserna för fiskbestånden, bl.a. vid införande av nya föreskrifter på fiskets område. Något formellt krav på miljökonsekvensbeskrivningar finns dock inte i fiskelagen.

Utredningen har föreslagit att det införs en ny bestämmelse i fiskelagen som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer befogenhet att föreskriva att miljökonsekvensbeskrivningar skall göras. Miljökonsekvensbeskrivningar bör enligt utredningen krävas för varje verksamhet av större eller mer principiell betydelse inom fiskets område som riskerar att påverka miljön negativt. Det kan exempelvis gälla nya fiskemetoder vars miljöeffekter och långsiktiga påverkan på resurshushållningen inte är klarlagda. Vidare föreslås att miljökonsekvensbeskrivningar bör krävas före utsättning av nya fiskarter och rotenonbehandling av sjöar. En förutsättning

för att sådana miljökonsekvensbeskrivningar skall kunna krävas bör enligt förslaget dock vara att verksamheten avses pågå i någon nämnvärd omfattning eller utföras i miljöer som är särskilt känsliga.

Statens naturvårdsverk har i sitt yttrande föreslagit att Fiskeriverket skall åläggas att systematiskt göra miljökonsekvensbeskrivningar för nu förekommande fiskemetoder och för tillkommande metoder när det blir aktuellt. Naturvårdsverket stöder förslaget att miljökonsekvensbeskrivning skall krävas vid introduktion av främmande fiskarter och föreslår att kravet också skall gälla vid omläggning av produktionsinriktningen inom vattenbruket till året-runt-produktion. Enligt Naturvårdsverket bör länsstyrelsen och Naturvårdsverket ha möjlighet att påverka Fiskeriverkets beslut om miljökonsekvensutredningar.

Regeringen anser i likhet med utredningen att det bör införas en ny bestämmelse i fiskelagen som bemyndigar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva att miljökonsekvensbeskrivningar skall göras för sådan verksamhet på fiskets område som kan medföra negativ miljöpåverkan.

Fiskeriverket bör kunna besluta att miljökonsekvensbeskrivningar skall göras före introduktion av i området nya fiskemetoder och utsättning av fiskarter utanför deras naturliga utbredningsområde. Även förekommande fiskemetoder och fiskarter bör när så är särskilt motiverat omfattas av kravet. Länsstyrelsen bör, liksom när det gäller miljökonsekvensbeskrivningar inom övriga samhällssektorer, få tillfälle att yttra sig.

Enligt gällande regler bekostas miljökonsekvensbeskrivningar av den som ansvarar för verksamheten eller den som skall vidta åtgärden. I de fall störningarna på miljön bedöms vara så stora att det finns behov av miljökonsekvensbeskrivningar bör också fiskerinäringen i likhet med övriga näringar själv bekosta dessa.

Till skillnad mot flera av de sektorer som nu omfattas av miljökonsekvensbeskrivningar finns inom fisket ett stort antal små enskilda aktörer. Det är därför rimligt att, när det gäller dessa små aktörer, miljökonsekvensbeskrivningarna utförs och helt eller delvis bekostas av tillsynsmyndigheten. I de fall det blir aktuellt att i sådana fall låta den enskilde stå för kostnaden finns det utrymme för att ta ut en avgift för myndighetens verksamhet med stöd av fiskelagens bestämmelse om avgift i ärenden enligt lagen eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Förslaget föranleder att en ny bestämmelse införs i fiskelagen (1993:788).

Regeringens bedömning: Alla som fiskar lax har ett ansvar för att situationen för den naturligt reproducerande laxen förbättras. Regeringen har för avsikt att fortsätta sina ansträngningar att nå internationella överenskommelser om skydd för den naturreproducerande laxen. Fiskeriverket får i uppdrag att lämna en handlingsplan för det fortsatta arbetet med att skydda den naturligt reproducerande laxen.

Utredningen har pekat på den allvarliga sjukdomssituationen för laxen i Östersjön.

Remissinstanserna: Laxforskningsinstitutet understryker behovet av snara och kraftfulla åtgärder för att rädda de utrotningshotade stammarna av naturligt reproducerande Östersjölox.

Skälen för regeringens bedömning: Den omfattande utbyggnaden av vattenkraft har starkt begränsat förutsättningarna för naturlig reproduktion av lax i många av våra vattendrag. Den försämrade miljön och ett hårt fisketryck har också medverkat till detta. Sverige har sedan länge sökt möta detta problem med utsättning av odlade laxungar. Denna verksamhet har varit framgångsrik. Av den havsfiskade laxen i Östersjön är ca 90 % odlad.

Utsättningen av lax förutsätter att det finns möjlighet att fånga avelslax när den vandrar tillbaka till sitt hemnavattendrag. En annan viktig förutsättning är att den genetiska mångfalden bland avelslaxarna bibehålls.

Det minskade antalet vattendrag där naturlig reproduktion sker, det effektiva kust- och älvmynningsfisket och det starkt ökade havsfisket utgör allvarliga hot mot den vilda laxen. Till detta kommer starkt nedsatt fertilitet till följd av M-74. Situationen har markant förvärrats under de senaste två åren. Mycket tyder på att orsaken är förändringar i miljön. I vissa odlingar har upp till 90 % av laxungarna dött. Också den naturliga reproduktionen har påverkats i varierande men i de flesta fall betydande omfattning.

Fiskeriverket har tillsammans med Naturvårdsverket, Skogs- och jordbrukets forskningsråd, Vattenfall och Världsnaturfonden inlett ett omfattande forskningsprojekt med syfte att undersöka orsakerna till M-74 samt finna åtgärder för att komma till rätta med överdödigheten. Fiskeriverket har satsat 510 000 kr i projektets inledningsskede och avser att bidra med ca 600 000 kr per år under perioden 1994/95–1996/97 samt ett något lägre belopp under avslutningsåret 1997/98.

Regeringen har i beslut den 9 september 1993 medgivit Fiskeriverket att utnyttja 4,5 miljoner kronor av särskilda villkorsmedel utdömda enligt vattenlagen för forsknings- och undersökningsverksamhet rörande laxens bevarande. Det tidigare nämnda projektet avses att delvis finansieras med dessa medel. I övrigt används medlen för uppföljning av situationen för naturlaxen i älvarna och för genetiska undersökningar av lax. Genom M-74 har behovet av dessa undersökningar ytterligare accentuerats.

Fiskeriverket har även inlett ett arbete med att bygga upp genbanker för den vilda laxen. Verket samarbetar med kraftindustrin i denna fråga vad avser den odlade laxen.

Sedan år 1985 har en försöksverksamhet pågått med s.k. fördröjd utsättning av lax. Den har finansierats med prisregleringsmedel. Avsikten med verksamheten är att skapa underlag för utsättningar som präglar laxen till vissa avgränsade kustavsnitt. Detta skall möjliggöra ett fiske där den naturreproducerande laxen inte berörs. I avsnittet Användning av återstående prisregleringsmedel föreslås att medel avsätts för detta ändamål även nästa budgetår. Fiskeriverket arrangerar inom ramen för Fiskerikommissionen för Östersjön ett seminarium om fördröjd utsättning av lax.

Regeringen och Fiskeriverket arbetar sedan flera år med åtgärder för att skydda den naturreproducerande laxen i Östersjön. Fiskeriverket har sedan år 1985 i etapper skärpt regleringen av älv- och kustfisket efter lax. Verket beslutade den 15 december 1993 om föreskrifter för fisket i Östersjön med angränsande sötvattenområden. Föreskrifterna innebär att regleringen av älv- och kustfisket efter lax skärps ytterligare. Havsfisket som i Östersjön bedrivs av flera nationers fiskare kan inte regleras på samma sätt. Ensidiga svenska åtgärder för havsfisket får en begränsad effekt.

Som regeringen tidigare har redovisat under avsnittet Fiske och miljö kommer Fiskeriverkets ansvar för den biologiska mångfalden att förtydligas. Bevarandet av de svenska laxstammarna är en av de viktigaste frågorna på fiskets område som rör den biologiska mångfalden. Som nämnts i det föregående har Fiskeriverket sedan flera år gjort betydande insatser på området. Regeringen avser att uppdraga åt Fiskeriverket att utvärdera de åtgärder som har gjorts för att skydda den naturreproducerande laxen i Östersjön och lämna förslag till handlingsplan för det fortsatta arbetet. Uppdraget bör redovisas senast den 1 maj 1994.

Regeringen har i flera år genom Fiskerikommissionen för Östersjön verkat för begränsningar av fiskeansträngningen av bl.a. havsfisket efter lax. Vid kommissionens senaste möte i september 1993 beslutades om en minskad laxkvot för år 1994. Regeringen avser att inom ramen för kommissionen verka för att sådana åtgärder vidtas som syftar till att förbättra efterlevnaden av beslutade regler och fastställda kvoter.

Jordbruksministern kommer att under våren 1994 stå som värd för ett möte med fiskeriministerna i de länder som gränsar till Östersjön. Övervakning och kontroll av bl.a. laxfisket i Östersjön är en av frågorna under mötet.

Enligt regeringens uppfattning är det ett gemensamt ansvar för alla som fiskar lax att medverka till att förbättra situationen för den naturligt reproducerande laxen. Fiskeriverkets nya föreskrifter innebär att ytterligare åtgärder införs för att skydda den naturligt reproducerande laxen. Regeringen har å sin sida för avsikt att fortsätta sina ansträngningar för att nå internationella överenskommelser om skydd för laxen.

Regeringens bedömning: Frågan om den närmare utformningen av en kontrollorganisation för fisket bör tas upp i annat sammanhang. Tills vidare bör Fiskeriverket få disponera 1,5 miljoner kronor under budgetåret 1994/95 för kvalitetskontroll.

Utredningens förslag: Resurserna för landningskontroll bör förstärkas. Inför budgetåret 1994/95 bör av resterande prisregleringsmedel avsättas 2,5 miljoner kronor för kvalitetskontroll.

Remissinstanserna: Förslaget har fått ett blandat mottagande av remissinstanserna.

Skälen för regeringens bedömning: Kontrollen på fiskets område aktualiseras genom EES-avtalet och ett medlemskap i EU. Kustbevakningen svarar i dag för kontrollen av det svenska och utländska fisket i den svenska fiskezonen. Fiskeloggboken har hittills varit det viktigaste underlaget för att kontrollera att fiskekvoterna inte överskrids. Kustbevakningen har ansett det vara mest rationellt att utföra större delen av kontrollen till sjöss. Endast en mindre del av kontrollen sker i samband med landningarna. Regleringsföreningen Svensk fisk har fram till den 1 januari 1994 ansvarat för viss kontroll av bl.a. storlekssortering av fisk. När prisregleringssystemet då avskaffades övergick ansvaret för denna kontroll till Fiskeriverket.

EU:s bestämmelser om kontroll på fiskets område är mer omfattande och detaljerade än dagens svenska regler. Det finns bl.a. krav på kontroll av producentorganisationer och deras försäljning av fisk och hantering av överskott. Vidare ställs krav på kontroll att fångsten ombord på fiskefartygen stämmer med uppgifterna i loggboken (landningskontroll) samt kontroll av den fisk som säljs (kvalitetskontroll).

Fiskeriverket har uppskattat behovet av nya resurser för kontroll på fiskets område till 6,6 miljoner kronor vid ett EU-medlemskap, varav 2,3 miljoner kronor hänför sig till kostnader för landnings- och kvalitetskontroll. Enligt verket skulle detta tillskott möjliggöra en kontroll av 1–2 % av landningarna vilket är en väsentlig ökning jämfört med dagens landningskontroll. Den danska kontrollen har som mål att kontrollera 10 % av landningarna av industrifisk och 2 % av landningarna av konsumtionsfisk. I jämförelse med andra länder inom EU har Danmark en hög ambitionsnivå när det gäller fiskerikontroll. Fiskeriverket disponerar för innevarande budgetår 1,5 miljoner kronor för kvalitetskontroll.

Det behövs enligt regeringens uppfattning ytterligare underlag vad gäller bl.a. dimensionering av verksamheten, ansvarsfördelning mellan olika myndigheter samt bedömningar av vilka insatser som bör utföras av staten resp. näringen innan ställning kan tas till frågan om ytterligare resurser. Regeringen har mot denna bakgrund beslutat att uppdra åt Statskontoret att utreda dessa frågor. Fiskeriverket bör dock få disponera 1,5 miljoner kronor för kvalitets-

kontroll under budgetåret 1994/95. Regeringen har beräknat medel för detta i det anslagsförslag som närmare utvecklas i avsnittet Anslagsfrågor för budgetåret 1994/95. Prop. 1993/94:158

7.8 Användning av återstående prisregleringsmedel

Till följd av EES-avtalet avskaffades prisregleringen på fisk inkl. prisregleringsavgiften från den 1 januari 1994. Återstående medel i prisregleringskassan för fisk beräknas enligt utredningen uppgå till ca 42 miljoner kronor per den 1 juli 1994. Riksdagen har tidigare godkänt att regeringen får disponera återstående prisregleringsmedel enligt de grunder som regeringen beslutar (prop.1992/93:184, bet. 1992/93:JoU21, rskr. 1992/93:331). Regeringen kommer senare att besluta om användningen av återstående medel i huvudsak enligt följande.

Utsättningar av fisk har under en lång följd av år finansierats med medel från prisregleringskassan. Verksamheten bör under budgetåret 1994/95 fortsätta med samma omfattning som under innevarande budgetår. För överskottshanteringen av fisk inom ramen för fiskets producentorganisationer bör det avsättas 5 miljoner kronor. Vidare bör det för fiskets trygghetsförsäkring avsättas 4 miljoner kronor, varefter ansvaret för verksamheten övergår till näringen. Det stöd som avser exportfrämjande åtgärder och produktutveckling bör fortsätta med samma omfattning och inriktning som under innevarande budgetår. Förbättrad selektivitet i fiskeredskap är ett angeläget insatsområde, som bl.a. syftar till att bättre utnyttja fiskresurserna. För detta ändamål bör för budgetåret 1994/95 avsättas 3 miljoner kronor från prisregleringskassan. Härutöver bör medel reserveras för regionalt stöd.

Konsumentfrämjande åtgärder

Regeringen uppdrog den 10 juni 1993 åt Fiskeriverket att i samråd med regleringsföreningen Svensk fisk, företrädare för fiskbranschen i vid bemärkelse och företrädare för konsumentintressena lämna förslag till organisationsform för och genomförande av informationsverksamhet till förmån för fiskkonsumtion. Fiskeriverket har redovisat sitt uppdrag den 29 oktober 1993 och kompletterat redovisningen den 2 december 1993.

Regeringen avser att besluta om ändring i förordning (1991:827) med instruktion för Fiskeriverket med innebörd att det till verket knyts ett råd för information och marknadsåtgärder på fiskets område. Det blir sedan rådets uppgift att närmare besluta om verksamheten.

8 Specialmotivering

8.1 Fiskelagen

20 §

Ett nytt andra stycke införs om miljökonsekvensbeskrivningar. Regeringen har i avsnittet Fiske och miljö utvecklat varför ett sådant krav nu bör införas för fiskets del i fråga om fiskemetoder och utsättning av fiskarter.

Bestämmelsen är i huvudsak uppbyggd enligt samma mönster som reglerna om miljökonsekvensbeskrivningar inom andra sektorer.

21 §

Ett nytt andra stycke införs som gör det möjligt att göra användningen av fiskefartyg tillståndspliktig för det yrkesmässiga fisket.

9 Anslagsfrågor för budgetåret 1994/95

I prop. 1993/94:100 bil. 10 har regeringen föreslagit att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1994/95 under angivna anslagsrubriker beräkna följande belopp:

D 2. Främjande av fiskerinäringen 4 084 000 kr

D 3. Särskilda insatser för fisket 26 391 000 kr

D 4. Stöd till fiskare på syd- och ostkusten och på Gotland 5 000 000 kr

D 6. Bidrag till fiskevård 3 612 000 kr

Regeringen återkommer nu till dessa frågor.

NIONDE HUVUDTITELN

D. Fiske

D 2. Främjande av fiskerinäringen

1992/93 Utgift	4 784 319	Reservation	1 083 134
1993/94 Anslag	4 084 000		
1994/95 Förslag	3 684 000		

Anslaget används för bidrag till främjande av fiskerinäringen och för att täcka kostnader för forskning, utvecklingsarbete och försöksverksamhet på fiskets område.

Fiskeriverket

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Behovet av forsknings- och utvecklingsinsatser bör beaktas särskilt inom områdena fisksjukdomar, redskapsutveckling, produktutveckling och fiskeriekonomi. Ett FoU-program för utveckling av kust- och insjöfisket vad avser både biologiska och tekniska aspekter bör tas fram.

Remissinstanserna

De remissinstanser som har behandlat frågan är i stort positiva.

Regeringens överväganden

Fiskeriverket och Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) svarar tillsammans för ett sammanhållet FoU-program på fiskets område. Fiskeriverkets uppgift är att främja forskning och bedriva undersökningsverksamhet på fiskets område. SJFR:s uppgift är att stödja grundforskning och tillämpad forskning. I syfte att utveckla kust- och insjöfisket är det nödvändigt att öka kunskaperna om både de biologiska förutsättningarna och det tekniska kunnandet vad gäller exempelvis fångstmetoder, beredning och distribution. Det är Fiskeriverkets och SJFR:s uppgift att inom ramen för nuvarande FoU-program bedöma behovet och inriktningen av insatser på dessa områden.

Anslaget bör minskas med 400 000 kr för delfinansiering av Sveriges medverkan i EG:s tredje ramprogram för forskning avseende det agroindustriella forskningsprogrammet AIR. En viktig del av programmet är insatser på fiskets område. Regeringen föreslår att anslaget förs upp med 3 684 000 kr. Som vi redovisat tidigare under avsnittet Användning av återstående prisregleringsmedel kommer särskilda insatser att göras för bl.a. produktutveckling och redskapsutveckling.

D 3. Särskilda insatser för fisket

1992/93 Utgift	134 416 085
1993/94 Anslag	26 391 000
1994/95 Förslag	26 391 000

¹Anslagen Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen, Bidrag till fiskets rationalisering m.m., Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske.

Från anslaget lämnas bidrag till investeringar i fiskeföretag, vid fångstbegränsning, vid stillaliggande med fiskefartyg, vid skrotning av fiskefartyg, vid skador på fiskeredskap samt till lånegarantier. Bestämmelserna om detta finns i förordning (1993:382) om statligt stöd till yrkesfisket m.m. Från anslaget lämnas också ersättning i samband med isbrytning för fiskets och fiskarbefolkningens behov. Anslaget täcker vidare kostnaderna för förluster på grund av statlig garanti för lån till fiskeföretag och fiskberedningsföretag

enligt nämnda förordning. Från anslaget betalas utgifter för kontroll på fiskets område. Prop. 1993/94:158

Fiskeriverket

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Utredningen

Statligt stöd bör beviljas dels för byte till redskap med bättre selektivitet, dels för stormskador på vattenbruksanläggningar.

Remissinstanserna

De remissinstanser som har behandlat frågan är i stort positiva.

Regeringens överväganden

Fiskeriverket skall verka för en ansvarsfull hushållning med fisktillgångarna. Förbättrad selektivitet i fiskeredskap är ett viktigt inslag i detta arbete. Det finns mot denna bakgrund skäl för staten att stödja byte till redskap med större selektivitet. Stödet bör dock ges endast om investeringen är av större omfattning för det enskilda fiskeföretaget. Som redovisats i avsnittet Främjande av vattenbruket bör bidrag också kunna lämnas vid stormskador på vattenbrukets anläggningar enligt det system som gäller för fasta fiskeredskap. Systemen bör dock hanteras var för sig. Regeringen föreslår att anslaget förs upp med oförändrat belopp.

D 4. Bidrag till fiskevård

1992/93 Utgift	4 201 600	Reservation	185 417
1993/94 Anslag	3 612 000		
1994/95 Förslag	3 612 000		

Från anslaget lämnas bidrag bl.a. till fiskevård och till kostnader för bildande av fiskevårdsområden enligt förordningen (1985:440) om statsbidrag till fritidsfisket.

Fiskeriverket

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. På regeringens uppdrag har Fiskeriverket lämnat förslag till åtgärder som syftar till att avsluta verksamheten som rör bildande av fiskevårdsområden före utgången av budgetåret

1995/96. Fiskeriverket föreslår dels att ytterligare villkor skall ställas för att statsbidrag för bildande av fiskevårdsområde skall utgå, dels att ytterligare medel ställs till verkets förfogande. Prop. 1993/94:158

Utredningen

Flera omständigheter motiverar att förslag om en allmän fiskevårdsavgift läggs fram eftersom behovet av medel för fiskevård är fortsatt stort och utredningen inte kan finna några alternativa finansieringsformer. Den nya fiskelag som gäller från den 1 januari 1994 lägger en än större vikt vid fiskevårdsområdenas ansvar för fiskevården. Vidare har prisregleringen slopats, vilken hittills har finansierat delar av fiskevården.

Remissinstanserna

Flertalet av de remissinstanser som har berört förslaget om en allmän fiskevårdsavgift är positiva till en sådan.

Regeringens överväganden

Genom den nya fiskelagen ges fiskevattenägarna ett ansvar för fiskevården i sina egna vatten. Kostnaderna för denna bör finansieras med exempelvis inkomster av fiskekortförsäljning. Regeringen uttalade i budgetpropositionen 1993 (prop. 1992/93:100 bil. 10, bet. 1992/93:JoU13, rskr. 1992/93:231) att någon allmän fiskevårdsavgift inte bör införas. Regeringen är för närvarande inte beredd att ändra sin inställning i frågan. Frågan om fiskevårdens långsiktiga finansiering bör emellertid bli föremål för fortsatta överväganden. Särskilt bör därvidlag beaktas de möjligheter till finansiering av fiskevårdande åtgärder som står till buds vid ett medlemskap i EU.

Regeringen beslutade den 18 juni 1992 att uppdra åt Fiskeriverket att, med utgångspunkt i vad jordbruksutskottet anförde i betänkandet 1991/92:JoU20 Reglering av priserna på fisk m.m., utreda förutsättningarna för införande av en särskild fiskevårdsavgift för Väner. Fiskeriverket har redovisat sitt förslag den 14 februari 1994. Verket föreslår att en särskild fiskevårdsavgift inför i Väner. Frågan bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Betänkandets första del innehåller en bred beskrivning av den svenska fiskerinäringen. Andra delen tar upp den aktuella situationen för näringen utifrån den pågående internationella integrationen och den rådande beståndssituationen. Utredningen föreslår bl.a. följande.

Begränsning av fångstansträngningen bör spela en större roll i regleringen av det svenska fisket, först som ett komplement till nuvarande system med nationella kvoter, i ett längre perspektiv allt mer som ett huvudinstrument. Med ett sådant system bör det vara möjligt med en anpassning till de biologiska resurserna samtidigt som fångststopp undviks.

Den nya fiskelagen, som träder i kraft den 1 januari 1994, bör kompletteras med krav på tillstånd för användning av fiskefartyg över viss storlek. Härigenom underlättas erforderliga begränsningar av fångstansträngningen.

Genom i första hand omprioriteringar inom befintliga resursramar bör FoU-insatserna öka bl.a. inom områdena fisksjukdomar, kust- och insjöfiske samt bevarande av biologisk mångfald.

Ekonomiskt stöd bör införas till förvärv av fiskeredskap med större selektivitet, dvs. redskapstyper som ger mindre bifångster än dagens redskap.

Åtgärdsprogram bör komma till stånd för att främja yrkesmässigt kustnära fiske och insjöfiske. Dessa program bör innefatta bl.a. fiskevård, beståndsprogram, skattemässig jämställdhet mellan bensin och diesel, fiskeregler som gynnar småskaligt yrkesfiske samt åtgärder för att underlätta för yrkesfisket att få tillgång till enskilda vatten.

Åtgärdsprogram bör komma till stånd för att främja vattenbruket. Det bör bl.a. innefatta stormskadeförsäkring, bidrag till enskilda fiskodlare ur de s.k. foderavgiftsmedlen, exempelvis för övergång till året-runt-slakt, ökade satsningar på att förebygga fisksjukdomar samt skattemässig likställighet mellan fisk i odling och djur i jordbruk.

En översyn bör göras av skattereglererna för fiskare och fiskeföretag, bl.a. genom att schablonavdraget vid vistelse till sjöss höjs.

Prisregleringen på fiskets område upphör den 1 januari 1994. Återstående medel ur prisregleringskassan bör användas på följande sätt, i huvudsak under budgetåret 1994/95:

Utsättningar av fisk	9 miljoner kronor
Trygghetsförsäkring för fiskare	8 miljoner kronor
Regionalt stöd till ost- och sydkusten	5 miljoner kronor
Exportfrämjande åtgärder	5 miljoner kronor
Överskottshantering	5 miljoner kronor
Kvalitetskontroll av fisk	2,5 miljoner kronor
Reserv, bl.a. produkt- och redskapsutveckling	8 miljoner kronor
Summa	42 miljoner kronor

Behovet av medel för fiskevård, inkl. bildande av fiskevårdsområden, har ökat under de senaste åren. Utredningen ser ingen annan möjlighet att finansiera nödvändiga fiskevårdsåtgärder än genom en allmän fiskevårdsavgift.

Prop. 1993/94:158

Bilaga 1

Sammanställning av remissyttrandena över betänkandet Svenskt fiske (SOU 1993:103)

Refererade delar av remissyttrandena är i huvudsak ordagrant återgivna. I stort sett har alla som har yttrat sig tagits med i sammanställningen men det är de mest representativa yttrandena som återges vid resp. rubrik.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Kommerskollegium, Fiskeriverket, Konkurrensverket, Statens naturvårdsverk (SNV), Riksrevisionsverket (RRV), Statskontoret, Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), Riksskatteverket (RSV), Statistiska centralbyrån (SCB), Kustbevakningen (KBV), Statens jordbruksverk (SJV), Statens livsmedelsverk (SLV), Länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus, Jämtlands och Blekinge län med bifogat yttrande från Karlskrona och Sölvesborgs kommuner, Svenska sydkustfiskarnas centralförbund och Södra Sveriges vattenbrukares förening, Länsstyrelserna i Kalmar och Västerbottens län, Konsumentberedningen (KoB), Fiskbranschens riksförbund (FR), Sveriges fiskares riksförbund (SFR), Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund, Vattenbrukarnas riksförbund (VRF), Västkustens husbehovsfiskares förbund, Laxforskningsinstitutet (LFI) samt Utredningen om förutsättningarna för en levande skärgård.

Kungl. skogs- och lantbruksakademien och Bo Hansson i Smögen har kommit in med yttranden.

1 Allmänt

Fiskeriverket: Några problemområden som inte diskuterats men som för en del fiskare framstår som växande är skador orsakade av säl och skarv. Fiskeriverket anser det vara nödvändigt att åtgärder vidtas för att minska inverkan på fisket. Det är främst i laxfisket utefter norrlandskusten som sälen utgör en konflikt till fisket. Under de senaste åren har allt större summor betalats ut av Naturvårdsverket till fiskare för skador som orsakats av säl. När det gäller skarv har det främst varit kolonierna i Kalmar sund som ansetts orsaka skada på fisket. Under senare tid har emellertid allt fler uppgifter kommit till Fiskeriverket om problem med skarv. I Östergötlands skärgård och i insjöar i Skåne och i vissa delar av Väneren finns så stora bestånd av skarv att de enligt fiskarna utgör en olägenhet för fisket.

Statens naturvårdsverk: Det är positivt att utredningen i så stor omfattning tar upp frågan om fisket och den allmänna miljö- och naturvården samt naturresurshushållningen. Med hänsyn till de olika samhällssektorernas ansvar för miljön är det angeläget att fiskerinäringen utvecklar sitt miljöansvar, som skall syfta till att förbättra miljön inte enbart för fiskarter som fiskas kommersiellt utan också för andra fiskarter och organismer. Biotopskydd, naturvård, rekreation och friluftsliv m.m. bör också beaktas. För att ekonomiskt

kunna stödja en högre prioritering av dessa åtgärder bör en fiskevårdsavgift införas. Fiskets påverkan på miljön har under senare år kommit att uppmärksammas i ökande grad. Det gäller bl.a. olika slag av fiskemetoder och bifångster. Kraven på åtgärder för att begränsa dessa effekter har vuxit både nationellt och internationellt.

Fiske kan ge upphov till olika effekter på miljön. Trålning, speciellt bottenrålning, har tydliga effekter på bottenfaunan och på fiskpopulationerna. Trålfiskegränsen utgör en viktig gräns för att skydda det kustnära fisket och de kustnära fiskbestånden. Trålningens långsiktiga effekter beror på bl.a. populationsdynamik, artbeteenden och trålningsfrekvens. För att kunna studera dessa långsiktiga effekter bör trålningsfria områden skapas, där också övrigt fiske är begränsat. Ett system av områden skyddade mot fiske bör etableras lämpligen i samarbete med våra grannländer. Studier av effekter av minskat fisketryck i sådana områden bör genomföras av Fiskeriverket. Naturvårdsverket vill i detta sammanhang även erinra om det pågående arbetet med att avsätta marina reservat. För den framtida faunavården är det viktigt att risken av bifångster beaktas. Det gäller inte bara bifångster av fisk utan även sjöfågel, sälar och småvalar. Det behövs därför en teknikutveckling för att modifiera befintliga fångstredskap eller för att utveckla nya som anpassas för att minimera dessa problem. Konflikten laxvård-sälvvård bör belysas. Skyddet av de naturliga laxstammarna kräver minskat internationellt drivgarns- och drivkroksfiske. I stället införs kustnära fiske med fasta redskap. Det kustnära fisket har lett till att konflikten sälar-fiske ökat längs den svenska kusten, framför allt vid de norra kusterna. Om de nuvarande laxfiskeredskapen inte omkonstrueras, kommer antagligen konflikten mellan yrkesfisket och sältskyddet att utvidgas.

Arbetet med att bevara den biologiska mångfalden inom bl.a. fiskets område håller på att intensifieras. Regeringen uppdrog i februari 1993 åt Statens naturvårdsverk att i samråd med bl.a. Fiskeriverket utarbeta en svensk landstudie om biologisk mångfald. I propositionen (1993/94:30) om en strategi för biologisk mångfald framhåller föredraganden att bl.a. Fiskeriverket bör utarbeta en aktionsplan för bevarande och hållbart utnyttjande av biologisk mångfald inom sitt ansvarsområde. Planen bör utarbetas med utgångspunkt i den ovan nämnda landstudien och bör ange åtgärder för att genomföra den svenska strategin på detta område. På så sätt skall också arbetet med den praktiska tillämpningen av principen om sektorsansvar inom naturvårdsområdet föras vidare. Det är angeläget att det givande samarbetet mellan Fiskeriverket och Naturvårdsverket om biologisk mångfald i akvatisk miljö fortsätter och utvecklas.

Riksrevisionsverket: Utredningen skall bl.a. "...bedöma det svenska yrkesfiskets förutsättningar och utvecklingsmöjligheter på kort och lång sikt med beaktande av bl.a. europaintegrationen och beståndsutvecklingen...". Utredningen tar som utgångspunkt ett svenskt EU-medlemskap den 1 januari 1995. Detta ger utredningen en prägel av kortsiktighet där förutsättningarna

och utvecklingsmöjligheterna ses i ett perspektiv på 1–1,5 år. Förslagen begränsas därmed också i stora drag till tekniska anpassningar av regler och stöd till det som gäller inom EU. RRV efterlyser en mer grundläggande analys av näringsens förutsättningar och utvecklingsmöjligheter på lång sikt kopplat till de fiskepolitiska målsättningarna. Denna koppling är i vissa delar otydlig. Det är därför svårbedömt om förslagen i enlighet med näringspolitikens mål ska verka för en livskraftig fiskerinäring anpassad till en fri marknad eller om det är regionalpolitiska eller andra mål som varit vägledande för utredningen. När det gäller eventuell statlig stödgivning hade det varit en fördel om utredningens direktiv haft en bredare ansats där grunderna för statligt stöd ifrågasatts och förväntade effekter utvärderats. Nu har utredningen fått i uppgift att utreda "...i vilka fall och under vilka former statligt stöd ska kunna lämnas..." med avseende på EES-avtalet och förhållandena inom EU. EES-avtalet innebär inte att Sverige övertar EU:s fiskepolitik. Även inom ramen för ett eventuellt EU-medlemskap finns utrymme för en nationell fiskepolitik avseende val av stöd och stödnivå. Med en bredare ansats skulle också konsekvenserna för en näring som står utanför vissa av EU:s stöd kunnat beaktas. En kortsiktig strategi med en förtida anpassning till EU:s regel- och bidragssystem riskerar, särskilt vid ett eventuellt nej till EU, att bli kostsam för näringen och staten i form av nya kursändringar i fiskepolitiken med dålig förutsägbarhet för näringen och nya omställningskostnader som följd. Möjligtvis hade en bredare analys underlättats om allmänintresset i större utsträckning varit representerat i utredningen. Även med hänsyn tagen till den parlamentariska referensgrupp som knutits till utredningen hade t.ex. en konsumentrepresentation kunnat ge översikten av svensk fiskerinäringens framtid en mer allsidig belysning. Den statliga fiskeadministrationen utreddes av Statskontoret 1990. Enligt direktiven var en central myndighetsfunktion på fiskeområdet given, antingen som egen myndighet eller sammanslagen med den centrala myndigheten på jordbrukets område. Vissa av de frågeställningar som då utreddes kan komma att behöva omprövas i ljuset av ett ickemedlemskap resp. ett medlemskap i EU. År 1990 fanns 3 823 yrkesfiskare inkl. binäringsfiskare. Enligt utredningens siffror var fiskets förädlingsvärde till producentpris 748 miljoner kronor år 1991 vilket motsvarade ca 1/2 ‰ av den totala bruttonationalprodukten. I ljuset av detta kan det ånyo finnas behov att pröva om näringen är i behov av en egen central myndighet som årligen kostar ca 50 miljoner kronor. RRV efterlyser därför en ny prövning av den statliga fiskeadministrationens struktur och dimensionering så fort de yttre omständigheterna av ett EU-medlemskap klarnat.

Utredningen föreslår att Fiskeriverkets ansvar utvidgas inom ett flertal områden. Regeringen skriver följande i prop. 1993/94:100 bil. 1: "Att utveckla verksamheten har riskerat att få högre prioritet än att ifrågasätta den. Detta förhållningssätt bör ändras. De analyser av den offentliga verksamheten som i fortsättningen skall göras bör i stället ha en förutsättningslös inriktning." RRV anser mot bakgrund av ovanstående att utredningen inte tillräckligt belyst de bakomliggande motiven till några av förslagen avseende Fiskeri-

verkets nya åtaganden, bl.a. ett ansvar för kunskap om utbildningsmöjligheter, informationsansvar angående fiskeresursens fördelning mellan sport- och yrkesfiskare samt ett uttryckligare ansvar för vattenbruket.

Statskontoret: Eftersom Sverige fortfarande befinner sig i förhandlingar med EG om bl.a. förutsättningarna för stöd till yrkesfisket är det för närvarande enligt Statskontorets bedömning inte möjligt att samlat värdera de i utredningen framlagda mycket detaljerade förslagen. Statskontoret väljer därför att endast kommentera några speciella områden. Det synes också vara mycket angeläget att redan nu planera för att följa upp fiskepolitiken efter avslutade förhandlingar med EG.

Statistiska centralbyrån: Utredningen har tagit del av uppgifter som indikerar att det förekommer ett omfattande kommersiellt fiske vid sidan av det som redovisas i den officiella statistiken. Detta förhållande har också observerats av SCB som dels omnämner det i den årliga fiskeöversikten dels tog upp det i sin anslagsframställan, Statistik 96, där det framfördes behov av att få en indikation om dess omfattning. Det som avses är ett fiske där försäljningen går vid sidan av de fångstmottagare som är kända av SCB. Den nya fiskelag som träder i kraft den 1 januari 1994 kräver yrkesfiskelicens för att bedriva ett yrkesmässigt, dvs. kommersiellt fiske. Genom att licensinnehav också innebär krav på rapporteringsskyldighet om fångster m.m. innebär den nya fiskelagen förbättrade möjligheter att statistiskt belysa hela det kommersiella fisket. Utredningen anser det angeläget att Fiskeriverket följer upp och utvärderar den nya fiskelagens effekter bl.a. då den nya lagen förväntas förbättra det kustnära fiskets utvecklingsmöjligheter. SCB anser att en uppföljning av den nya fiskelagen också bör omfatta frågan huruvida statistiken över det kommersiella fisket i framtiden verkligen blir mer heltäckande än för närvarande.

Statens jordbruksverk: I betänkandets block I görs på ett i huvudsak bra sätt en bred beskrivning av det svenska fisket. Det framgår dock inte särskilt klart av redovisningen hur efterfråge- och avsättningsförhållandena ser ut för fiskerinäringen. När konsumtionen av fisk och fiskprodukter redovisas i avsnitt 14 borde exempelvis ha påpekats att andelen svenskfångad fisk av konsumtionen i flertalet fall är relativt låg. Endast för sill/strömming och vissa sötvattensarter är andelen hög. För sill är samtidigt avsättningsproblemen betydande och fångstkapaciteten stor. Den reglering som var i kraft till utgången av år 1993, har i mycket hög grad varit en förutsättning för att kunna upprätthålla sillfisket inkl. sill som avsätts som foderfisk. Prisstegringen i konsumentledet har varit mycket hög för speciellt torsk. Prisutvecklingen på torsk och sambandet med konsumtionsutvecklingen kommenteras knappast alls.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: I utredningen anges att fiskets miljöpåverkan i de flesta fall är obetydlig eller obefintlig. Länsstyrel-

sen anser därför att utifrån de miljömål samhället anslutit sig till i handlingsprogrammet "Agenda 21" är det särskilt viktigt och – inte minst mot bakgrunden av Fiskeriverkets sektorsansvar – att miljöeffekterna av fisket utreds i de fall där man kan befara påverkan. Fiskeriverket bör beslutsamt verka för förhindrande av överfiske. De nu från norsk sida planerade oljeborringarna i Skagerrak utgör ett helt nytt hot mot det mest artrika och produktiva fiskeområdet Sverige förfogar över. Oljespill ger effekter i hela ekosystemet (bottenfauna, plankton och fisk) bl.a. genom giftiga koncentrationer, som förstör organismens biologi, oljestress (bl.a. ändrade signalsystem och toleransnivåer mot andra miljöfaktorer), oljesmak hos vissa fiskarter. Även borrhslammet ger effekter på närmiljön. Oljeborringen innebär dessutom stora fysiska begränsningar i fisket, ökade avfallsproblem och redskapsförslitning inom större områden än själva utvinningsområdet. Utomordentligt stora värden för svensk fiskerinäring ligger inom påverkansområdet för aktuella exploateringsområden. Innan miljöeffekterna noggrant utretts är länsstyrelsen avvisande till en oljespektering i Skagerrak.

Länsstyrelsen vill understryka behovet av att medel ställs till förfogande för att bekosta förrättningskostnader för ansökningar som lämnats in till länsstyrelserna före den 1 september 1990. Länsstyrelsen vill också nämna att ytterligare ett antal vatten i länet är av sådant allmänt värde ur fritidsfiskesynpunkt att fiskevårdsområde bör bildas.

Länsstyrelsen i Kalmar län: Under övriga miljöstörningar redovisas en rad problem. Här borde det vara på sin plats att kommentera den kraftiga tillväxten av mellanskarv och de akuta problem som drabbat fiskbeståndet, framför allt ål och ålfisket. Även om det inte ännu är något problem för fiskarna i Kalmar län bör det ändå framhållas angelägenheten av att noga följa gräsälens tillväxt i Östersjön. Som bekant är sälproblemen mycket stora i Bottenhavet och Bottenviken. Fiskare i Kalmar län har rapporterat att sälbeståndet ökat bl.a. i sälreservatet vid Örösankor i Oskarshamns kommun men också i Kalmar sund.

Utredningen kommenterar inte bristerna i den svenska yrkesfiskestatistiken. Då denna är så omvittnad och livligt diskuterad framför allt vad gäller fiskarens låga respekt för loggboksredovisningen anser länsstyrelsen att denna del borde kräva en kommentar i utredningen. För Kalmar läns vidkommande med sitt betydande ålfiske är bristerna i ålfiskestatistiken mycket besvärande. Problemet ligger som bekant i att SCB grundar sin statistik på var förstahandsmottagaren är bosatt. Många uppköpare finns på sydkusten och därmed redovisas en betydande del av bl.a. Kalmar läns ålfångster som fångster tagna på sydkusten och inte på södra ostkusten i SCB:s statistik. Länsstyrelsen och dåvarande Fiskenämden har vid upprepade tillfällen påtalat bristerna i fiskeristatistiken.

I utredningen konstateras vad gäller vattenbruket att det råder stor skillnad mellan tillståndsgiven produktion och verklig, genom att vissa företag inte utnyttjar sina tillstånd. Detta gäller endast i liten utsträckning i Kalmar län, efter-

som lämnade tillstånd enligt miljöskyddslagen i stor utsträckning varit tidsbe-
gränsade.

Prop. 1993/94:158
Bilaga 2

Konsumentberedningen: Lönsamheten i sill/strömmingsfisket har länge varit dålig och omfattande statligt stöd har utgått. Fångsterna har överstigit efterfrågan på sill/strömming för konsumtionsändamål. Sill/strömmingsflottan har med andra ord varit överdimensionerad. Export av beredd sill från Sverige till EG försvåras av en tull. Vid ett svenskt EG-inträde bortfaller detta hinder, eventuellt, enligt svenska önskemål, omedelbart vid anslutningen utan övergångsarrangemang. Utredningen framhåller att avsättningen av svensk vara därmed skulle kunna öka. Den troliga omfattningen och effekten av en försäljningsökning för sill/strömmingsfisket har dock inte beräknats. Utredningen har inte heller diskuterat möjligheterna av ökad importkonkurrens på den svenska marknaden efter ett EG-inträde och effekterna härav för svenskt fiske och på den svenska prisnivån. Enligt 1977 års riksdagsbeslut om de fiskeripolitiska målen skulle samhällets stöd till fisket endast utgå för fisk till humankonsumtion. Denna grundtanke har i praktiken övergivits och stöd har utgått till riktat fiske av sill till foder. Bl.a. detta har lett till att en ökande del av fiskets fångster nu utgörs av foderfisk. Detta fiske var i ton räknat den största posten av 1992 års saltsjöfiske och i kronor, före prisstöd, den tredje största posten efter torsk och sill/strömming till humankonsumtion. Det ökade beroendet av foderfisk är olyckligt. Riktat foderfiske är förbjudet enligt EG:s regler. Sverige kräver i medlemskapsförhandlingarna undantag från förbudet. Utredningen har gått förbi detta problem och har inte utrett konsekvenserna av olika handlingsvägar.

Enligt utredningens direktiv bör förutsättningar skapas för en stark och konkurrenskraftig fiskerinäring. Utredaren skulle därför göra en analys av fiskerinäringens kostnads-, marknads- och konkurrenssituation i jämförelse med Sveriges viktigaste konkurrentländer. En sådan analys saknas. Inte minst borde man ha diskuterat konsekvenserna för Sveriges del av en anslutning till EG:s fiskeripolitiska mål, som bl.a. syftar till en neddragning av fiskekapaciteten.

Fiskbranschens riksförbund delar utredningens uppfattning att det är av yttersta vikt för hela näringen att Sverige får ett omedelbart marknadsstillträde vid ett medlemskap, dvs. total tullfrihet utan några övergångsbestämmelser eller begränsningar. Detta är speciellt viktigt eftersom vissa produkter med stor betydelse för svensk fiskerinäring undantagits i EES-avtalet, bl.a. sill, lax, makrill, räkor och havskräftor.

Laxforskningsinstitutet: Situationen för laxen, och speciellt för de återstående få och svaga naturreproducerande stammarna av Östersjöfax, är som framgår av utredningen för närvarande prekär. Det akuta hotet kommer främst från de, sannolikt primärt miljöbetingade, reproduktionsstörningar som blivit kända under beteckningen "M74". I bakgrunden finns dock också gamla för-

syndelser i form av ett sedan över trettio år pågående överfiske på de naturlekande stammarna under havsfasen, där de ingår i det blandbestånd som utgör underlaget för havsfisket efter lax i södra Östersjön. Detta underlag består för närvarande till över 90% av kompensationsodlad lax, som är mindre känslig för ett hårt fisketryck. Det har därför varit möjligt att fortsätta fisket på blandbeståndet tills vissa av de naturlekande stammarna nått utrotningens gräns redan innan de M74-betingade yngelförlusterna tillkom som ett ytterligare hot. Det är därför av största vikt att de nödvändiga forskningsinsatserna för att klarlägga M74-problematiken kombineras med effektiva fiskeregleringsbestämmelser för att skydda de naturreproducerande bestånden. I Vänern är det ytterligt svaga beståndet av naturreproducerande Gullspångslax utsatt för samma riskbild i form av överexploatering i ett blandbeståndsfiske. Också i de svenska västkuståarna har mängden uppväxande laxungar under de allra senaste åren visat en vikande tendens, trots att biotopvård (kalkning) och fiskebegränsningar på uppväxtområdena i Atlanten borde resultera i förbättrad reproduktion. Det är önskvärt att orsaken till nedgången klarlägges.

Beträffande laxfisket omtalas bl.a. de svårigheter man haft (och fortfarande har) att nå biologiskt godtagbara internationella överenskommelser för att reglera fisket efter lax i Östersjön, och man nämner också på flera ställen i utredningen det för närvarande mest akuta problemet, nämligen yngeldödligheten "M74-syndromet". LFI kan starkt understryka allvaret i båda dessa hot mot den vilda Östersjölaxens fortsatta existens, och vill även betona att med nuvarande nivå på yngelförlusterna är tidsmarginalen för att vända utvecklingen innan katastrofen är ett faktum knapp – högst ett par år. LFI delar helt utredningens oro, men vill dessutom påpeka att vi ännu inte sett den fulla effekten av M74-dödligheten – kläckningsårgångarna 1992 och 1993 har ju ännu inte nått den ålder då de vandrar ut ur älven, resp. sätts ut från odlingarna, varför den beskrivna situationen med underskott i kraftbolagens kompensationsutsättningar i realiteten inte inträffar förrän våren 1994.

Fisksjukdomssituationen i Sverige har drastiskt försämrats i takt med den snabba expansionen av det kommersiella vattenbruket under 1980-talet, något som utgör ett hot mot både de vilda laxfiskbestånden och mot kraftindustrins kompensationsodlingsverksamhet. Framför allt har den snabba spridningen av furunkulos och BKD ingett oro, och i några fall har redan kompensationsodlingar smittats och därmed tvingats till saneringsåtgärder (bl.a. utslaktning av smittade besättningar). Under de senaste åren har sjukdomssituationen i landet stabiliserats, till stor del tack vare lyckade saneringsprogram i smittade odlingar plus en viss självsanering genom nedläggning av många kasseodlingar. Då kraftindustrin är helt beroende av tillgång till smittfri smolt för att kunna genomföra sina ålagda kompensationsutsättningar är det nödvändigt att odlingarna även efter EES-avtalets ikraftträdande skyddas mot smitta utifrån; LFI understryker därför vikten av att Sverige strävar efter att tillförsäkra sig bästa möjliga "godkänd zon-status" och tilläggsgarantier beträffande de fisksjukdomar, som skulle kunna inskränka möjligheten att använda den kompensationsodlade smolten för utsättningar i vattenmålen.

LFI:s roll som artinriktat forskningsinstitut omnämns i korthet under FoU på vattenbruksområdet. I den stora sammanfattningen av FoU-verksamheten saknas däremot LFI helt, trots att en stor del av verksamheten utgöres av beståndsstatusanalyser och genetiska analyser av vilda såväl som odlade lax- och öringpopulationer, av studier av vandringsbeteende hos lax, och av projekt inriktade på att klarlägga orsakerna till reproduktionsstörningarna hos Östersjöloxen (M74-syndromet). Dessa FoU-områden är inte direkt relaterade till vattenbrukets problem, och de finansieras också delvis med allmänna forskningsmedel.

LFI understryker betydelsen av att erforderliga resurser ställs till förfogande för att klara M74-problemet. Förutom de omfattande fysiologiska/bio-kemiska/kemiska FoU-insatser som krävs för att klarlägga de bakomliggande orsakerna till syndromet kommer det också att behövas genetisk kompetens och odlingstekniska kunskaper (och ekonomiska resurser!) för att klara de hotade laxstammarna genom krisen. Speciellt allvarlig är situationen för de naturreproducerande bestånden, som dels är mer sårbara för reproduktionsbortfallet, dels inte, som de kompensationsodlade stammarna, har sin fortsatta existens garanterad av ekonomiskt starka kraftföretag. LFI har som tvärvetenskaplig artinriktad institution med kompetens inom samtliga relevanta ämnesområden goda förutsättningar för att ta aktiv del i detta räddningsarbete, och institutet är redan djupt engagerat i olika aspekter av problemet.

Kungl. skogs- och lantbruksakademien kan konstatera att "Svenskt fiske" (SOU 1992:136) innehåller en hel del skrivningar om vilka EG-regler vi kommer att ställas inför i framtiden. Tyvärr saknar både slutbetänkandet och betänkandet från 1992 viktiga analyser av konsekvenserna av ett medlemskap. Det hade varit önskvärt med jämförelser av den karaktär som återfinns i miljödepartementets analys av miljökonsekvenserna vid en framtida integration i den europeiska gemenskapen (FAKTA EUROPA - Svensk miljöpolitik i ett västeuropeiskt perspektiv. En jämförelse mellan Sveriges och EG:s regler på miljöområdet från 1989). I denna diskuteras bl.a. sötvattenskvalitet med avseende på fiske (78/659/EEC) och vattenkvalitet med avseende på skaldjursfiske (79/923/EEC). Inget av detta berörs i utredningen. Nationella problem behandlas dock i kapitel 4 om Fiske och miljö. I SOU 1993:103 behandlas medlemskap i EG och EES-avtalet mycket styvmoderligt på några sidor, eftersom man hänvisar till delbetänkandet från 1992, där konsekvenser av EES-avtalet för fiskets del bedömdes vad beträffar ekonomi, prisregleringar, ekonomiskt stöd till fisket etc. Det hade varit önskvärt med en uppdaterad konsekvensanalys av nuvarande situation och ett eventuellt framtida medlemskap i EG med avseende på olika biologiska frågeställningar.

2 Statens och näringens roll

Riksrevisionsverket: Med hänvisning till näringspolitikens inriktning och finansplanens (prop. 1993/94:100 bil. 1) krav på en systematisk prövning av

det offentliga åtagandet efterlyser RRV en grundligare analys avseende statens roll på området. Det är enligt RRV av betydelse att näringen utvecklas mot en livskraftig näring som på sikt tar hand om sig själv. Det finns i utredningen ett antal förslag där RRV vill ifrågasätta behovet av ett statligt engagemang.

Statskontoret: Utredningsdirektivet har sin tyngdpunkt i en utvärdering av yrkesfisket och fiskerinäringen som bransch med beaktande av europaintegrationen och andra internationella konventioner samt tillgången på fisk (beståndsutvecklingen). I utredningen framhålls att branschen är beroende av en knapp biologisk resurs och därför kräver andra hänsynstaganden än de inom näringspolitiken aktuella målen om t.ex. fri konkurrens och generella åtgärder. Därefter behandlar utredningen områden inom fiskeripolitik, näringspolitik, regionalpolitik och miljöpolitik som har betydelse för näringsgrenen såväl som för andra aspekter på fiske t.ex. fritidsfiske. Fiskerinäringen som bransch är dock förhållandevis mycket liten med endast 10 000 yrkesverksamma. Enligt Statskontorets uppfattning har branschens överlevnad utifrån nuvarande betingelser i vattenmiljöerna i alltför hög grad kommit i fokus för förslagen till åtgärder medan branschens framtida förutsättningar främst är beroende av hur vattnen hanteras. Det är i allt väsentligt åtgärder utanför den egentliga fiskepolitiken som bestämmer tillgången till den biologiska resursen medan fiske, dvs. det branschen arbetar med, i de flesta fall har liten direkt miljöpåverkan om man bortser från utfiskningsrisken. Endast i fråga om vattenbruk kan man tala om en direkt påverkan genom näringsgrenen och i dessa fall krävs för tillstånd prövning enligt miljöskyddslagen. Enligt Statskontorets mening är det angeläget att fiskenäringen för att vara livskraftig ej får bli alltför stödberoende utan följer målen för den allmänna näringspolitiken. Däremot krävs grundläggande förändringar och resurstillskott på andra politikområden för att det ska bli möjligt för branschen att kunna agera enbart näringspolitiskt och kunna överleva på sikt. Sådana åtgärder gäller återställandet av förstörda vatten i Östersjön såväl som i landets sjöar och vattendrag och berör miljöpolitik såväl som regionalpolitik och fiskepolitikens vattenvårdsdel. Statskontoret efterlyser en mer samlad bedömning av vilka åtgärder som skulle krävas för att branschen skulle kunna agera utan bidrag samt att dessa åtgärder kostnadsberäknas och tidplaneras. Därmed skulle möjlighet skapas till en helhetsbedömning av yrkesfiskets roll då det gäller biologisk mångfald och hållbart utnyttjande av biologiska resurser på sikt. Detta förslag ligger i linje med regeringens prop. 1993/94:30 En strategi för biologisk mångfald, där enligt propositionen en helhetssyn ska tillämpas vad gäller åtgärder för att upprätthålla ekologiska processer och säkra arters långsiktiga överlevnad. Med hänvisning till detta tillstyrker Statskontoret utredningens förslag om att en ny bestämmelse införs i fiskelagen som ger regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer befogenhet att föreskriva att miljökonsekvensbeskrivning skall göras.

3 Hushållning med fiskresurserna

Prop. 1993/94:158
Bilaga 2

Konkurrensverket: Enligt internationella överenskommelser kvoteras fångsterna av de flesta för det svenska fisket kommersiellt viktiga arterna genom ett system med TAC (Total Allowable Catch). Dessa nationella kvoter kan sedan brytas ned på delkvoter, exempelvis individuella kvoter. Utredningen anser att nackdelarna med individuella kvoter väger tyngre än fördelarna och att ett system med individuella kvoter därför inte bör införas i Sverige. Utredningen väljer i stället en principiellt sett helt annan metod att reglera fisket, nämligen en begränsning av fångstansträngningen (s.k. effortbegränsning). En sådan begränsning innebär att insatsen av kapital, arbete etc. begränsas. Exempel på effortbegränsningar är licenssystem, skrotning av fiskefartyg, planerat stillaliggande, reglering av fiskesäsongen, fiskeförbud vissa dagar i veckan, redskapsbegränsning, fredningsområden och krav på redskapsutformning. Samtliga dessa former av begränsning har enligt utredningen praktiserats i Sverige, antingen genom myndighetsbeslut eller genom frivilliga åtaganden från fiskeföretagens sida. Utredningen anser att den nya fiskelag som trädde i kraft den 1 januari 1994 ger bättre möjligheter att reglera fångstansträngningen. Den nya lagen ställer krav på licens för yrkesfiske och begränsar redskapsanvändningen för övriga fiskande. Konkurrensverket vill i detta sammanhang redovisa sin principiella inställning till yrkesfiskelicenser och hänvisar till vad verket tidigare framfört i sitt yttrande (dnr 292/92) över Enklare fiskebestämmelser (Ds 1992/70). Verket framför i yttrandet att en reglering i form av licensgivning utgör ett hinder för inträde på marknaden och riskerar att hämma konkurrensen och effektiviteten. Enligt fiskelagen kan yrkesfiskelicens beviljas den "för vars försörjning fisket är av väsentlig betydelse". Konkurrensverket avstyrkte också i sitt yttrande att en administrativ myndighet vid licensprövning skulle ha som uppgift att särskilt beakta "förutsättningarna i övrigt att bedriva ett rationellt och för företagaren lönsamt fiske". Från konkurrenssynpunkt är det negativt med en sådan prövning, eftersom licensgivning baserad på en sådan grundläggande förutsättning och en sådan bedömningsgrund kan riskera att utestänga effektiva fiskeföretag från marknaden samtidigt som mindre effektiva företag genom olika stödformer blir kvar i branschen. Det statliga stödet till yrkesfisket är knutet till innehav av yrkesfiskelicens. Utredningen föreslår att ytterligare en bestämmelse införs i fiskelagen i syfte att reglera tillträdet till fiske. Regleringen bör ske i form av krav på tillstånd för användandet av fartyg över en viss storlek. Eftersom ett sådant förslag om licenssystem är aviserat inom EU anser utredningen att den närmare utformningen av regleringen bör ske först när klarhet råder om denna reglering inom EU. Konkurrensverket konstaterar att även en reglering genom fartygstillstånd försvårar inträde på marknaden och riskerar att hämma konkurrensen och effektiviteten. Utredningens övergripande förslag vad gäller hushållning av fiskresurserna innebär att begränsning av fångstansträngningen skall spela en större roll i regleringen av det svenska fisket, först som ett komplement till nuvarande system med nationella kvoter,

och i ett längre perspektiv allt mer som ett huvudinstrument. Med ett sådant system bör det enligt utredningen vara möjligt med en anpassning till de biologiska resurserna samtidigt som fångststopp och konkurrens om kvoter undviks. Konkurrensverket tolkar utredningens förslag så att ytterligare detaljregleringar är att vänta – tvärtemot utvecklingen inom större delen av näringslivet i övrigt och tvärtemot regeringens näringspolitiska uttalanden, bl.a. i prop 1991/92:38 om inriktning av den ekonomiska politiken. Konkurrensverket har förståelse för att det kan behövas regler som tillgodoser intresset av en långsiktig tillgång på fisk. Enligt Konkurrensverkets principiella inställning bör dock de fördelar som konkurrens- och marknadslösningar kan medföra så långt som möjligt tas till vara inom alla delar av samhällsekonomi, även på sådana områden som det allmänna funnit anledning att reglera. Av detta följer att regleringar inte bör begränsa konkurrensen mer än som är nödvändigt för att skydda de intressen som motiverar regleringen. Vidare är det viktigt att också inom ett så reglerat område som yrkesfisket söka finna vägar att tillvarata konkurrensens fördelar till nytta för konsumenterna.

Statens naturvårdsverk stöder i huvudsak utredningens förslag att Fiskeriverket genomför miljökonsekvensbeskrivningar. Förslaget bör emellertid skärpas så att Fiskeriverket åläggs att systematiskt göra miljökonsekvensbeskrivningar för nu förekommande fiskemetoder och för tillkommande metoder när det blir aktuellt. Dessutom bör klaras ut hur ansvaret att vidta åtgärder skall fördelas om t.ex. berörd länsstyrelse finner att en metod har olämpliga miljökonsekvenser och denna uppfattning inte delas av Fiskeriverket. Länsstyrelserna och Naturvårdsverket bör därför ha möjlighet att påverka besluten. Bestämmelserna bör även kunna tillämpas på avsiktlig introduktion av främmande arter. Året-runt-produktion inom vattenbruket kan sannolikt medföra både positiva och negativa miljöeffekter. Fiskeriverket bör därför ta initiativ till att en miljökonsekvensbeskrivning genomförs för en omläggning av produktionsinriktningen till en året-runt-produktion.

Riksrevisionsverket: I valet mellan olika metoder att reglera fisket förordar utredningen användandet av begränsningar av fiskeansträngningen, s.k. effort-begränsningar, framför ett system med kvoter. RRV efterlyser en tydligare koppling mellan de mål man vill uppnå och valet av regleringsmetod. Är målet enbart att begränsa uttaget av fisk av biologiska skäl eller vill man inom ramen för regleringsmetoden även uppnå andra, t.ex. regionalpolitiska, mål? Utredningen har inte heller beskrivit vilka statliga insatser som blir resultatet av olika regleringsmetoder. En effort-begränsande regleringsmetod kan sägas gynna det småskaliga fisket men innebär sannolikt samtidigt en högre grad av reglering och tillsyn. Är det biologiska målet överordnat andra mål kan ett kvotsystem möjligen vara att föredra. Ett undvikande av fångststopp, men även beredningsindustrins krav på ett jämnt fiske, torde gå att tillgodose inom ramen för t.ex. ett individuellt kvotsystem. Med en sådan målsättning blir det också irrelevant att undvika en konkurrens om kvoter. Ett individuellt

kvotssystem, där rättigheten går att sälja och köpa, är mer marknadslikt än ett statligt reglerat effort-system och förefaller vara mer kostnadseffektivt då det kan förväntas innebära mindre statlig tillsyn och kontroll.

Grunden för miljökonsekvensbeskrivningar är behovet av en korrigering av marknaden. I de fall störningarna på miljön bedöms vara så stora att behovet av miljökonsekvensbeskrivningar föreligger bör även fiskerinäringen, i enlighet med övriga näringar som berörs av miljökonsekvensbeskrivningar, själv bekosta dessa.

Kustbevakningen: De olika metoder som beskrivs för att begränsa fiskeansträngningen (s.k. effort-begränsning) innehåller egentligen inga nya inslag, utan innehåller främst de sedan länge tillämpade styrningsmedlen.

Utredningen säger att systemets möjligheter att åstadkomma lättkontrollerade bestämmelser som sprider fisket tidsmässigt i största möjliga utsträckning bör tas till vara. Kustbevakningen som svarar för fiskeövervakningen, stöder självfallet denna inriktning på bestämmelserna. Det finns likväl anledning att på nytt erinra om den i olika sammanhang framförda svårigheten att komma till rätta med lagöverträdelse, som bygger på fiskarens avsikt att fånga viss fiskart oavsett vilka redskap som används. Vid kontroller kommer då ofta invändningen att fisket bedrivs i avsikt att fånga en icke fredad art, vilket ställer de rättsvårdande instanserna inför svårigheten att bevisa fiskarens avsikt med fisket. Om bevisningen inte räcker blir effekten i sämsta fall en sämre efterlevnad av bestämmelserna. Detta i sin tur leder till att de fredade bestånden inte får det fiskeribiologiska skydd som krävs för att ett uthålligt fiske ska kunna bedrivas. Kustbevakningen stöder därför helt utredningens uppfattning att begränsningarna görs så generella som möjligt.

Från strikt övervakningssynpunkt förordas sådana bestämmelser som förbjuder fångst av en viss fiskart inom visst angivet område, kombinerat med återutsättningsskyldighet av ofrivilligt fångad fisk av denna art och förbud mot fiske med visst angivet slag av redskap. Vidare bör sådana föreskrifter som reglerar vissa fredningsområden vara generella, dvs. de fredningstider som gäller bör omfatta alla förekommande arter inom området (även arter med mindre eller inget skyddsbehov). Kustbevakningen är införstådd med att generella bestämmelser av dessa slag kan innebära restriktioner som ibland skulle bli alltför långtgående för fiskets utövare och att det därför kan finnas behov av undantag. Från övervakningssynpunkt bör bestämmelserna dock normalt ges den här angivna inriktningen.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Begränsning av fiskeansträngningen syns vara den metod som utifrån traditionellt västkustfiske lättast kan tillämpas för att hindra överfiske. Den bör bäst bibehålla, utveckla kunskaper och flexibilitet inom fisket. Konkurrensförmågan bör i detta system kunna utvecklas och medverka till rationalisering och effektivisering, vilket gynnar konsumentens intresse av hög kvalitet och bra pris på produkten. Fiskerinäringen sett ur det regionalpolitiska perspektivet bör på sikt gynnas

av större handlingsfrihet inom generella åtgärders ram. Det friare konkurrens-
läge som uppstår vid allmänna regleringar i jämförelse med tillämpningen av
individuell kvotering bör även bättre tillgodose fiskberedningsindustrins be-
hov av önskade kvaliteter och kvantiteter. Ett kvoteringsssystem ställer särskilt
höga krav på beståndsuppskattningar för god kontinuitet i fisket samt är ad-
ministrativt dyrare. Stora delar av länets fiskare och fiskeflotta har sedan flera
decennier regelmässigt bedrivit fiske inom alla för Sverige tillgängliga fångst-
områden. Därför är den nu väl anpassad volymmässigt, maskinellt och fiske-
tekniskt för fiske över stora fångstområden långt avlägsna hemmahamnen.
Det personliga kunnandet och kompetensen hos länets fiskare om fisket och
fångstområdena i bl.a. Östersjön och Nordsjön har varit förutsättningar och i
hög grad bidragit till utvecklingen av den moderna, svenska fiskeflottans upp-
byggnad. Länsstyrelsen anser det vara ett stort samhällsintresse att länets
fiskeflotta ges fortsatt goda förutsättningar för ett rationellt och effektivt fiske,
inom traditionella fångstområden. Länsstyrelsen rekommenderar metoden
med kontinuerliga fiskestopp under veckosluten, då begränsningen erfordras.

Tillstånd för användandet av fartyg över en viss storlek ger regleringsmög-
lighet som kan säkra en jämnare tillförsel av fisk, minska riskerna för fångst-
stopp och överfiskning och därmed gynna god hushållning. Det bör även
underlätta planeringen i fisket och ekonomi för de enskilda fiskeföretagen ge-
nerellt. Länsstyrelsen understryker därför vikten av att ett fartygslicenssystem
genomförs.

Länsstyrelsen tillstyrker att ett tillägg görs till fiskelagen om att nya verk-
samheter och fiskemetoder samt andra åtgärder som anges i betänkandet skall
föregås av en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Av lagtexten bör framgå
vad som skall uppnås med en MKB, exempelvis att göra det möjligt att bedö-
ma vilken inverkan en ny verksamhet, fiskemetod eller annan åtgärd har på
fisket och miljön. En MKB utgör i vissa fall ett nödvändigt beslutsunderlag i
samband med att tillstånd krävs till åtgärder enligt ett antal lagar som är knut-
na till naturresurslagen. Nya fiskemetoder och vissa andra åtgärder som utred-
ningen föreslår skall MKB-prövas kan dock tas i bruk utan att de föregås av
någon tillståndsprövning hos myndighet. Om en MKB skall utgöra ett allsi-
digt kunskapsunderlag innan nya miljöpåverkade verksamheter införs måste
fiskelagstiftningens MKB-bestämmelser ges en annan utformning än i de
NRL-anknutna lagarna, exempelvis genom att regeringen eller den myndighet
som regeringen bestämmer får förbjuda att nya högeffektiva fiskemetoder får
tas i bruk innan miljökonsekvensbeskrivningen har utförts. Lagstiftningen
skall i övrigt så långt möjligt anpassas till den snåriga regelflora som redan
finns på detta område. Det innebär bl.a. att allmänhetens intresse av insyn
över miljökonsekvensutredningen tillmötesgås genom regler om offentlig-
görande och att yttrande över utredningen skall inhämtas från länsstyrelsen.
Jämför förordningen (1991:738) om miljökonsekvensbeskrivningar samt den
nya skogsvårdslagstiftningens bestämmelser om MKB (SFS 1993:552 och
1096).

Länsstyrelsen i Jämtlands län: Utredningens förslag att miljökonsekvensbeskrivningar bör införas på fiskets område utgör ett viktigt steg i en strategi för bevarande av biologisk mångfald och ett hållbart nyttjande av fiskbestånden. Denna möjlighet kan t.ex. tillämpas inför rotenonbehandlingen och vid övergång till nya fiskemetoder med oklar bestånds inverkan.

Länsstyrelsen i Blekinge län: Betydelsen av att hushålla med fiskeresurserna kan inte nog betonas. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla vikten av att långvariga fångststopp undviks eftersom de allvarligt skadar hela näringens infrastruktur. Därför krävs ett större hänsynstagande än som hittills varit fallet till de ekonomiska följderna som uppstår inom hela näringen bl.a. fiskberedning, handel och distribution i samband med beslut om inskränkningar i fisket. Länsstyrelsen har tidigare i skrivelse till såväl regeringen som Fiskeriverket påtalat nödvändigheten av att sydkustfisket ges rimliga fångstmöjligheter. För att detta skall kunna åstadkommas är det nödvändigt med någon form av begränsning av det omfattande fiske som i dag utövas i Östersjön av fartyg från andra kuststräckor. Länsstyrelsen har därför förordat en viss kvottilldelning för de skilda kuststräckorna för fiske i Östersjön. Utredningen förordar en annan form av begränsning av fiskeansträngningen. Enligt länsstyrelsens mening är det inte formen för hur begränsningen genomförs som är den väsentliga, utan nödvändigheten av att den genomförs. Länsstyrelsen har svårt att bedöma hur effektiv den form av begränsning av fiskeansträngningen, som utredningen förordar, är. Länsstyrelsen vill dock understryka nödvändigheten av att en begränsning sker. Det bör ankomma på regeringen att närmare utarbeta de medel som skall användas för att uppnå begränsningen. Länsstyrelsen motsätter sig inte att den av utredningen förordade metoden används även om länsstyrelsen fortfarande är av den uppfattningen att en kuststräcebaserad kvotering är den effektivaste.

Länsstyrelsen i Västerbottens län delar utredningens tveksamhet till individuella kvoter men menar däremot att någon form av regionala kvoter bör införas. Motivet härför är att det utan uppdelning av kvoterna mellan olika fångstområden finns stor risk för att kvoter uppfiskas inom ett område innan fisket börjat i andra områden. Ett exempel på detta är laxfisket. Om tillgången på lax är god i södra Östersjön kan laxkvoten uppfiskas där innan fisket påbörjas vid t.ex. norrlandskusten. Det vore därför lämpligt att dela kvoten i 3 delar; en för vinterfisket i havet, en för sommarfisket vid kusterna och en för höstfisket i havet. På detta sätt säkerställs också en jämnare tillgång på vildfångad lax på marknaden. Utredningens uppfattning att den interna styrningen genom fiskets organisationer skulle försvåras har länsstyrelsen svårt att förstå. Tvärtom bör sådan styrning underlättas om den regionala fördelningen redan gjorts.

Utredningen understryker vikten av effort-begränsningar som ett nödvändigt komplement till kvoter. Länsstyrelsen vill understryka behovet av denna form av reglering av fisket eftersom kvoter oftast är svåra att kontrollera.

Mot bakgrunden av den överkapacitet som finns inom fiskeflottan finner länsstyrelsen det nödvändigt att på ett bättre sätt än hittills kunna styra etableringar av framför allt stora fartyg.

Det förefaller naturligt att miljökonsekvensbeskrivningar införes även för verksamhet inom fisket som kan påverka fiskbestånden. Eftersom Fiskeriverket har ett ansvar för såväl bevarande som nyttjande av den biologiska resurs som fiskbestånden utgör är det enligt länsstyrelsens uppfattning viktigt att det i fiskelagen klart utsägs vilka verksamheter som skall bli föremål för miljökonsekvensbeskrivningar. När det gäller kostnaden bör Fiskeriverket kunna stå för dessa men enbart när det gäller mindre fiskeföretag. Det finns ingen anledning att behandla större fiskeföretag på annat sätt än andra företag, t.ex. vattenbruksföretag, som får svara för kostnaderna för miljökonsekvensbeskrivningar.

Konsumentberedningen: Fisket är en begränsad reproducerbar resurs. För att bevara denna resurs måste styrmedel anlitas, som begränsar fångsterna. Restriktionerna bör göras så att de orsakar minsta möjliga ingrepp i den fria marknaden och inte hämmar strukturutvecklingen i näringen. KoB går här inte in på olika tänkbara modeller utan konstaterar att vi för närvarande har internationella överenskommelser om högsta fångstmängd och i svensk lagstiftning finns från i år ett krav på yrkesfiskelicens. KoB anser inte att det finns anledning att uppställa ytterligare hinder för det fria fisket. En licensiering med hänsyn till fiskefartygens storlek, som föreslås av utredningen, har den nackdelen att den tekniska utvecklingen kan komma att hindras.

Fiskbranschens riksförbund stöder förslaget att begränsa fiskeansträngningen, men vill understryka vikten av att detta sker med hänsyn tagen till beredningsindustrins och handelns behov av råvaror, med fördelning över så stor del av året som möjligt. Då det gäller torskfisket i Östersjön förordar FR som exempel ett fiskestopp under maj-juli, och ett system för kvotering så att råvarutillgången tryggas under så stor del av året som möjligt.

Sveriges fiskares riksförbund: Utredningen anser att det saknas förutsättningar för ett system med individuella eller regionala kvoter i Sverige, en uppfattning som helt delas av Sveriges fiskares riksförbund. Genom en sådan uppdelning skulle bl.a. den för svenskt yrkesfiske så nödvändiga flexibiliteten gå förlorad. En betydligt bättre metod att åstadkomma ett mera uthålligt fiske, som fördelas jämnare över hela året, är att begränsa fiskeansträngningen (effort-begränsning), detta som komplement till de högsta tillåtna kvoter (TAC) som fastställs internationellt med fördelning på enskilda länder. Olika typer av effort-begränsningar tas upp som exempel i utredningen. Förslag till begränsning av fångstansträngningen i Östersjön har på svenskt initiativ diskuterats vid 1993 års möte med Fiskerikommissionen för Östersjön. Bland de förslag som togs upp vid detta tillfälle kan nämnas begränsning av antalet fiskedagar i torskfisket och införandet av s.k. fyrkants-

maska i torsktrålar, en metod som med framgång prövats av svenska yrkesfiskare och som är ett viktigt steg mot användandet av mera selektiva redskap. Den nya fiskelagen med dess möjligheter till fördelning och begränsning av fisket innebär också betydligt större utrymme än tidigare att reglera fångstansträngningen. Även vid bilaterala förhandlingar med övriga länder som bedriver fiske i Östersjön har från svensk sida frågan om effort-begränsning tagits upp. Ytterligare ansträngningar måste göras för att kunna etablera ett mer uthålligt torskfiske i Östersjön. Ett antal fiskelag har som nämnts gjort omfattande försök med fyrkantsmaskor i praktiskt torskfiske, delvis med ett visst utvecklingsbidrag från Fiskeriverket. Det skulle vara av mycket stort värde för att öka tempot i införandet av fyrkantsmaskor och för att snabbt öka skyddet av torskbeståndet om dessa möjligheter kunde utvidgas, så att samtliga fiskefartyg som trålar torsk i Östersjön kan förse sina redskap med denna selektiva konstruktion. Det skall i detta sammanhang framhållas att det för den enskilde fiskaren blir oerhört mycket dyrare att byta ut hela trålen om det t.ex. skulle införas regler om 120 mm diagonalmaska. Detta lär för övrigt inte heller av ekonomiska skäl gå att genomföra med tanke på de ekonomiska förhållandena i flera av de övriga östersjöländerna. Sverige har presenterat en väl sammanhållen fiskepolitik under Warszawa-konferensen. Förbundet beklagar djupt att inte en multilateral överenskommelse har kunnat uppnås. Att "kontrollera" bort bristen på en väl fungerande fiskepolitik i Östersjön är rent ut sagt naivt.

När den nya fiskelagen och fiskeriförordningen infördes tolkades beslutet av Fiskeriverket så, att kravet på fartygslicens ej längre gällde. Följden har blivit att det sedan årsskiftet 1993/94 inte finns några fartygslicenser. Bl.a. för att anpassa yrkesfisket efter de befintliga resurserna är det dock en nödvändighet att ett system med fartygslicenser återinföres så snart detta låter sig göra. SFR delar utredningens uppfattning i denna fråga. Förbundet vill i detta sammanhang understryka vikten av att Fiskeriverket fullföljer intentionerna att individuellt pröva nytillkomna licensansökningar.

Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund: Dock vill förbundet göra följande förtydliganden. Regeringen har i propositionen 1993/94:30 om en strategi för biologisk mångfald föreslagit att Fiskeriverket skall utarbeta en aktionsplan för bevarande och hållbart utnyttjande av den biologiska mångfalden inom sitt område. Det borde i hög grad ligga i inte minst yrkesfiskets intresse att den biologiska mångfalden bevaras och vårdas. Detta kräver en noggrann kontroll och uppföljning av såväl fiskbestånden som den miljö som fisken lever i. I utredningen föreslås att begränsningar av fångstansträngningen bör spela en större roll i regleringen av det svenska fisket. Först som ett komplement till nuvarande system med nationella kvoter, därefter i ett längre perspektiv som ett huvudinstrument. Dessa s.k. effort-begränsningar är naturligtvis betydligt angenämare att ta till, eftersom de i stor utsträckning bygger på frivilliga åtaganden från de fiskandes sida, än direkta myndighetsbeslut om fångststopp, kvotbegränsningar, nedskärning av fiskeflottan etc. Förbundets

uppfattning är den att allt fiske skall bygga på biologiska förutsättningar och att uttaget av fisk skall följa principen att man "tillgodogör sig rëntan, men sparar kapitalet". Skulle det visa sig att s.k. effort-begränsningarna inte är tillräckliga för att skydda "kapitalet" är förbundet inte negativt inställd till hårdare begränsningar av yrkesfisket. Systemet med effort-begränsningar är dock värt att pröva innan sådana skärpta åtgärder blir aktuella.

Laxforskningsinstitutet: Utredningen diskuterar för- och nackdelar med olika fångstbegränsningsmetoder, och kommer därvid fram till att begränsning av fiskeansträngningen är det bästa instrumentet för att reglera fångstuttaget så att det anpassas till den biologiska bärkraften hos ett fiskbestånd. Detta kan nog stämma i normalfallet, men frågan är om det gäller även beträffande laxen, som genom sin speciella livscykel avviker från övriga arter av betydelse för det yrkesmässiga fisket. Under tillväxtfasen i havet blandar sig individer från många olika älvstammar med varandra och utsätts därvid för ett gemensamt fisketryck. Under lekvandringen skiljs de olika stammarna så småningom åt, och de utsätts nu för ett alltmer riktat fiske allteftersom de närmar sig sin hemälv. Det är en stor variation mellan de olika beståndens möjlighet att tåla detta kust- och älvfiske; ena extremen (som innefattar flertalet av de naturlekande laxstammarna) består av numerärt mycket svaga bestånd som bör fredas under lekvandringen, medan andra extremen tål ett obegränsat fisketryck (detta gäller de finska kompensationsutsättningarna, som baseras på odlad avelsfisk). För att värna de naturlekande bestånden bör regleringen alltså skydda dem från fisket, samtidigt som vissa av de odlade bestånden bör fiskas upp så effektivt som möjligt för att förhindra att de går upp i naturälvvar för att leka. Den totala laxfiskeresursen skall dessutom fördelas mellan olika kategorier fiskande, som utnyttjar arten under olika faser av livscykeln: havsfiskare, kustfiskare och älv- (-sport-)fiskare. För att tillfredsställa alla dessa aspekter på den ideala exploateringsmodellen räcker det inte med en total-TAC eller en begränsning av den totala fiskeansträngningen, utan detta måste kompletteras med andra metoder. En regional fördelning av TAC på havs- och kustfisket kombinerad med tids- och områdesbegränsningar, avpassade för att selektivt skydda naturlaxen under lekvandringen och samtidigt möjliggöra ett terminalfiske på de kompensationsodlade stammarna, är sannolikt den enda möjliga lösningen på problemet.

4 Strukturåtgärder för fiskets främjande

Kommerskollegiet: Vad gäller statliga stödåtgärder har kollegiet noterat de ändringar i stödsystemet som genomförts under våren 1993 som en anpassning till EG:s stödsystem. Viktiga stödfrågor behandlas dock även i det nu aktuella betänkandet. Kollegiet vill i denna fråga erinra om den stödgranskning som nu kommer att ske enligt EES-avtalet. Enligt detta skall alla nya och ändrade stödåtgärder anmälas till EFTA:s övervakningsmyndighet för granskning

och godkännande innan de sätts i kraft. Inventeringar av existerande stödåtgärder kommer också att göras. Det bör kanske sägas att EES-avtalets regler om offentliga stödåtgärder även gäller stöd som finansieras genom återstående medel av prisregleringskassan eller genom fiskevårdsavgifter. Vad särskilt gäller regionalpolitiskt motiverade stödåtgärder bör erinras om de undantagsbestämmelser som finns från stödförbundet i EES-avtalets artikel 61. De särskilda reglerna på detta område innebär bl.a. att regionalstöd kan utgå till regioner som bedömts vara stödberättigade. Frågan om vilka regioner som skall vara stödberättigade i Sverige har ännu inte klarlagts i EES. Kollegiet vill i stödsammanhanget också framhålla vikten av att man bevakar de möjligheter som kan finnas att på fiskeområdet få del av EG:s strukturfonder vid ett svenskt EU-medlemskap. I den mån betänkandet ger upphov till förändrade tekniska produktkrav som kan ha inverkan på handeln över gränserna erinrar kollegiet om den notifieringsskyldighet som föreligger i EFTA/EG och GATT. Förslag till eventuella föreskriftsändringar skall tillställas kollegiet som gör en bedömning över om något behov för notifiering finns.

Fiskeriverket vill särskilt kommentera FoU-programmet för kust- och insjöfiskets förutsättningar. Eftersom utredningen ganska lite berör FoU kring fiskevården vill verket understryka den stora och viktiga resursen som t.ex. våra fjällfiskevatten med dess röding- och öringbestånd utgör. Betydelsen har ökat ytterligare genom den utökade upplåtelse som nu sker. Tyvärr är det mycket vanligt att rödingbestånden i våra fjällvatten är av liten storlek och av dålig kvalitet. Detta dels av naturliga skäl men många gånger genom ett dåligt balanserat fiske. Här finns en stor uppgift att genomföra konkret och målinriktad forskning på olika typer av åtgärder. Vidare vill Fiskeriverket beröra fisket i de strömmande vattnen. De kvarvarande strömmande vattendragen är en stor framidsresurs för fisket. Dessa ligger till stor del i Norrland med dess glesbygder. Den helt avgörande faktorn för deras attraktivitet är strömfiskebeståndens kvalitet. Förutom biotopvård är den viktigaste åtgärden att kunna bedriva ett riktigt anpassat fiske. Här fattas det kunskaper för de konkreta åtgärder som behövs. Det finns därför ett stort behov av praktisk inriktad forskningsverksamhet avseende skötsel av rinnande vatten och sjöar vilket bl.a. är av stor betydelse för utvecklingen av turistfisket.

Fiskeriverket anser att utöver de åtgärder som föreslagits är det nödvändigt att särskilda åtgärder genomföres för att säkerställa fångstmöjligheterna i det yrkesmässiga kustfisket. På många håll är konkurrensen från utsjöfisket hård. I vissa områden omöjliggör trålfisket ett fiske med passiva redskap. Man bör därför se över trålfiskegränserna och om det visar sig nödvändigt för att stödja ett kustfiske flytta ut trålgården.

Konkurrensverket: I detta kapitel redovisar utredningen bl.a. det regionalpolitiska stöd som kommer fisket till del. Utredningen föreslår vidare tre åtgärdsprogram för att främja yrkesmässigt kustfiske resp. insjöfiske samt vattenbruk. I den nämnda åtgärdsprogram innefattar stöd till enskilda

företag anser Konkurrensverket att detta stöd endast bör ges inom ramen för regionalpolitiska satsningar. Detta gäller exempelvis stöd till utveckling av olika slags kombinationsföretag (t.ex. fiske kombinerat med småskalig vidareförädling). Däremot bör branschspecifikt stöd undvikas, eftersom det finns risk för att sådant stöd medför snedvridning av konkurrensen gentemot andra näringar och felallokering av resurser.

Riksrevisionsverket: Utredningen föreslår att den nuvarande loggboks- och landningsstatistiken kompletteras med enkätundersökningar, journalföring och provfisken. RRV har i en tidigare revisionsrapport granskat informationshanteringen inom fiskeriområdet. Granskningen inriktades mot yrkesfiskelicensen, loggbokssystemet och prisstödsystemet. RRV efterlyser nu som då en tydlig informationsstrategi för hela fiskets område. En sådan bör fastställas innan mer detaljerade förslag om nödvändig statistik läggs fram. Oavsett ett medlemskap i EU krävs en samordnad informationsstrategi där samtliga berörda parter omprövar sina behov av uppgifter för att om möjligt minska mängden data, förenkla informationsinsamlingen och minska de totala kostnaderna för insamling, bearbetning och inrapportering av fångst- och landningsuppgifter. Enligt utredningen ökar statistikbehovet vid ett EU-medlemskap. Utredningen konstaterar i sitt delbetänkande att både fångststatistik (loggbok) och landningsstatistik kommer att krävas inom ramen för EU. I väntan på beslut om ett medlemskap förefaller det därför enligt RRV rimligt att loggbokssystemet kvarstår för att omprövas vid ett eventuellt nej till EU. Vid en eventuell omprövning kan loggbokssystemet ifrågasättas då det i RRV:s tidigare granskning framkommit att viss information är gemensam för loggboks- och landningsstatistiken samtidigt som landningsstatistiken håller en högre kvalitet. I detta sammanhang vill RRV också peka på vissa frågor om registersamordning. Svensk Fisk har i samband med prisregleringsverksamheten fört register över yrkesfiskelicenser. En sådan registerföring görs även av Fiskeriverket i arbetet med licensiering. När Svensk Fisk ersätts av en eller flera producentorganisationer med ett förmodat fortsatt intresse av ett yrkesfiskelicensregister bör ett (1) register kunna tillgodose samtliga intressenters krav för att på så sätt undvika dubbelarbete och minska kostnaderna.

Motivet är en förbättrad konkurrenskraft för vattenbruket. Med hänvisning till att inga statliga stöd som snedvrider konkurrensen är tillåtna anser RRV att näringen själv borde bekosta kontroll och provtagning. Eventuellt kan ett begränsat statligt åtagande motiveras utifrån den sjukdomsfria statusens betydelse för den generella fiskevärden.

Statistiska centralbyrån: För att statistiskt belysa och fortsättningsvis följa det kustnära fisket anser SCB det angeläget att ytterligare ansträngningar görs för att få en enklare och entydigare definition av det kustnära fisket. Det vore en fördel om definitionen upplevs som självklar av de fiskande så de utan större problem vet om ett fiske är att betrakta som kustnära eller inte.

Med en enkel definition kan då klassificeringen av det kustnära fisket i framtiden ske redan i loggboken och inte genom ett antal antaganden i efterhand.

Utredningen tar upp statistikfrågor under avsnittet "Främjande av det kustnära fisket". Det framhålls att den nuvarande statistiken behöver kompletteras för att öka kunskapen om beståndens storlek och fiskets omfattning i kustområdet. Statistiken skulle behöva innefatta loggboksstatistiken, landningsstatistiken, enkätundersökningar, journalföring och provfisken. SCB utgår från att enkätundersökningar, journalföring och provfisken i första hand är underlag för förbättrade beståndsskattningar och fiskevård och inte skall vara underlag för den officiella statistiken avseende fångster. SCB:s kontakter med statistik användarna visar att en förbättrad statistik över fiskbestånden i kustområdet är angelägen. Den officiella statistiken över det kommersiella fiskets fångster, vilken också omfattar fångsterna i det kustnära fisket, bör även framlidas baseras på loggboksstatistik och landningsstatistik. Det vore, vilket ovan framhållits, en fördel om det kustnära fisket bättre kunde definieras och det därigenom vore möjligt att säredevisa.

SCB genomför sedan början av 1940-talet årligen en deklarationsundersökning av ett urval yrkesfiskare. Undersökningarna baseras på självdeklarationer och bl.a. redovisas ett beräknat kontant netto av fiske samt taxerad förvärvsinkomst, inkomst av kapital och förmögenhet. Kontant netto av fiske definieras som det som återstår av årets fiskeverksamhet då bruttointäkterna av fisket reducerats med driftskostnader och utgifter för reparation och underhåll. Kontant netto av fiske avser således resultatet av årets fiskeverksamhet före resultatregleringar och värdeminskingsavdrag och speglar därmed årsresultatet tydligare än taxerad förvärvsinkomst. SCB vill peka på att dessa undersökningar kan användas för att belysa den relativa förändringen mellan olika år och mellan olika regioner och därmed utgöra ett bidrag till beslutsunderlag om t.ex. regionala stöd.

SCB har årligen sedan år 1983 genomfört undersökning på vattenbrukets område. Inriktningen och avgränsningen av undersökningen var ett resultat av diskussioner med företrädare för näringen och berörda myndigheter samt med hänsynstagande till statistikkrav från internationella organisationer. Det har under åren framförts önskemål om utökningar av vattenbruksstatistiken och SCB har framfört ett antal sådana i samband med verkets anslagsframställningar. Önskemålen har bl.a. avsett att produktionen av fisk till sportfiskeändamål borde belysas liksom sättfiskproduktionen. Vidare har önskemål framförts om statistik över vattenbrukets miljöpåverkan. Statens naturvårdsverk har under år 1993 givit ut allmänna råd "Fiskodling – planering, tillstånd, tillsyn". I denna publikation finns även förslag till miljörapport att använda i samband med uppgiftsinhämtande från företagen. Utredningen anser att det skulle innebära en effektivisering, bl.a. ur den enskilde odlarens synvinkel, om SCB och länsstyrelserna samordnar uppgiftsinhämtandet. Om resurser på detta sätt kan frigöras finns, enligt utredningen, angelägna statistikbehov på vattenbrukets område. SCB har i yttrande till Naturvårdsverket den 18 november 1993 över förslag till allmänna råd om miljörapport redo-

visat bl.a. synpunkter på hur miljörapporterna generellt bör vara utformade för att utgöra ett bra statistiskt underlag. Det konstateras därvid att med nuvarande förslag till förändringar av miljörapporter så kommer inte de statistiska behoven av underlagsdata i väsentliga delar att kunna tillgodoses.

Då det gäller samordning av uppgifter på vattenbrukets område är det SCB:s bedömning att detta endast marginellt kan förenkla företagens uppgiftslämnande. SCB:s uppgiftsinsamling baseras på uppgifter från samtliga personer eller företag som beviljats odlingstillstånd. Statistiken avser bl.a. belysa antalet verksamma företag, odlingsteknik, odlingens inriktning samt matfiskproduktionens omfattning och saluvärde. Länsstyrelsernas uppgiftsinsamling utgör grund för uppföljning av framför allt miljöskyddslagen och hur företagets verksamhet sker i enlighet med beviljade tillstånd. Tillstånd enligt miljöskyddslagen krävs enbart om företagets produktion överstiger 10 ton per år. De uppgifter som enligt Naturvårdsverkets förslag till miljörapport skall samlas in av länsstyrelserna skiljer sig i väsentliga avsnitt från de som SCB samlar in. Förslaget till miljörapport kan, i dess nuvarande utformning, inte ligga till grund för en vattenbruksstatistik. För det första, och som nämnts ovan, omfattar länsstyrelsernas uppföljning inte de mindre produktcenterna. För det andra är produktionen inte fördelad på sättfiskproduktion, matfiskproduktion och produktion till sportfiskeändamål. För det tredje saknas uppgifter om antalet odlingskassar, bassänger, jorrdammar etc. och för det fjärde saknas helt uppgifter om produktionens värde. Att belysa vattenbrukets totala produktion kan medföra vissa redovisningsproblem. Bl.a. måste övervägas hur produktionen av sättfisk skall mätas och redovisas. Sättfisk är ingen slutprodukt utan kan antingen odlas vidare till matfisk, och kommer då att ingå i matfiskproduktionen, eller också kan sättfisken sättas ut i vildvatten. Inom EU pågår nu förberedelser för att också vattenbruket skall omfattas av statistikreglering. Förutom uppgifter om matfiskproduktion, värde och odlingsteknik, dvs. sådana uppgifter som nu ingår i SCB:s vattenbruksundersökning planeras också att uppgift om sättfiskproduktionen uttryckt i antal (ej vikt) samt att uppgift om sysselsättningen i näringen skall ingå i rapporteringen till EU:s statistiska kontor, Eurostat. Dessa tillkommande krav på vattenbruksstatistiken kan också, inom ramen för EES-avtalet, komma att påverka Sverige. SCB ställer sig positiv till att undersöka möjligheterna till och förutsättningarna för en innehållsmässig samordning av länsstyrelsernas och SCB:s uppgiftsinsamling. Skälet till detta är främst att en samordning skulle kunna möjliggöra en statistisk redovisning av vattenbrukets miljöpåverkan och att vattenbrukets totala produktion bättre skulle kunna belysas. Förutsättningen för en samordning är dock, enligt SCB, att frågorna om innehåll, tidhållning och sekretess får en tillfredsställande lösning. I och med att Naturvårdsverkets allmänna råd angående fiskodling nu är tillgängliga finns förutsättningar för en mer enhetlig behandling av dessa frågor mellan olika länsstyrelser. Tidigare har länsstyrelserna, i varje fall enligt SCB:s uppfattning, hanterat uppgiftsinhämtandet på mycket olika sätt. Skall en samordning mellan länsstyrelserna och SCB vara möjlig och om uppgifterna också

skall kunna användas för en rikstäckande statistik är en grundförutsättning att uppgiftsinsamlandet likformas. Då är det, enligt SCB:s uppfattning, inte tillräckligt med allmänna råd som länsstyrelserna kan välja om de skall följas eller ej. En uppenbar risk vid samordning är att statistikredovisningen förse- nas jämfört med dagsläget beroende på att många parter är berörda. Det är inte bara länsstyrelser som är involverade i arbetet vad gäller miljörapporteringen. Vissa kommuner har av länsstyrelserna tagit över tillsynen av kommunens odlingar och därmed har dessa kommuner också tagit över uppgiftsinsamlingen från odlarna. Sekretessfrågorna är också väsentliga att bedöma vid ett eventuellt samordnat insamlande, inte minst med tanke på de ekonomiska uppgifternas betydelse. SCB:s insamling av uppgifter omfattas av statistiksekretessen medan länsstyrelsernas och kommunernas uppgiftsinsamling saknar sekretesskydd.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Utredningen föreslår en omfördelning av medel för forskning och utveckling. Länsstyrelsen vill här erinra om att resurserna för havsforskning under senare år har förstärkts på ett påtagligt sätt inom Göteborgs Universitets Marina forskningscentrum, i synnerhet i Havsfiskelaboratoriets närområde. Detta öppnar nya forskningsmöjligheter inom Fiskeriverkets forskningsavdelningar. Samarbete genom bl.a. en delad professur mellan Kristineberg och Havsfiskelaboratoriet, har redan påbörjats och bör kunna utvecklas. Det bör också understrykas att Västerhavet med sin artrikedom och sin höga produktionsförmåga är centrum för ett diversifierat svenskt havsfiske. Det är utomordentligt angeläget att utveckla kunskapen om fiskbestånden i Västerhavet, att utveckla redskap som är ekonomiska samtidigt som de är skonsamma mot bestånden och att värna Kategatt och Skagerrak i internationella sammanhang. Här kan påpekas betydelsen av att forskningen bör knytas närmare näringsutövarna. Den kommersiellt tillämpningsbara forskningsinsatsen bör bättre kunna främjas.

Ett ökat främjande av kustfisket kräver kraftigt ökade FoU-insatser. Kustzonens produktionskapacitet för ekonomiskt viktiga arter bör undersökas.

Viktiga frågeställningar inom FoU-insatserna för kustfisket är bl.a.

- miljöns påverkan på produktionen av olika arter
- förvaltningsregler av de grunda havsområdena
- utsjöfiskets påverkan och följdverkningen på produktionen av vissa arter (t.ex. torsk, makrill) inom kustzonen samt kustfiskets betydelse för produktionen av olika arter utomskärs
- behovet av ändrade trålgränser
- hur fångststatistiken för yrkes- och fritidsfisket kan förbättras.

De arter på västkusten som särskilt bör uppmärksammas är havskräfta, räka (inre fjordar), hummer och krabba, men även mer vandrande arter som torsk, makrill, ål och skarpsill är mycket intressanta arter för kustfisket liksom flera plattfiskarter. Här kan också nämnas att försöksfiske efter hjärtmussla och valthormmussla har inletts. Arterna är av intresse för exportmark-

naden. Lax och havsöring är arter särskilt värdefulla för fritidsfisket. Uppvandring av lax har skett i flera havsöringvattendrag under den senaste 10-årsperioden. Uppvandring av lax har även skett av främmande, odlad lax i länets viktigaste och ur genetisk synpunkt mest skyddsvärda laxvattendrag. Länsstyrelsen ser det som mycket angeläget att en plan upprättas för laxvården av samtliga västkustens laxstammar. Nyligen konstaterade furunkulosangrepp på lax i Göta älv understryker detta behov. Samtidigt som insatser görs på utbudssidan – både genom s.k. effort-begränsningar och genom stöd till fiskeriföretag – är det viktigt att understryka att efterfrågan är den helt avgörande förutsättningen för fiskerinäringens framtid. Endast genom en växande efterfrågan på svenskfångad fisk på den inhemska marknaden och exportmarknaden kan det skapas underlag för tillväxt och förnyelse av svensk fiskerinäring. Kvaliteten hos produkten är här en nyckelfaktor. Utredningen har tagit fasta på det utbudsöverskott som finns inom sill/strömningfisket. Den kampanj som inleds våren 1994 med syfte att öka konsumtionen av sill/strömning kan få positiva effekter på efterfrågan och därmed leda till ökade intäkter för yrkesfiskarna. I denna kampanj bör marknadsföring av sillfärs ingå. För att undvika reklam för enskilda varumärken baserade på sillfärs bör själva begreppet, som torde vara helt okänt för merparten av konsumenterna, introduceras i en bred och omfattande kampanj. Det har visat sig att sillfärsen kan ligga till grund för utomordentligt smakliga och nyttiga produkter, men tyvärr har dessa produkter trots flera år av produktutveckling, ännu inte nått fram till marknaden.

För att så effektivt som möjligt kunna utnyttja samhällets utbildningsresurser är det viktigt med samverkan. Utbildning på olika nivåer inom fiskets område är viktigt. Länsstyrelsen ser positivt på förslaget om att Fiskeriverket bör ta på sig ansvaret för den samlade informationen tillsammans med resp. länsstyrelse, som har ett uttalat regionalt ansvar för utbildningsfrågor. Stora förändringar har skett och kommer att ske på fiskets område, EES-avtal, eventuellt EU-medlemskap, nya stödformer och den nya fiskelagen. Ett stort utbildningsbehov finns. Dessutom tillkommer behov av utbildning inom ekonomi, marknadsföring, data-tele-område. Flexibilitet, anpassning till nya förutsättningar och marknadsorientering är nyckelord för en yrkesfiskare i dag. Erfarenheterna visar att förutsättningarna för ett framgångsrikt företagande ökar då utbildningsnivån höjs. Länsstyrelsen anser att utbildningsnivån för fisket är för låg. Utbildningen bör förstärkas på alla nivåer.

Den nuvarande fiskevårdslinjen utgör den enda egentliga rekryteringsbasen för fiskeritjänstemän inom statlig och kommunal administration m.m. Utbildningen behöver förstärkas inom bl.a. biologi och ekologi, men även inom den del som omfattar yrkesfisket. Den är i dag eftersatt. En utbildning bättre anpassad till fiskerinäringens behov bör gynna utvecklingen inom fiskets område. En viss rekrytering sker från fiskevårdslinjen till yrkesfisket. Utbildningen utgör en viktig del för den biologiska förståelsen inom det kommersiella fisket.

Länsstyrelsen vill särskilt betona utredningens förslag att bevilja medel för byte till redskap med bättre selektivitet. Satsning av redskapsutveckling bör ha hög prioritet.

Länsstyrelsen har sedan flera år arbetat med kustfiskefrågor, bl.a. genom utredningar, glesbygds- och projektstöd. Kustfisket är viktigt för sysselsättningen i skärgården. Det ger en betydande direkt sysselsättning och dessutom underlag för andra verksamheter som båt- och redskapstillverkning, distribution och förädling av fisk samt försäljning av insatsvaror. Ett regionalt stöd förbättrar förutsättningarna för fiskets utvecklande. Utredningens förslag om en särskild satsning på kustfisket är positivt. Det är angeläget att förbättra kunskapen om de bestånd som är aktuella för kustfisket och de faktorer som styr deras tillväxt. I linje med detta ligger även utvecklingen av redskap som är selektiva och skonsamma mot bestånden. Både kustlaboratoriet i Kungsbacka och Havsfiskelaboratoriet i Lysekil är nyckelresurser i detta sammanhang. Havskräfta är den viktigaste enskilda arten i västkustens kustfiske. Fisket måste därför bedrivas på en nivå som kan ge framtida generationer av kustfiskare en god utkomst.

Kustzonen utgör ett mycket viktigt uppväxtområde för en rad olika arters ungfisk som torsk, makrill, skarpsill och olika plattfiskarter. Användandet av selektiva fiskeredskap är därför särskilt angeläget inom dessa vattenområden. Räk- och kräftfisketrålar, burar, mjärdar, tinor och ryssjor bör därför utvecklas mot ökad selektivitet. Inom ett område där en eller flera kommersiellt viktiga arter kan fiskas med selektiva redskap bör detta fiske ha företräde. Skall bestånden kunna utnyttjas effektivt/ekonomiskt i ett kustfiske måste graden av exploatering av samma fiskbestånd i utsjöfisket starkt beaktas. För hård beskattning av bestånden utomskärs drar undan förutsättningarna för ett stabilt kustfiske. Utredningen har inte framhållit den roll den fysiska planeringen har för det grundläggande skyddet av värdefulla fisk- och kräftdjursbestånd och dessas livsmiljöer. De kommunala översiktsplanerna har stor betydelse – inte enbart för skyddet av bestånden – utan utgör också ett nödvändigt stöd för en fortsatt utveckling av fiskerinäringen. Inom ramen för planarbetet ges förutsättningar för bl.a. bibehållandet av fiske- och landningshamnar, erforderliga markdispositioner för fiskets servicenäringar och sjöbodan. Den fysiska planeringen som tillgodoser fiskets intressen spelar därför en avgörande roll för hela fiskerinäringen. Inte minst kustfiskets utveckling. På motsvarande sätt inarbetas i översiktsplanerna nödvändiga förutsättningar för fritidsfisket. Länsstyrelsen deltar också i ett kontinuerligt arbete att tillvarata fiskets intressen i ärenden, som faller under vattenlagen, naturvårdslagen och miljöskyddslagen. Tidigt tillträde för länsstyrelsen i planeringen och i samråd möjliggör ett effektivare tillvaratagande av fiskets intressen. Länsstyrelsens roll som informatör är här en viktig del i fiskevårdsarbetet. Länsstyrelsens arbete med att tillskapa skydd för områden av högt bevarandevärde säkerställer i flera fall också fiskets intressen. Som exempel kan nämnas marina reservat. Utredningen har inte heller tagit upp fiskeutillsynen som en del av fiskevården. Länsstyrelsen anser att fiskeutillsynsverksamheten fyller en viktig funktion i skyd-

det av de för kustfisket intressanta arterna. Särskilt gäller det arter som hummer, lax, öring, havskräfta och torsk. Behovet av fisketillsyn har kraftigt ökat genom den nya fiskelagens tillkomst och nya bestämmelser för fisket. Medel till fisketillsynen bör kraftigt förstärkas. Det är möjligt att lokalt kunna kombinera funktion av landningskontroll av fisk och fisketillsynsverksamhet. Det är viktigt att medel regelmässigt avsätts för fisketillsynsarbetet, så att verksamhet och kompetens kan utvecklas.

Utredningen pekar också på avsättningsproblematiken, att kunna tillgodose marknaden med lämpliga varor vid lämplig tidpunkt till rätt pris. Detta är en fråga som ofta diskuteras och olika försök har gjorts. Under hösten 1993 har i Lysekil påbörjats ett projekt med en sumpningsanläggning för blötdjur. Projektet stöds ekonomiskt av länsstyrelsen via Stiftelsen Bohus Promotion och Gullmarnfonden. Anläggningen skall lagra blötdjur under kontrollerade former, distribuera och marknadsföra. På detta vis skall kontinuitet i leveranser kunna skapas. Länsstyrelsen vill understryka angelägenheten av utvärdering av nya fiskelagen. Det är viktigt att länsstyrelsens erfarenheter här kan tillgodogöras.

Det är viktigt att det finns möjligheter till kompletteringssysselsättning i skärgården. Vattenbruket liksom kustfisket kan vara en sådan sysselsättning. Länsstyrelsen har genom projektmedel, glesbygdsstöd m.m. sedan länge varit engagerad i vattenbruket i länet. Länsstyrelsen har inget att erinra mot de förslag till ytterligare utredningar och studier som föreslås. Dessa bör dock utföras i nära samarbete med länsstyrelserna som har kvalificerade kunskaper om odlingarnas miljöpåverkan, fisksjukdomar och i viss mån även om vattenbrukets ekonomi. Musselodlingen i länet är nu framgångsrik inte minst på exportsidan. Det är en resurs som inte utnyttjas fullt ut och borde kunna utvecklas mer. Det återstår mycket forskning och utvecklingsarbete innan det går att satsa på nya verksamheter inom området. De åtgärder för att främja utvecklingen inom vattenbruket som föreslås är därför av stor vikt. Musselodlingens framtid är mycket avhängig en säker och löpande kontroll av musslorna med avseende på konsumtionshygien. Analyserna är kostsamma. Ett riktat stöd från samhällets sida till denna verksamhet skulle stärka näringen i sin helhet och bör kunna återföra medel från de exportmöjligheter som finns. De statliga lånegarantier som finns att tillgå kan få stor betydelse vid expansion av näringen, då banker och andra kreditinstitutioner blivit mer restriktiva. Även teknikutvecklingen ställer krav på kapital. Bl.a. områdena lasthanterings- och transportsystem, hygien och kvalitetskrav men även biomedicin.

Länsstyrelsen i Jämtlands län: Förslaget innebär att FoU-verksamhet rörande fisksjukdomar samt biologisk mångfald och bevarande av arter lyfts fram. Därigenom förstärks insatser inom områden som utgör hörnpelare för vården av fiskbestånd. I sammanhanget kan även betonas behovet av fiskologisk forskning. Ämnesområdet innefattar bl.a. möjligheten att utveckla skördestrategier för fiskbestånd som beskattas för hårt. Överutnyttjande är ett av fiskets största problem och en anpassning till olika beskattningsmodeller är

en angelägen målsättning för skötseln av sjöar och vattendrag med attraktiva bestånd av bl.a. laxfiskar. För Jämtlands län är bl.a. bevarandefrågor med inriktning på strömmande vatten inkl. ändamålsenliga regleringar av sportfisket av mycket stort intresse. Ett förslag till forskningsprogram med denna inriktning har på länsstyrelsens uppdrag tagits fram inom vattenbruksinstitutionen, Sveriges lantbruksuniversitet, i Umeå. I programförslaget föreslås den biologiska mångfalden som sammanhållande tema för forskning kring Ammerån. En central fråga är hur människans utnyttjande av resurser i och kring ån, t.ex. i form av fiske och skogsbruk, kan ske utan att mångfalden utarmas.

Beträffande de finansieringskällor, som kommit fisket till del i Jämtlands län ingår ett särskilt stöd från regeringen inom ramen för "Jämtlandspaketet". Anslaget om totalt 5 miljoner kronor har använts till fiskevårdsåtgärder under en 3-årsperiod (1991–1993).

Länsstyrelsen hänvisar till vad som sagts om fiskets betydelse för glesbygd i Norrlands inland. Fisketurismen är exempel på ett område som ger mycket goda effekter av regionalekonomiska insatser. Satsningar på att ta tillvara och utveckla denna sektor bör ses som en riksangelägenhet.

Länsstyrelsen delar utredningens syn på möjligheterna att utveckla insjöfisket och öka avsättningen av fiskarter som gädda, abborre, ål, sik och siklöja. Exportinsatser inriktade på Europamarknaden med fiskprodukter från svenska insjöar utgör en till stora delar outnyttjad möjlighet. I de fiskeplaner som tagits fram av länsstyrelsen för kommunerna i länets östra delar ingår åtgärder för att utveckla ett näringsmässigt fiske. Målsättningen är bl.a. att utveckla en produktion av högprisprodukter (ål, sikrom) för den inhemska marknaden samt gädda, abborre och lake för exportmarknaden.

Avsnittet behandlar ett flertal angelägna områden, bl.a. behovet av en producentorganisation, ett ersättningssystem vid stormskador, fortsatta undersökningar över vattenbrukets miljöpåverkan, FoU-insatser vid avel, fisksjukdomsfrågor samt en effektiviserad vattenbruksstatistik. Med hänsyn till vattenbrukets fortsatta utveckling samt situationen för vildfiskbestånd vill länsstyrelsen särskilt betona vikten av förebyggande insatser mot fisksjukdomar. Ett positivt fisksjukdomsläge är av avgörande betydelse såväl för länets mer än 100 vattenbruksföretag som för fisketurismen. Internationellt sker för närvarande svenska EES-förhandlingar med målsättningen att förhindra införsel av smittsamma fisksjukdomar till landet via vattenbruksprodukter på en marknad utan gränskontroll. Sverige ansöker därvid om att bli frizon för vissa virussjukdomar. Därtill söks s.k. tilläggsgarantier för andra sjukdomar och smittämnen. Det är ytterst angeläget att överenskommelser kan nås om importstopp av fisk från regioner i Europa där dessa fisksjukdomar förekommer. Beträffande ett ökat statistikbehov utvecklar länsstyrelsen för närvarande ett omfattande dataregister för länets fiskodlingar. En god kompetens om den samlade fiskodlingsproduktionen byggs upp, som kan klara de behov av information om verksamhetens inriktning m.m. som utredningen påtalar.

Länsstyrelsen i Blekinge län: Utredningen förordar att en särskild fiskevårdsavgift skall tas ut för att på det sättet få medel till bl.a. fiskevårdande insatser. Frågan om en allmän fiskevårdsavgift har debatterats under en följd av år. Olika utredningar har lagt fram förslag om införande av en sådan. Svårigheten att kunna administrera en sådan avgift och formerna för att ta in den har gjort att förslag om sådan avgift hittills avvisats. Länsstyrelsen anser att de skäl mot en avgift som tidigare anförts kvarstår. Utredningen har i vart fall inte redovisat några nya metoder som skulle göra det enklare att ta in avgiften än vad tidigare utredningar förutsett. Enligt länsstyrelsens mening är det betydligt bättre att finansiera fiskevårdsinsatser genom restitution av bensin-skattemedel. Utredningen föreslår en sådan men föreslår samtidigt att restitutionen skall gå tillbaka till enskilda fiskare. Enligt länsstyrelsens mening bör i stället restitutionen i dess helhet gå till Fiskeriverket, som sedan har att använda medlen för fiskevårdsinsatser av olika slag.

Länsstyrelsen anser i likhet med utredningen det vara rimligt att en tillsynsavgift utgår för vattenbruket speciellt med hänsyn till att dessa anläggningar ofta orsakar klagomål från allmänheten vilket kräver besök på platsen för att reda ut eventuella missförhållanden. Enligt länsstyrelsens mening borde en viss "bonus" på avgiften kunna utgå och kopplas till odlingens närsaltutsläpp (p) i relation till produktion och ej till odlingens storlek. I samband med utbrott av sjukdomar i vattenbruksföretagen drabbas dessa ofta av stora kostnader vid sanering av odlingsutrustning och andra åtgärder vilka vidtages för att erhålla en sjukdomsfri odling. Länsstyrelsen anser att sjukdomsbekämpningen skulle effektiviseras och underlättas om sjukdomsdrabbade vattenbruksföretag kunde få statligt stöd i form av bidrag (avskrivningslån) till anskaffning av utrustning och ny teknik i samband med sjukdomsbekämpning. Av denna anledning föreslår länsstyrelsen att i Förordning om statligt stöd till yrkesfisket m.m. (1993:382) görs erforderliga ändringar för att möjliggöra detta stöd.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har inga direkta kommentarer till de FoU-områden som utredningen särskilt pekat på men vill understryka vikten av en helhetssyn på fisket och behovet av forskning som t.ex. kan belysa vilka ekonomiska effekter ett havsfiske efter lax har för ett turistinriktat fiske efter lax i Norrlands inland.

Utredningen föreslår att ett stöd för investeringar i redskap med bättre selektivitet införs men vill samtidigt begränsa det till investeringar i större omfattning. Om man då har som utgångspunkt investeringar i våra större fiskeartyg innebär det att småskaligt kustfiske utesluts från stödet. Om stödet begränsas enligt utredningens förslag bör ändå investeringen sättas i relation till fiskeföretagets storlek.

I utredningens delbetänkande föreslogs ett transportstöd för fisket i Bottniska viken vilket motiverades av långa avstånd och gles befolkning. Länsstyrelsen anser att dessa motiv är mycket starka och stämmer också väl överens med de positioner som Sverige slagit fast i EG-förhandlingarna. Det re-

gionalpolitiska stödet för fisket bör alltså begränsas till de områden som föreslagits i utredningens delbetänkande. Utöver långa avstånd och gles befolkning missgynnas fisket i Bottniska viken av de klimatmässiga förutsättningarna som på ett mycket påtagligt sätt påverkar lönsamheten i fisket.

Det kustnära fisket är ofta väl anpassat till beståndssituationer och medför överfiskning av fiskbestånden. Det kustnära fisket har goda förutsättningar att bedrivas med lönsamhet om fiskbestånden är normala. Närheten till fiskeplatserna och små investeringar är grunden för kustfiskets lönsamhet. Ett stort problem för det kustnära fisket i dag är att de överfiskningar av fiskbestånden som sker i havsfisket drabbar även kustfisket och därför är det viktigt att man vid fördelning av kvoter och effort-begränsningar verkligen tillämpar en helhetssyn på fisket. Utredningen behandlar endast översiktligt kompensationsutsättningars betydelse för laxfisket och "sjukdomen M74". Det bör i detta sammanhang nämnas att effekter av M74 drabbar naturlaxbestånden på ett allvarligare sätt än den odlade laxen. Fisket som underlag för turism har stora utvecklingsmöjligheter både i kustområden men kanske framför allt inlands- och fjällområden. Den viktigaste förutsättningen för denna verksamhet är dock att det finns fisk och detta måste beaktas när beslut tas om fiskeresursernas fördelning. Här krävs en helhetssyn på fisket. Det finns relativt stora brister i dagens fångststatistik och utredningens förslag om kompletteringar genom enkäter m.m. är bra. Enkäter är emellertid rätt komplicerade och det som saknas är helt enkelt resurser för genomförande.

Här som på många andra ställen föreslår utredningen utsättningar för att förbättra tillgången på fisk. Länsstyrelsen finner det dock tveksamt att i allmänna ordalag föreslå utsättningar av lax och öring mer eller mindre generellt när det finns så många exempel på att omfattande utsättningar av dessa arter på ett allvarligt sätt skadar de naturliga bestånden. Ett väl anpassat fisketryck och åtgärder av biotopkaraktär är de medel som framför allt bör användas inom fiskevården såväl i sötvatten som kust- och havsområden.

Som länsstyrelsen tidigare framhållit bör det regionala stödet i första hand användas som kompensation för klimatmässiga och demografiska förhållanden på norrlandskusten. Detta synes också vara utredningens uppfattning liksom Sveriges förhandlingsposition i EG-förhandlingarna.

Fiskbranschens riksförbund stöder förslagen om forskning och utveckling baserade på fiskråvara från arter som det i dag är svårt att få avsättning för. Detta torde också falla inom ramen för de åtgärder som stöds av EG/EU.

Sveriges fiskares riksförbund: Ett kustnära fiske är en förutsättning för en levande skärgård med bosättning hela året och inte bara under sommarmånaderna. SFR instämmer i de synpunkter beträffande förutsättningar för det kustnära fisket som framföres. Förbundet vill i detta sammanhang särskilt peka på förslaget om att avskaffa skatten på bensin som användes av yrkesfiskefartyg. Härigenom skapas rättvisa på detta område, eftersom med dagens system de fiskare som använder sig av bensindrivna båtar missgynnas jäm-

fört med dem som använder skattebefriad dieselolja. Bensindrivna, snabba mindre båtar användes i kustnära och småskaligt fiske, t.ex. ålfiske, där många redskap på olika platser långt från varandra skall vittjas på samma dag.

Utredningen pekar på att bildande av fiskevårdsområden är en av hörnstenarna i den svenska fiskevården och föreslår inga ändringar. Samtidigt pekas på att problem uppstått kring nyttjandet av vatten mellan fiskevårdsområden och enskilda yrkesfiskare, vilket hårt drabbat berörda yrkesfiskare. SFR tillstyrker därför utredningens förslag att Fiskeriverket bör ges i uppdrag att göra en genomgång av problemets omfattning och att göra en teknisk översyn av lagen om fiskevårdsområden för att vid behov lämna förslag på ändring för att bättre tillgodose yrkesfiskets intressen. Förbundet vill uppmärksamma departementet på det förhållandet att Jordbruksministerns direktiv om främjande av insjöfisket inte uppfylls av ett utredningsförslag. Särskilt i de stora sjöarna upplever yrkeskåren en stark negativ press i dag. Detta gäller särskilt Väner och de allokeringsproblem som döljs bakom biologisk argumentation. Detta bör på allvar uppmärksammas av departementet.

Vattenbrukarnas riksförbund: Det framskymtar i utredningen men kunde gott ha klarlagts tydligare att vattenbruket i många avseenden kan jämföras med annan djurproduktion. Samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter bör enligt VRF gälla som för andra "areella näringar". Speciellt bör en likartad tillsynsavgift uttas på 1 500 kr årligen vid en produktion av mer än 100 ton fisk per år. Utredningen nöjer sig med att föreslå en begränsning av tillsynsavgiften. VRF anser också att samma regler som gäller för fiske, jordbruk och renskötsel när det gäller uppförande av ekonomibyggnader vid tillämpning av plan- och bygglagen också skall gälla vattenbruk. VRF är kritiskt till utredningens förslag att foderregleringsmedel bör kunna användas för enskilda företag, som önskar ställa om sin produktion till förmån för året-runt försäljning av färsk fisk. VRF har en längre tid arbetat för en sådan omställning, men ekonomiska svårigheter har medfört att odlingsföretagen inte har haft kraft att genomföra omläggningen av sin produktion. Ett tillfälligt omställningsstöd under 2-3 års tid var därför ett av VRF:s viktigaste förslag i utredningen. Utredningen har kommit till samma slutsats som VRF om behovet av ett omställningsstöd, men föreslår alltså att odlarnas egna inbetalade pengar skall användas. Branschen har dock i nuvarande läge, där de senaste fem årens svaga marknadsläge har förstört odlarnas kapitalsituation, behov av utifrån kommande stödpengar. De pengar, som branschen själv har betalat in i foderavgifter, behövs för en rad andra åtaganden, bl.a. för att bekosta marknadsföring av svenskodlad regnbåge, framtagande av en kvalitetsnorm för utsättningsfisk till sportfiskevatten, riksförbundets verksamheter och eventuellt stöd till Fiskhälsans verksamhet. I samband med en svensk anslutning till EU kommer foderavgifterna att försvinna och därigenom foderregleringsmedlen. Detta betyder lägre produktionskostnader för företagen, vilket är positivt men också en omläggning av avgiftssystemet till förbundet och till förbundet knutna aktiviteter. Under en övergångsperiod måste det därför finnas

en ekonomisk reserv av foderregleringsmedel att utnyttja. Om utredningens förslag genomförs är det en överhängande risk att svårigheter snart uppstår beträffande övriga åtaganden. VRF föreslår därför att ca 3 miljoner kronor årligen av stödmedel tillförs branschen under en begränsad tid. Detta skulle i så fall vara de enda utifrån kommande medel som branschen någonsin erhållit, med undantag för regionalpolitiskt beslutade medel.

Utredningen anser att bildande av en producentorganisation (PO) skulle vara ännu viktigare för att klara omställningen till året-runt försäljning. VRF delar inte den uppfattningen därför att en PO i sig genererar inte de pengar som behövs för omställningen. Tvärtom, en sådan organisation kostar pengar att sätta upp, även om bidrag utgår för detta. Svårigheten med omställningen ligger i att det under övergången behöver satsas pengar som man inte har och som behöver satsas i löpande kostnader där lånegarantierna inte gäller. Det är också mycket viktigt att denna omställning kommer till stånd omedelbart och att därför stimulansen för detta sätts in snarast. VRF har hävdad att avgifterna som är lagda på svenskt vattenbruk är högre än i våra nordiska grannländer vilket ger svenska odlare sämre konkurrensläge. Utredningen tar upp dessa aspekter utan att komma till någon klar konklusion. Man behandlar miljöavgifterna för sig och fiskhälsokostnader för sig. Slår man samman dessa avgifter och tar hänsyn till odlingarnas genomsnittsstorlek, finner man dock att kostnaderna per producerat ton är väsentligt högre i Sverige.

Utredningen säger att skillnader i företagsbeskattningen etc. mellan de nordiska länderna "kan vara väl så viktiga att beakta". Utredningen medger att inga sådana jämförelser har gjorts och det är då svårt att förstå slutsatsen i föregående mening. I stället drar utredningen med det uttalandet bort uppmärksamheten från det faktum att konkurrensläget ur det perspektiv som angetts ovan är ojämnt. Utredningen fastslår klart och tydligt att det föreligger behov av närmare studier om vattenbrukets miljöpåverkan och utveckling av bättre mätmetoder för att kunna fastlägga detta. VRF har starkt kritiserat de höga kostnader, som i dag läggs på många odlingsföretag för recipientundersökningar. Dessa spridda prover både i tid och rum ger inga som helst vetenskapligt fastställda resultat, utan avkrävs odlaren mera för formens skull. Ordentligt upplagda vetenskapliga försök är det enda som kan ge de svar om odlingarnas miljöpåverkan som man eftersträvar. Orsakerna till behovet av dessa undersökningar, trots tidigare gjorda försök, är att utvecklingen inom området foder och utfodring, precis som utredningen påpekar har varit så snabb att odlingarnas miljöpåverkan har minskat enormt. Trots det gäller de gamla normerna vid tillståndsgivning, antingen det gäller nya eller utökade tillstånd. Svenska odlare har betydande svårigheter att få tillräckligt stora tillstånd för att medge god konkurrensförmåga.

När det gäller fisksjukdomar pekar utredningen på behovet av mer kunskap rent generellt, en bedömning som delas av VRF. Formuleringarna är dock rätt svepande medan VRF har pekat på mer konkreta åtgärder för att sänka de höga kostnader som blir ett resultat av att antalet näringsutövare är få, samtidigt som en basorganisation för fiskhälsofrågor kräver en viss stor-

lek. En åtgärd för att sänka kostnaderna är att utnyttja den veterinära basorganisation som finns inom jordbruket. En annan är att kostnader inom fiskhälsovården som är orsakade av den allmänna fiskevårdens behov, måste bekostas av andra än vattenbruket. Ytterligare andra åtgärder är en förstärkning av kompetensen och resurserna för att bl. a. medge snabbare utprovning och anpassning av diagnostiska metoder och vacciner för svenska förhållanden. Exempel på detta senare är andra generationens furunkulosvaccin som i Norge har använts mycket framgångsrikt, men som inte finns tillgängligt i Sverige. Ett annat exempel är en diagnostisk metod för BKD, den s.k. ELISA-metoden som ännu inte är godkänd i Sverige. När det gäller smittspridning mellan odlade och vilda bestånd framhåller utredningen vikten av mer kunskap, vilket är bra. Utredningen fastställer också, vilket är mycket viktigt, behovet av ett fortsatt engagemang från samhällets sida för att uppfylla EG:s direktiv 91/67 för att behålla status av godkänd zon eller tilläggsгарantier. Utredningen nämner att det finns krav på obligatorisk utslaktning vid vissa sjukdomsangrepp, något som i sällsynta fall kan medföra ersättning till odlaren. I andra fall får odlaren själv bekosta utslaktning och sanering utan någon som helst kompensation för mycket stora ekonomiska förluster. Detta är djupt otillfredsställande, där utredningen tyvärr inte föreslår några åtgärder. All tvångsslaktning bör enligt VRF bekostas av staten oavsett slag av sjukdom. Utredningen framhåller vid upprepade tillfällen behovet av mer forskning kring flera viktiga områden som i hög grad berör vattenbruket. VRF instämmer helt i detta, inte minst behovet av att stärka den tillämpade forskningen. Andra frågor tas upp tillfredsställande av utredningen, såsom statistiken och imkuransvdraget vid beskattningen. Utredningen pekar också på kräftfiskets, vilket i lika hög grad bör gälla kräftodlingens, utvecklingsmöjligheter. En sista fråga som inte berörts men som utredningen inte kan lastas för, därför att frågan aldrig kom upp under utredningsarbetet, gäller de förluster som många odlare drabbas av till följd av fridlysta arter i den vilda faunan. Sälen kan i kustodlingar orsaka stora förluster genom att åstadkomma hål i en kasse vid försöken att komma åt fisken inuti. Hägem orsakar också omfattande skador, även om odlaren försöker skydda sig genom att spänna nät och linor över odlingen. Här skulle man då lämpligen använda samma förfarande som vid annan djurhållning för att kompensera för förlusterna.

Laxforskningsinstitutet instämmer helt i utredningens bedömning att forskning inom området "samband miljö – sjukdomsfrekvens/funktionsrubbningsar" måste prioriteras högt.

LFI instämmer även i bedömningen att en ökad koncentration av tillgängliga resurser till tillämpad FoU inom för fiskerinäringen vitala nyckelområden bör eftersträvas.

LFI vill betona att förutsättningen för att erhålla en högkvalitativ fångststatistik är en ingående kännedom om de förhållanden under vilka fisket bedrivs. Detta innebär bl.a. att insamling av statistik för kustfiske kräver utnyttjande av personal med god lokalkännedom. För hantering av enkäter

avseende icke licensierade fiskare och fritidsfiskare måste sålunda lokal fiskeripersonal längs kusterna engageras, annars blir inte statistiken tillförlitlig.

LFI understryker vikten av att samhället med all kraft verkar för att Sverige skall uppnå och vidmakthålla status som sjukdomsfri zon efter EES-avtalets ikraftträdande.

Kungl. skogs- och lantbruksakademien: Smittskyddet blir en av de viktigaste frågorna att beakta för framtida fiske och vattenbruk. I direktiv 91/67/EEC behandlas *handeln med levande fisk och skaldjur*. Detta berör främst vattenbruksnäringen, men i det långa perspektivet även vårt fiske och framför allt sportfisket. Frisk fisk kan bli en av våra största tillgångar inom EG med hänsyn till bl.a. turistfisket. Frågan har klart samband med vattenbruket, fiskhälsokontrollen och satsningen på fisksjukdomsforskningen. Utredningen föreslår att Sverige skaffar sig status som "approved zone" sjukdomsfri zon. Detta kräver ett omfattande kontrollprogram med frekventa provtagningar i alla odlingar. Utredningen föreslår att bidrag till sådana kontroller skall ges. Man påpekar också att verksamheten vid Fiskhälsan AB, som delvis finansierats via foderavgiftsmedel måste få framtida stöd. Foderavgiftsmedlen avskaffas dock till följd av jordbruksregleringens omläggning. I SOU 1992:136 sägs att förslag om långsiktig finansiering av eventuella insatser skall komma i slutbetänkandet. Inget specifikt nämns dock i SOU 1993:103, om hur Fiskhälsan AB skall stödjas. Däremot tas tankegången upp om en fiskevårdsavgift på 75 kr/år för alla sportfiskare. Detta skulle kunna ge ca 50 miljoner kronor årligen. Dessa medel skulle delvis kunna användas till fiskhälsovård. Inom fiskhälsovården finns problem. Fiskodlarna betalar tunga avgifter för fiskhälsokontrollen men ersättning på grund av utslaktning medges endast för virussjukdomarna IPN och VHS, som omfattas av epizootilagen. Däremot ges ingen ersättning för fiskbesättningar, som smittats med Furunkulos och BKD, vilka är elakartade bakteriesjukdomar. Fiskodlingar med dessa senare sjukdomar kan bli ett problem för närliggande odlingar. Frisk fisk är en garanti för att bl.a. vårt sportfiske skall leva vidare. Vårt ekonomiska utbyte är dåligt belyst i utredningen. Som exempel kan nämnas sportfisket i Mörrumsbygden. Innan laxodlingen lades ned på grund av smittsamma sjukdomar inbringade fisket 18 miljoner kronor per år till turistnäringen (ca 10 gånger kilopriset på den fångade laxen). Därtill kan läggas alla turister, som kom för att se fisken i Mörrumsån. Totalt beräknades turistvärdet till 35–40 miljoner kronor per år. Det är alltså av största vikt att vi satsar på fiskhälsovård och fiskevård i Sverige. Med besvikelse konstaterar akademien att relationen till jordbruk och skogsbruk endast nämns i förbigående. Inte minst insjöfisket och dess outnyttjade potential kan bli ett gott tillskott i glesbygderna. Älfiskande bönder på Öland är ett exempel. I flera landsändar har kräftodling blivit ett mycket viktigt tillskott för bönder med egen mark och vattentillgångar, t.ex. på Gotland.

Akademien vill i detta remissvar framhålla att fisket är en del av det som benämns de areella näringarna. Vi vill betona att vattenbruk liksom både kustfiske och insjöfiske kan vara viktiga komplement till lantbruk. Att stödja utvecklingen av vattenbruk kan vara en väsentlig insats för näringslivet i glesbygd. Eftersom vårt vattenbruk lever under andra villkor än de som råder inom EG är det viktigt för fiskenäringen att exempelvis EG:s ensidiga tullmurar för export av regnbåge undanröjs. Vid en svensk anslutning till EG försvinner dagens många konkurrenshinder.

5 Näringspolitiska åtgärder för fiskerinäringens främjande

Riksskatteverket: Utredningen föreslår att bensin, som används i fiskefartyg skall undantas från skatt, eftersom dieselolja inte belastas med skatt vid sådan användning. En motsvarande skattebefrielse för bensin skulle gynna det kustnära fisket och insjöfisket, eftersom det i huvudsak är dessa typer av fiske som nyttjar bensindrivna fartyg. Utredningen anser att skattebefriad bensin för fiskefartyg skulle kunna märkas på samma sätt som skattebefriad dieselolja görs i dag. Frågan om beskattningen av drivmedel för fartygsdrift kommer att tas upp av den pågående energiskatteutredningen (Fi 1992:15). I den utredningens uppdrag ingår bl.a. att EU-anpassa de svenska energiskattebestämmelserna. Enligt de direktiv som gäller för beskattningen av mineraloljor inom EU skall inte bara dieselolja utan också bensin undantas från skatt när drivmedlet används i fartyg, som bedriver yrkesmässigt fiske. RSV ställer sig tveksamt till om ett märkningssystem skulle vara en praktisk metod för att skilja mellan beskattad och obeskattad bensin för de relativt obetydliga volymer obeskattad bensin det skulle kunna bli fråga om. Inom EU har det nyligen lagts fram ett förslag till direktiv för ett enhetligt märkningssystem för dieselolja. Något sådant märkningssystem för bensin har dock inte föreslagits. Utredningen menar att det är rimligt att det schablonavdrag för ökade levnadskostnader, som RSV rekommenderat i RSV Dt 1993:21 avseende kalenderåret 1993 vid fiskeresor, bör höjas till samma belopp, som medges för löntagare vid resa i tjänsten utom den vanliga verksamhetsorten som varit förknippad med övernattningskostnader. RSV är tveksamt till om inte det nuvarande schablonbeloppet för avdrag för ökade levnadskostnader för yrkesfiskare normalt är tillräckligt högt och vanligen täcker alla uppkommande merkostnader. RSV vill här framhålla att om större ökning visas medges avdrag med styrkt belopp. Vid utarbetandet av rekommendationen har kontakter haft med företrädare för Sveriges fiskares riksförbund. Vid kontakterna har inte framkommit något, som tyder på att schablonbeloppet är för lågt. RSV avstyrker förslaget i denna del.

Utredningen anser att "fisk i odling" bör vid den skattemässiga lagervärderingen jämföras med djur i jordbruk och renskötsel. Enligt RSV:s mening bör särlösningar för vissa speciella branscher undvikas. Att utvidga den sär-

skilda regel som gäller för djur i jordbruk, som är en särskild ofta individualiserad form av tillgång och som redan innan skattereformen särbehandlades, till fiskodling är enligt RSV:s mening principiellt fel. RSV avstyrker förslaget om en regeländring beträffande lagervärdering av "fisk i odling".

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Förslaget om att jämställa olika typer av yrkesfisker, genom att ge yrkesfiskare med bensindrivna båtar samma skattebefrielse som dieselanvändarna har, är enligt länsstyrelsen ett genomtänkt och bra förslag. Förslaget har särskilt gynnsam effekt på det kustnära fisket efter ål inom länet.

I utredningen föreslås åtgärder som innebär att svenskt fiske jämställs med fisket i andra länder. Detta är naturligt med tanke på EU-anpassningen. T.ex. föreslås en höjning av schablonavdraget för svenska yrkesfiskare till en nivå som motsvarar den i andra länder. EU-modellen bör kunna tjäna som förebild.

De insatser som görs för att underlätta yrkesfiskarnas skuldbörda är utomordentligt viktiga, inte minst bland de högt belånade fiskare på västkusten som satsat på storskaligt fiske med utgångspunkt från den lönsamhet som fanns i detta fiske på 1980-talet. Det val av inriktning på fisket som då skedde, uppmuntrades i hög grad av både marknaden och fiskerimyndigheter.

Fiskbranschens riksförbund: Under denna punkt finns förslag beträffande både fiske och vattenbruk. FR saknar dock kreativa förslag för att främja handel och industri, som i stor utsträckning drabbats av problem. Det framgår att ett flertal företag har ställt in betalningarna eller försatts i konkurs beroende på de minskade landningarna av torsk från Östersjön, samt att företag som arbetar med beredning av sill har avsättningsproblem till följd av EG:s tullar.

Sveriges fiskares riksförbund: Lagen om särskild fartygsfond (1954:40) upphörde att gälla 1990 och de sista avsättningarna kunde göras vid 1991 års taxering. En för fiskefartygen negativ skatteeffekt, som uppkom vid avskaffandet av möjligheten att göra avsättning till fartygsfond är att vid försäljning av ett fartyg måste en nyinvestering i annat fartyg ske samma år för att undvika effektivbeskattning på hela reavinsten. Detta orsakar stora problem för fiskeföretag, som försäljer fartyg med avsikt att införskaffa ett annat fartyg, när detta inte kan ske under samma år. Företagsmässigt rationella investeringsbeslut kan i vissa fall omöjliggöras. Denna brist i skattelagstiftningen bör omedelbart rättas till. En lämplig lösning skulle vara en tidsfrist på 2–3 år inom vilken kostnaden för nyinvesteringar kan kvittas mot reavinsten vid försäljningen av det gamla fartyget. SFR instämmer också i utredningens uppfattning att reglerna för fartygsfond skulle kunna kompletteras så att avsatta medel i fartygsfonder kan investeras i annan verksamhet med anknytning till fisket. Enligt 23 paragrafen kommunalskattelagen har yrkesfiskare rätt till avdrag för ökade levnadsomkostnader vid fiske utom hemorten, detta dock en-

dast om resan varit förenad med övermattning utom hemorten. Enligt RSV:s rekommendationer bör avdrag för ökade levnadsomkostnader för yrkesfiskare medges med 90 kr per dag, medan heldagstraktamentet för löntagare uppgår till 180 kr per dygn. Det finns därför starka skäl, inte minst från rättvisesynpunkt, att i enlighet med utredningens förslag besluta om att det av RSV rekommenderade schablonavdraget för ökade levnadsomkostnader höjs till denna nivå. Det skall samtidigt poängteras att i det svenska yrkesfiskets främsta konkurrentländer Norge och Danmark har fiskarna möjlighet att yrka betydligt större avdrag vid bortovaro från hemorten, vilket försämrar de svenska fiskarnas konkurrenskraft i hög grad. Det danska avdraget, som nyligen godkänts av EG, är t.ex. 190 danska kronor per dag upp till 220 dagar, maximerat till 41 800 danska kronor per år.

6 Kontrollorganisation

Riksrevisionsverket: Utredningen har föreslagit att Fiskeriverket skall utföra den utvidgade landningskontroll av sorteringsbestämmelser som krävs i samband med EES-avtalet. Förslaget grundar sig på att kontrollen i EU:s regelsystem är en myndighetsuppgift och utgör en del av marknadsreglerings-systemet. Det är svårt att utifrån utredningsmaterialet ta slutgiltig ställning till en framtida dimensionering och uppgiftsfördelning avseende landningskontrollen. Uppgiftens art, om den är normerande eller kontrollerande, och EES-avtalets krav är avgörande för hur uppgiften lämpligen bör hanteras. Stora förändringar genomförs nu inom fiskeadministrationen i samband med EES-avtalet. I ett övergångsskede bör försiktighet råda så att inga nya kontrollfunktioner byggs upp. Staten bör för närvarande inte heller ta ett större ansvar än vad som krävs enligt EES-avtalet. Att under en övergångsperiod bibehålla delar av självkontroll, t.ex. av förstahandsmottagarna, under förutsättning att detta är tillåtet enligt EES-avtalet är ett sätt att hålla nere kostnaderna. Då kustbevakningen redan har vissa uppgifter inom landningskontrollen kan ett alternativ där kustbevakningen i framtiden ges den kontrollerande uppgiften övervägas. Den svenska kontrollorganisationen är enligt utredningen underdimensionerad i förhållande till övriga EU-länder. Det är svårt att utifrån utredningens redovisning värdera resursbehovet och göra direkta jämförelser då redovisade EU-länder har en annorlunda uppgiftsfördelning mellan sina kontrollerande myndigheter. Som utredningen påpekar utreder Fiskeriverket i samband med de administrativa konsekvenserna av ett EU-medlemskap också vissa kontrollfrågor. Fortsatt analys av dimensionering och uppgiftsfördelning av behövliga kontrollinsatser bör enligt RRV inkludera avvägningar av vilka insatser som bör utföras av staten resp. näringen.

Statskontoret tillstyrkte i sitt svar på delbetänkandet att Fiskeriverket får ansvaret för kvalitetskontroll vid landningen av fisk och avsåg att återkomma i slutbetänkandet med synpunkter på denna organisation. I föreliggande slutbe-

tänkande saknas emellertid ett mer genomarbetat förslag till organisation med hänvisning till beroendet av de administrativa konsekvenserna i förhållande till ett EG-medlemskap. Utredningen anser dock att den nuvarande resursen på fyra personer inte är tillräcklig för landningskontroll. Enligt Statskontorets uppfattning är det mycket angeläget att hålla resursförbrukningen nere inom den offentliga sektorn. Vi emotser därför alternativa förslag till kontrollorganisation utan krav på förstärkning.

Kustbevakningen har i yttrande den 18 januari 1993 över utredningens delbetänkande Svenskt fiske – nuläge och utvecklingsmöjligheter erinrat om att vår kontrollverksamhet även omfattar att bevaka landningen av fisk. Denna verksamhet inriktas exempelvis på minimimått, frednings- och införselbestämmelser, fiskeloggböcker m.m., men inte kvalitetskontroller i annan mening. Kustbevakningen tillstyrkte i yttrandet även att Fiskeriverket ges ansvaret för den kvalitetskontroll som ingår i marknadsregleringssystemet och förklarade sig beredd att medverka i den kontrollen. Utredningen lägger inte fram något nytt förslag om ett kontrollsystem utan hänvisar till att Fiskeriverket per den 15 december 1993 lämnar ett detaljerat förslag till regeringen. Kustbevakningen anger här sin principiella syn på en svensk kontrollfunktion. Fiskeriverket ansvarar för kvalitetskontrollen och landningskontrollen. Kustbevakningen genomför kontrollen och lägger fast dess inriktning och omfattning i dialog med Fiskeriverket. Kustbevakningens motivering till förslaget är i huvudsak följande: Den nya uppgiften kan inte genomföras utan resurstillskott. Tillskottet har enligt en av Fiskeriverket skattad ambitionsnivå – i vart fall inledningsvis – bedömts vara 9 personer för kvalitets- och landningskontrollen i svenska hamnar. Kustbevakningens verksamhetsidé är att utföra många uppgifter åt andra på uppdrag och i samverkan samt med egna personella och materiella resurser och befogenheter. I enlighet med verksamhetsidén utför kustbevakningen redan viss landningskontroll i anslutning till övrig fiskeövervakning och annan kontrollverksamhet. Den nya statliga uppgiften att genomföra en kvalitetskontroll ligger i linje med myndighetens verksamhetsidé. Kustbevakningen skall enligt föreskrift i regleringsbrevet inrikta sin verksamhet och utveckla den i dialog med berörda myndigheter, däribland Fiskeriverket. Att lägga kontrollen inom kustbevakningen är också i linje med statsmakternas krav på en minskad sektorisering, som vidare är en av grundstenarna i den förestående utredningen om samordning av den statliga maritima verksamheten. Såvitt nu kan bedömas kan kontrollen med angiven ambitionsnivå och resurstillskott utföras effektivt av kustbevakningen i kombination med andra uppgifter. Behovet av resurstillskott inom kustbevakningen borde bli lägre än om man bygger upp en ny organisation för denna viktiga, men resursmässigt relativt begränsade del av den samlade fiskeövervakningen.

Statens livsmedelsverk tillstyrker utredningens förslag att Fiskeriverket får ansvaret för den nya statliga landningskontrollen som erfordras enligt

EES-avtalet. Som verket redan meddelat i yttrande angående delbetänkandet är Livsmedelsverket den centrala myndigheten för tillsyn av fisk- och fiskprodukter omfattande kontroll av hygien och redlighetsbestämmelser efter landningskontrollen. Fiskeriverket och Livsmedelsverket har kommit överens om nära samverkan vad gäller landningskontrollen.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Utredningen föreslår att det skall tillskapas en ytterligare kontrollorganisation utöver de två som redan finns och att Fiskeriverket skall ha huvudansvaret för denna nya kontroll. Länsstyrelsen anser att det är angeläget att samordna de kontrollverksamheter som för närvarande bedrivs av dels kustbevakning, fisketillsynsmän och polis, dels av Livsmedelsverket och miljö- och hälsoskyddsnämnderna och dels av regleringsföreningen Svensk Fisk. En nytillskapad organisation som leds av Fiskeriverket och som måste ha verkställande förvaltningar och tjänstemän utplacerade i landet kan inte innebära ett effektivt resursutnyttjande när personal med arbetsuppgifter liknande de som skall tillkomma redan finns ute i landet. Länsstyrelsen bedömer därför att det finns samhällsekonomiska vinster i att kombinera uppgifter som landningskontroll med den fisketillsynsverksamhet som kan bedrivs. Arbetsområdena är varandra lika. Länsstyrelsen anser därför att Jordbruksdepartementet bör ge Fiskeriverket i uppdrag att utreda möjligheterna, att lokalt, där landningarna ej är av sådan omfattning att landningskontrollen kräver heltidssysselsättning kombinera landningskontroll och fisketillsyn. Fisketillsynsmännen, som är vana att hantera fisk och som är väl förtrogna med fiskelagstiftningen, är personer som efter kompletterande utbildning i fiskhantering, m.m. väl skulle kunna sköta landningskontrollerna, som en deltidssysselsättning. Det skulle innebära en viss förstärkning av utkomstmöjligheterna för några personer, inom kustområden, där sysselsättningsläget är besvärligt. Länsstyrelsen anser att landningskontrollen utgör en mycket viktig funktion inom fiskerinäringen. Det är viktigt att tillräckligt med medel avsätts för denna verksamhet, som för främjande av inhemsk konsumtion och för export av fisk- och kräftdjur är så betydelsefull. Utbildningsbehovet för landningskontrollanter skall här särskilt beaktas.

7 Finansiering

Fiskeriverket: Utredningen föreslår att reserverade medel i prisregleringskassan avsättes för olika åtgärder. Dock har inga bestämda belopp avsatts för produktutveckling och redskapsutveckling. Fiskeriverket föreslår att 2 miljoner kronor från prisregleringskassan avsättes för vart och ett av dessa ändamål.

Utredningen har redovisat vilka behov av fiskevård som finns. Man har också klargjort vilka tillgängliga medel som står till förfogande. Medel behövs också för den forskning och utveckling som behövs för en framgångsrik fiskevård. Fiskeriverket delar utredningens uppfattning om att behovet av

ytterligare medel är mycket stort och att man därför bör ta upp frågan om en allmän fiskevårdsavgift på nytt.

Riksrevisionsverket: Prisregleringskassan beräknas innehålla 42 miljoner kronor per den 1 juli 1994. Dessa medel föreslås enligt prop. 1992/93:184 om vissa fiskefrågor användas för att överbrygga svårigheterna för fiskerinäringen intill ett svenskt EU-medlemskap.

RRV har inget att erinra vad gäller utredningens förslag om fördelning av dessa kvarvarande medel. RRV anser dock att utgångspunkten för utbetalda medel är tveksam. Fiskerinäringens verkliga behov av omställning till en livskraftig näring borde ligga till grund för ett eventuellt stöd och inte det faktum att prisregleringssystemet nu avvecklas. Därmed ifrågasätts också om det finns särskilda behov av dessa medel oavsett ett svenskt medlemskap i EU.

RRV stöder tanken på ett eventuellt införande av en allmän fiskevårdsavgift för att finansiera behovet av fiskevård. En framtida utredning om fiskevårdens finansiering bör enligt RRV också ompröva behovet av andra berörda statliga insatser, t.ex. länsstyrelsemas medverkan genom fiskeexperterna.

Statskontoret: I enlighet med de överenskommelser som fattats i samband med anpassningen till EG upphör prisregleringen på fiskets område den 1 januari 1994. För återstående medel ur prisregleringskassan, 42,5 miljoner kronor, lämnas förslag till användning under budgetåret 1994/95. Statskontoret har inget att invända mot en sådan användning men kan utifrån sitt perspektiv inte bedöma rimligheten i de olika användningsområdena. Såvitt vi kan bedöma förutsätts efter den 1 juli 1995 finansiering genom EG-medel. Då förhandlingarna ännu inte är avslutade är det svårt att bedöma i vilken mån åtagandena kommer att täckas genom förhandlingsresultaten. Statskontoret förutsätter att i den mån full kostnadstäckning ej uppnås finansiering sker på annat sätt än genom ökade anslag.

Statskontoret beklagar att den föreslagna producentorganisationen som finansierats genom avsättning av prisregleringsmedel med 5 miljoner kronor ännu inte har bildats då den enligt vår uppfattning har en primär uppgift att ta ett långsiktigt ansvar för fiskerinäringens framtid. Vi förutsätter att de avsatta medlen kvarstår och inte ingår i de nu fördelade 42,5 miljoner kronor ur prisregleringskassan.

Statens jordbruksverk: Enligt direktiven till utredningen skall en analys göras av fiskerinäringens kostnads-, marknads- och konkurrenssituation i jämförelse med Sveriges viktigaste konkurrentländer på fiskets område. Med utgångspunkt i en sådan analys skulle förutsättningarna för det svenska fisket vid ett framtida medlemskap i EU kunna redovisas. En sådan analys borde enligt verkets uppfattning ha funnits i block II. Avsaknaden av analys gör att det inte är möjligt att närmare kommentera förslaget till hur de återstående medlen ur prisregleringskassan skall användas. Enligt betänkandet utgör de återstående medlen – 42 miljoner kronor – en väsentlig grund för finansieringen av

insatser som syftar till att effektivisera det svenska fisket och anpassa det till nya konkurrensförhållanden. Det är emellertid svårt att se på vilket sätt förslaget med några undantag är i linje med skapandet av ett effektivt svenskt fiske. De nya konkurrensförhållanden som uppstår i och med ett EU-inträde gäller sannolikt i första hand att landningar från EU-fartyg blir fritt samt att färsk sill inte längre får något gränsskyd. Den svenska fiskberedningsindustrin kommer inte längre att vara beroende av svensk sill och torsk i mån av tillgång eftersom man har möjlighet att sluta leveransavtal med utländska fiskelag och fiskdistributörer för att få en tryggad försörjning. Detta problem har inte alls berörts i utredningen.

Statens livsmedelsverk: Som Livsmedelsverket anförde i yttrande över delbetänkandet bör medel reserveras inom ramen för kvarvarande medel till konsumtionsfrämjande åtgärder och att de används för en långsiktig informationsinsats i syfte att öka intresset för fisk och fiskprodukter. Livsmedelsverket anser att en ökning av konsumtionen av fisk är önskvärd och att åtgärder för att främja konsumtionen av fisk är motiverade. Tillförlitliga och detaljerade uppgifter om fiskkonsumtionen är ett viktigt underlag för uppföljning av olika åtgärder som syftar till att öka konsumtionen. I utredningen konstateras att den officiella statistiken över fiskkonsumtionen delvis är bristfällig. Detta gäller främst färsk fisk och egenfångad fisk. Enligt Livsmedelsverkets uppfattning är det önskvärt med en förbättrad och mer detaljerad statistik över fiskkonsumtionen på nationell nivå.

Livsmedelsverket vill peka på en uppgift om att vissa fiskvatten är "svartlistade" av Livsmedelsverket. Den s.k. "svartlistningen" upphörde 1991.

Verket vill betona vikten av kontroll av fisk från olika fiskevatten beträffande metallföroreningar och andra främmande ämnen. Sådan kontroll utgör nödvändig del i fiskevården. Finansiering av kontrollen bör därför ske på samma sätt som andra fiskevårdande åtgärder. Det bör noteras att nationella kontrollprogram för kvicksilver i fisk krävs enligt bestämmelser inom EU.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län: Fisket är en betydelsefull och traditionsrik näring i Göteborgs och Bohus län. På ett stort antal öar och i vissa kustsamhällen är fisket med därtill hörande verksamheter den huvudsakliga sysselsättningen. Det är därför viktigt vid de kommande diskussionerna om ett regionalt stöd till fisket, att man också beaktar det omfattande beroendet av fisket i Göteborgs och Bohus läns skärgårdsområde. Länsstyrelsen vill hävda att skärgården bör behandlas utifrån EU:s regler om stöd enligt 5 b. Skärgården är väl avgränsade områden med specifika problem bl.a. genom avfolkningstrend, perifert läge och fiske med tillhörande verksamheter är bas-sysselsättning.

Stödet föreslås i sin helhet inriktat på syd- och ostkusten. Länsstyrelsen slår fast att behovet för stärkande av kustfisket i länet som har områden med låg samhällelig service och begränsade arbetstillfällen och där yrkesfisket därför är av stor betydelse bör kunna komma i fråga för regionalt stöd.

Länsstyrelsen vill här endast påpeka att dispositionen av prisregleringsmedel bör ske utifrån ett generellt långsiktigt nyttoperspektiv. Exportfrämjande åtgärder (bl.a. kvalitetsaspekten) bör ha hög prioriteringsgrad.

Utredningen har visat hur angeläget det är att fiskevården i framtiden kan finansieras på ett annat sätt än vad som skett under senare år. En fiskevårdsavgift möjliggör att viktiga fiskevårdsåtgärder kan genomföras. Förslaget om att en utredning tillsätts med uppgift att lämna lagförslag om en allmän fiskevårdsavgift tillstyrks. Förslaget bör upprättas i samråd med yrkesfiskets-, fritidsfiskets- och fiskevattenägarnas representanter. Länsstyrelserna, som svarar för fiskevården i länen, bör ingå i den arbetsgrupp som skall utforma förslaget.

Länsstyrelsen i Jämtlands län tillstyrker utredningens förslag om en allmän fiskevårdsavgift. För att få förståelse och acceptans för avgiften bör medlen nyttjas till angelägna projekt som samtidigt ger god samhällsnytta. Skilda aktörer på regional nivå bör därför ges ett avgörande inflytande över medelsanvändningen. Det är vidare viktigt att alla tillgängliga medel för fiskevård samordnas för att optimera effekterna. Länsstyrelsen anser att avgiftsmedlen bör fördelas på regionala fonder i relation till fiskets omfattning och att länsstyrelserna bör ges ansvar för förvaltningen. Detta möjliggör ett enkelt samrådsförfarande med regionala sportfiske-, yrkesfiske- och fiskevattenägarintressen.

Länsstyrelsen i Kalmar län noterar att 9 miljoner kronor ur prisregleringskassan föreslås för utsättning av fisk och att dessa medel i första hand skall användas för utsättning av ål och lax. Med hänvisning till vad som redan sagts angående ålens betydelse för Kalmar län är det naturligt att ytterligare understryka betydelsen av ålутplanteringar. Den mängd ålyngel som vandrar in till våra kuster, vattendrag och sjöar är inte på något sätt biologiskt betingad utan närmast slumpens skördar. I Kalmar län har beräknats att det är möjligt att, med ett optimalt utnyttjande av våra kuster, utplantera ca 75 ton sättål. Enligt Sörvattenslaboratoriet borde en sådan åtgärd resultera i en återfångst av 675 ton vuxen blankål. Utredningen har också framhållit den stora lönsamheten med ålутplanteringar. Efter den 1 juli 1995 finns inga garantier för fortsatt ålутplantering. Länsstyrelsen vill understryka de farhågor som utredningen hyser för det framtida ålfisket. I övrigt instämmer länsstyrelsen i de förslag som utredningen presenterat och understryker särskilt förslagen angående bensinskatten, skatteavdragen, skyddet av laxbeståndet, fiskevårdsavgiften och begränsningen av fiskeansträngningen.

Länsstyrelsen i Västerbottens län: För fiskevården och sportfisket är möjligheterna till slutförande av bildandet av fiskevårdsområden av utomordentligt stor vikt. Fiskevattenägarna ställer i de flesta fall sina vatten till förfogande för fiske i olika former utan några krav på avkastning. Verksamheten är till stor nytta för människor som söker rekreation som underlag för turism

m.m. I många områden är fisketurismen en viktig förutsättning för boende i glesbygd. Det kan inte vara rimligt att då kräva att den enskilde fiskerättsägaren skall betala för att få upplåta sina fiskevatten och därför måste någon form av stöd till bildande av fiskevårdsområden införas igen.

När statsbidraget till fiskevård infördes i början av 1980-talet medförde det kraftigt ökade insatser inom fiskevården. Även om anslaget var begränsat fick intressenterna inom fiskevården en medfinansiär genom det statliga bidraget. Länsstyrelsen (eller fiskenämnderna) kunde också med statsbidraget medverka till att fiskevårdsåtgärderna fick en mera långsiktig karaktär som t.ex. biotopvård och fiskvägar. Sedan statsbidraget i praktiken upphörde 1990 har de allmänna fiskevårdsinsatserna minskat i länet. Förutom minskad omfattning på fiskevården har länsstyrelsens, och därmed också Fiskeriverkets, möjligheter till styrning av fiskevården minskat. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att det finns ett stort behov av statliga medel för fiskevård och att det finns motiv för att återigen föreslå införande av en fiskevårdsavgift. Länsstyrelsen avstår från att i detta skede gå in på detaljer för en fiskevårdsavgift men vill ändå betona vikten av att influtna avgiftsmedel användes mer eller mindre i sin helhet för direkta åtgärder av fiskevårdskaraktär.

Konsumentberedningen: Den svenska fiskerinäringen är, enligt en av utredningen citerad undersökning från Chalmers tekniska högskola, mer produktionsinriktad än flertalet andra branscher, vilka är mer marknadsorienterade. Marknadsföringens svaga ställning återspeglas bl.a. i brister i distributionsledet. Avsättningen av produktionen, både inom landet och på export, har givits alltför liten uppmärksamhet. Detta är synpunkter, som sedan länge framförts av konsumentföreträdarna. Förhållandena kan ses som typiska för reglerade sektorer, inom vilka regleringarna tillkommit för producenternas skull och inte för konsumenternas. Utredningen lämnar trots detta få förslag om avsättning och marknadsföring av fisk. Marknadsfrågor sägs vara ett ansvar för näringen. Detta är en inställning som KoB delar. Dock är näringens bristande förmåga till marknadsanpassning ett problem som måste uppmärksammas. Marknadsmekanismerna har inte fått slå igenom och påverka även i tidigare led. Resultatet har bl.a. blivit ett sill/strömmingsfiske, som är större än vad som kan avsättas med lönsamhet, och ständiga krav på statligt stöd. KoB vill föreslå att en del av återstående medel i prisregleringskassan används för undersökningar inom detta område.

Medel i prisregleringskassan har samlats upp för att finansiera fiskprisregleringen. Avgifterna har tagits ut i tidigare led men får förutsättas ha övervärtats på konsumenterna, en uppfattning som delas av statsmakterna (prop. 1992/93:184). Den beskattning som skett av konsumenterna via fiskpriserna har varit för stor för det avsedda ändamålet, eftersom medel kvarstår i kassan. Det vore därför naturligt att överföra dessa medel till statsbudgeten. Regeringen har dock uttalat att medlen bör användas för att stärka den svenska fiskerinäringens konkurrensförmåga och överbrygga den nuvarande bekymmersamma situationen för näringen. Mot bakgrund av regeringens intentioner

anser KoB att utredningen varit för lite offensiv i sina förslag till disposition av prisregleringsmedlen. KoB anser det inte nödvändigt att en större del disponeras redan under 1994/95, om inga meningsfulla projekt kan föreslås. KoB föreslår att avsättande av medel till en undersökning över konsumenternas attityder till fisk övervägs. Vidare borde efterhöras EG:s erfarenheter av de projekt som stöds enligt "Council Regulation (EEC) No 4042/89 of 19 December 1989 on the improvement of the conditions under which fishery and aquaculture products are processed and marketed". Beträffande medel för utsättning och det s.k. trygghetspaketet hänvisar KoB till regeringens uttalande att kostnaderna härför bör övertas av fisket. När det slutligen gäller förslaget om främjande av exporten, vill KoB framhålla vikten av att medlen används på sätt som föreslås av utredningen, nämligen för att profilera svenska produkter utomlands, och inte går till prisunderstöd vid export.

Fiskbranschens riksförbund stöder bl.a. förslagen rörande exportfrämjande åtgärder och produktutveckling. Utöver de 5 miljoner kronor som avsatts innevarande budgetår är det viktigt att beslut fattas beträffande ytterligare 5 miljoner kronor för budgetåret 1994/95, för att en mer långsiktig exportfrämjande verksamhet skall kunna bedrivas. Det är i detta sammanhang viktigt att krav inte ställs på förbrukning av totalt 10 miljoner kronor inom en viss tidsram.

Sveriges fiskares riksförbund tillstyrker förslaget till disposition av de 42,5 miljoner kronor som beräknas återstå av prisregleringskassan för fisk med undantag för posten Exportfrämjande åtgärder. Eftersom yrkesfiskets producentorganisationer nybildats vid årsskiftet och ej hunnit bygga upp något eget kapital är det viktigt att tillräckliga resurser finns för att verksamheten skall kunna bedrivas i enlighet med intentionerna. Nya beräkningsgrunder kommer att presenteras för Jordbruksdepartementet i februari månad. Förbundet föreslår att till Exportfrämjande åtgärder avsättes 4,0 miljoner kronor. SFR anser vidare att avsättningen av 5,0 miljoner kronor till producentorganisationer är otillräcklig.

De nya förutsättningar för yrkesfisket, som EES-avtalets ikraftträdande innebär, ställer krav på särskilda åtgärder för yrkesfisket under en övergångsperiod. Förbundet vill i detta sammanhang kraftigt understryka nödvändigheten av att möjligheter skapas för en fortsatt finansiering av fiskarnas trygghetsförsäkring, utsättningar av fisk, regionalt stöd till ost- och sydkusten etc. under tiden fram till ett eventuellt svenskt inträde i EU eller tills andra finansieringsformer finns.

Utredningen pekar på det stora behovet av medel som kommer att finnas för fiskevården och tar i detta sammanhang upp frågan om den fortsatta finansieringen. Några konkreta förslag läggs dock ej, även om det anses motiverat att frågan om införande av fiskevårdsavgift läggs fram ännu en gång. Det föreslås därför att den särskilde utredaren får i uppdrag att i samråd med berörda parter närmare utforma ett förslag om en allmän fiskevårdsavgift, vil-

ket Sveriges fiskares riksförbund kan ställa sig bakom. Ett av villkoren för detta är självfallet att yrkesfisket kommer att ingå i och får ta del av ett system med fiskevårdsavgift. Det är vidare en förutsättning för att frågan skall kunna lösas, att detta sker i samstämmighet mellan yrkesfisket, sportfisket och fiskevattensägarna. Särskilt bör beaktas hur EU-landet Danmark i enighet löst detta problem. Någon annan framgång finns inte.

Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund: Vad så gäller frågan om införandet av en allmän fiskevårdsavgift har vi från Sportfiskarnas sida mycket klart redovisat hur förbundet ser på frågan. Det framgår också av det brev som den 11 november 1993 tillställdes Fiskeriverkets generaldirektör Per Wramner.

Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbund ställer sig positivt till utredningens förslag om att den särskilde utredaren får i uppdrag att i kontakter med sportfiskarnas, yrkesfiskarnas och vattenägarnas företrädare undersöka möjligheten av införandet av en allmän fiskevårdsavgift. Detta för att söka uppnå en lösning som långsiktigt kan finansiera det stora behovet av fiskevårdsinsatser i landet.

För Sveriges sportfiske- och fiskevårdsförbunds del är det av väsentlig betydelse, att organisationen tillförsäkras ett avgörande inflytande över hur medlen disponeras, samt att den inbetalda avgiften används till fiskevårdande åtgärder av bestående karaktär.

Västkustens husbehovsfiskares förbund: Som framgår av avsnitt "5 Fiskevård" är det meningen att en eventuell fiskevårdsavgift skulle användas till finansiering av åtgärder för att säkra tillgången på lax, öring och i viss mån ål i insjöar samt gös. Det framhålls uttryckligen, att arterna torsk och sill knappast kan gynnas genom de avsedda åtgärderna. Enligt vår mening gäller samma sak praktiskt taget alla fiskslag som är föremål för husbehovsfiske på västkusten. De från den 1 januari 1994 gällande fiskebestämmelserna förbjuder användningen av sedvanliga husbehovsfiskeredskap inom ett stort antal s.k. "fredningsområden" (avser lax och öring). Dessutom är dessa sedvanliga redskap förbjudna inom övriga områden, där man brukar kunna fånga öring, dvs. innanför 3-meterskurvan. Vi anser därför att det skulle vara orimligt och orättfärdigt att av husbehovsfiskarna begära en avgift, som inte alls skulle användas till nytta eller glädje för husbehovsfisket. En avgift på det sedvanliga husbehovsfisket är också för den bofasta befolkningen här på kusten något helt främmande och obegripligt. En eventuell fiskevårdsavgift på västkusten bör endast avse spöfiske och bör naturligtvis vara särskilt hög för fiske i nysse nämnda "fredningsområden". Enligt promemoria den 1 oktober 1991 "måste avgiften accepteras av de fiskande, som också bör få ett stort inflytande över influtna medel". Det är helt orealistiskt att tro att husbehovsfiskarna på västkusten kommer att acceptera en avgift för att fiska på hävdvunnet sätt. Vi är vidare övertygade om, att vi inte kommer att kunna påverka användningen av

influtna medel. Vi har inte deltagit i utredningen om fiskevårdsavgift. Vi avstyrker bestämt införande av allmän fiskevårdsavgift på västkusten.

Prop. 1993/94:158
Bilaga 2

Laxforskningsinstitutet: Som utredningen framhåller kommer behovet av medel för fiskevårdande åtgärder att öka under den närmaste framtiden. Behovet är akut beträffande Östersjölaxen, där överexploatering i fisket och höga förluster under yngelstadiet (M74-syndromet) hotar att uttradera flera stammar. För att bemästra situationen krävs betydande insatser både inom FoU och aktiv fiskevård (fiskeregleringar, inrättande av genbanker, stödut-sättningar osv.). Icke minst inom sportfiskekretsar finns en utbredd förståelse för problematiken, och även om det bästa vore om erforderliga medel kunde tillskjutas över statsbudgeten är det troligt att man inom sportfiskarkollektivet skulle få acceptans för en allmän fiskevårdsavgift under förutsättning att den kunde bidra till att förbättra den vilda laxens möjligheter att fortleva. Sannolikt är detta i framtiden det enda tänkbara finansieringsalternativet med tanke på att nuvarande, redan alltför knappa, källor för bidrag till fiskevården kommer att minska ytterligare.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 februari 1994

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Olsson

Regeringen beslutar proposition 1993/94:158 Vissa fiskeripolitiska frågor

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
--------------------	--	---

Lag om ändring i fiskelagen (1993:787)	20, 21 §§
--	-----------

